

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
Аутономна Покрајина Војводина
ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА
СПОРТ И ОМЛАДИНУ

РАДНА ВЕРЗИЈА

**АКЦИОНОГ
ПЛАНА ПОЛИТИКЕ ЗА МЛАДЕ У АП ВОЈВОДИНИ
ЗА ПЕРИОД 2010-2014. год.**

УВОД

Стратегија ЕУ Youth - Investing and Empowering упозорава да су млади једна од најрањивијих групација у друштву. Млади који данас живе у АП Војводини, одрастали су, као и сви остали у Србији, у изолацији без одговарајуће друштвене бриге. При томе, од њих се очекује да прођу кроз транзицију и да у блиској будућности поведу друштво напред. Са друге стране, након демократских промена, дошло је до многих новина, могућности и шанси, али је неопходно и даље радити на обезбедиживању механизма за учешће младих, њихово оснаживање у укључивање у друштвене процесе. Младима је неопходна подршка, јер није реч само о њиховом бољем животу, већ и о будућности земље. Системска, стална и организована подршка младима значи нашу квалитетну будућност, даљи економски развој, повећање наталитета и стварање услова за бољи живот младих.

На територији АП Војводине значај младих и омладинске политике препознат је већ 2002. године, оснивањем Покрајинског секретаријата за спорт и омладину, кроз реализацију Акционог плана политике за младе у АП Војводини за период 2005-2008. год. У том смислу, израда Акционог плана политике за младе у АП Војводини за период 2010-2014. год. логичан је продукт досадашњег рада Покрајинског секретаријата за спорт и омладину, успешне реализације претходног Акционог плана за младе у АП Војводини, континуираног препознавања потребе за даљим системским приступом према младима на територији Војводине.

ЕУ програми за млади имплементирају се од 1988. год (Бела Књига 2001). Европска комисија је 2009. године усвојила нову стратегију за младе под насловом *Млади - Улагање и оснаживање*. Овим документом је наглашено да млади представљају најзначајнији европски ресурс, зато што ће у будућности њихове одлуке имати утицај на политику, друштво и културу. Стога је неопходно створити повољне услове да се млади подстакну на креативно размишљање, али и да се њихове идеје остваре у пракси. Кроз реализацију властитих пројеката, они ће стећи искуство и вештине, те постати активни учесници у друштву, са развијеном свешћу о сопственој грађанској одговорности у Европи.

Према Националној стратегији за младе Републике Србије, млади су особе узраста од петнаест до тридесет година старости. На жалост, млади су једна од најрањивијих група, о чему говори и реална визија да ће у друштву број младих у ЕУ до 2050. године опасти за читавих 15%. Европљани данас живе дуже, имају децу касније и мање је младих људи. Демографске промене утичу на породице, економију, а предвиђа се да ће до 2050. године популација младих бити смањена. Данас је она 19,3%, а за 40 година биће 15,3%. У Србији у односу на укупан број становника, млада популација чини двадесет процената.

У Републици Србији омладинска политика се рализује кроз одређен али недовољан број закона и прописа. Формирањем Министарства омладине и спорта започет је развој институционалног оквира за омладинску политику на националном нивоу. Министарство омладине и спорта је, у складу са Акционим планом (специфични циљ 2.1.1.) Националне стратегије за младе за период 2009-2014. год., покренуло процес израде закона који ће се односити на младе. Овај конститутивни процес још је у току, а Покрајински секретаријат за спорт и омладину је укључен у оквиру рада Консултативне групе.

Национална стратегија за младе

Влада Републике Србије је усвојила Националну стратегију за младе као први стратешки документ на националном нивоу, 9. маја 2008. године, након чега је донет Акциони план за његову реализацију за период 2009 – 2014 год., и њиме су дефинисане активности и рокови за остваривање циљева дефинисаних Стратегијом.

Општи стратешки циљеви дефинисани Националном стратегијом за младе, подразумевају:

- Подстицање младих да активно учествују у друштву,
- Развијање сарадње младих и обезбеђивање услова за учешће у доношењу одлука кроз одржив институционални оквир, а на основу потреба младих и у партнерству са младима,
- Конституисање система информисања младих на свим нивоима и у свим областима,
- Остваривање права на једнаке шансе свих младих у друштву, а посебно младих који живе у тешким условима,
- Подстицање и вредновање изузетних постигнућа младих у различитим областима,
- Унапређивање могућности за квалитетно провођење слободног времена младих,
- Развијање отвореног, делотворног, ефикасног и праведног система формалног и неформалног образовања који је доступан свим младима, у складу са светским трендовима у образовању, али у и контексту образовног система у Републици Србији,
- Подстицање и стимулисање свих облика запошљавања, samozapošljavanja и предузетништва младих,
- Унапређивање безбедност младих,
- Чување и унапређивање здравља младих, смањивање ризика за поремећаја здравља и развијање здравствене заштите прилагођене младима,
- Подстицање младих на иницијативе и активности које су у складу са основним циљевима одрживог развоја и здраве животне средине.

Акциони план политике за младе у АП Војводине за период 2005-2008. године

До усвајања Националне стратегије за младе, Акциони план политике за младе у АП Војводини за период 2005-2008. год. (који је Скупштина АП Војводине усвојила у новембру 2005. год.) био је једини документ који се директно односио на проблеме и потребе младих, и за његову реализацију обезбеђена су финансијска средства из буџета Аутономне Покрајине Војводине. Покрајински секретаријат за спорт и омладину је ова средства, путем јавног конкурса и посредством конкурсне комисије (која је одређивала приоритете сваког конкурса на основу резултата евалуације пројеката из претходне године) додељивао организацијама, удружењима грађана и локалним самоуправама. Овај документ подразумевао је пресек затеченог стања младих у Војводини, анализу проблема са којима су се они најчешће сретали (политика за младе), као и мере за решавање дефинисаних проблема младих (Акциони план). Имао је осам области: образовање младих, запошљавање, здравље младих, култура и слободно време младих, активно укључивање младих у друштво, изградња цивилног друштва, волонтеризам, мобилности и информисање младих, екологија и одрживи развој и социјална политика према младима.

Укупно су била расписана три јавна конкурса за реализацију Акционог плана политике за младе у Војводини (2006, 2007, 2008.). Осим конкурса за реализацију, били су расписани и конкурси за промоцију и локалну промоцију Акционог плана политике за младе у АП Војводини, конкурси за мониторинг и евалуацију и конкурс за формирање Тима спољних сарадника/ца при Покрајинском секретаријату за спорт и омладину.

У периоду 2005 – 2008 године било је пријављено укупно 650 пројеката, подржано је 211 из свих осам области Акционог плана политике за младе у АП Војводини.

Процент општина у којима су реализовани пројекти у оквиру Акционог плана политике за младе у АП Војводини је 88,89%, а финансирање по областима изгледало је овако:

1. Екологија и одрживи развој – 22,28%
2. Култура и слободно време младих – 15,64%
3. Активно укључивање младих у друштво, изградња цивилног друштва, волонтеризам – 13,27%
4. Здравље младих – 12,32%
5. Запошљавање младих – 11,85%
6. Образовање младих – 9,95%
7. Социјална политика према младима – 7,58%
8. Мобилност и информисање младих – 7,11%

Акциони план политике за младе у АП Војводини за период 2010-2014. године

Израда и реализација Акционог плана политике за младе у АП Војводини за период 2010 – 2014 год. предвиђен је мером 1.2.3. Акционог плана Националне стратегије за младе. Логичан је продукт досадашњег рада Покрајинског секретаријата за спорт и омладину у сарадњи са невладиним сектором, али и потребе за системским приступом младима на територији Војводине.

Влада АП Војводине је на 99. седници, 10. децембра 2009. године донела Закључак којим је Покрајински секретаријат за спорт и омладину обавезан да дефинише конкретне мере новог Акционог плана политике за младе у АП Војводини за период 2010 – 2014., год. (уважавајући препоруке и закључке извештаја о реализацији Акционог плана политике за младе за период 2005 – 2008. год.) у складу са Националном стратегијом за младе.

Одбор за образовање, науку, културу, омладину и спорт Скупштине АП Војводине је, на 16. седници, 22. јануара 2010. год. својим закључком такође подржао Покрајински секретаријат за спорт и омладину у изради даље стратегије за младе за период 2010 – 2014. год.

Током четворогодишње реализације Акционог плана политике за младе у АП Војводини од 2005-2008. год., вођен је његов мониторинг и евалуација, тако да је, осим Националне стратегије за младе Републике Србије, и на основу тих показатеља направљен пресек, смернице и мере које су предвиђене Акционим планом политике за младе у АП Војводини за период 2010-2014. год.

За разлику од претходног Акционог плана за младе који је имао осам области, за следећи период је предвиђена и област - Безбедност младих-. Примарни циљ у оквиру ове области је да се подрже пројекти који промовишу ненасиљне и афирмишу безбедност ученика/ца и у основним, средњим школама и локалним заједницама у АП Војводини. Такође, Акционом планом политике за младе у АП Војводини за период 2010-2014. год. предвиђене су комплексне и континуиране едукације широке омладинске популације у вези са проблематиком насиља и начинима решавања конфликта. Циљ ових пројеката јесте оспособљавање младих за стицање потребних знања и практичних вештина за ненасилан, конструктиван и партнерски начин реаговања у комуникацији.

ЕУ - Млади у акцији

Програм Европске Уније Млади у акцији има за циљ да подржи омладинску популацију (од 18 до 30 година) у креирању и реализацији пројеката који им омогућавају да афирмишу своје способности и стекну нова искуства, знања и вештине. На тај начин младима се омогућава да испробају сопствене идеје и развију свест о својем утицају на цивилно европско друштво, као и да учествују у демократским процесима на локалној, регионалном, националном и интернационалном нивоу.

- Европски волонтерски сервис пружа младим људима шансу да живе у иностранству, уче о земљи и култури и подржавају локалне пројекте.
- Систем подршке младима подразумева развој квалитетних пројеката кроз остваривање везе између људи и организација који раде са омладином и кроз размене идеја и искуства (на семинарима, тренинзима и др.)

ЕУ стратегија ``Млади: Улагање и Оснаживање``, 2010-2018.

Европска комисија је 27. априла 2009. год. усвојила нову ЕУ Стратегију за младе ``Млади: Улагање и Оснаживање, 2010-2018. год. У Стратегији се истиче да будућност Европе зависи од младих али да су њене могућности ограничене. Зато је Стратегијом предложен нови, снажнији Отворени Метод Координације који ће на флексибилан и мулти-секторски начин повезивати области које се односе на младе (у складу са Европским Пактом за младе и лисабонском стратегијом за послове и раст). Ова Стратегија за циљ има стварање услова за младе како би развили своје вештине, потенцијал, активно учествовали у друштву и више се укључили у изградњу ЕУ пројекта.

Стратегија траје девет година, а у прве три године има три главна приоритета:

- Стварање више могућности, које подразумева образовање, запошљавање, креативност и предузетништво;
- Побољшање приступа које подразумева здравље, спорт и учествовање; и
- Оснаживање солидарности које подразумева социјалну инклузију, волонтеризам, младе и свет.

1. Област: ОБРАЗОВАЊЕ МЛАДИХ

Полазећи од основне улоге образовања као водећег фактора развоја укупних потенцијала појединца у контексту личног и друштвеног развоја, образовање подразумева доживотни процес стицања знања, вештина, вредности и ставова.

Функционално образовање чине три стуба:

1.1. Формално образовање је хијерархијски и временски уређено образовање које пружају установе основног, средњег и високог образовања. Током протекле две деценије тај систем је био изложен деградацији квалитета образовних садржаја и наставног кадра и минималном улагању од стране државе. Формално образовање због тога данас не пружа довољно могућности за лични напредак и развој младих, уочљив је јаз и неразумевање између ученика и предавача, ваннаставне активности су ретке и неприлагођене потребама младих, а настава није функционално повезана и нема директну везу са стварним светом и праксом.

1.2. Неформално образовање које обухвата образовне активности организоване ван оквира установљеног формалног система бележи пораст у погледу врсте садржаја и броја организација које се баве пружањем неформалног образовања. Упркос томе, организације и програми нису у задовољавајућој мери препознати, прихавећени и афирмисани (поготово од стране институција формалног образовања и државе), нити је установљен одговарајући систем за њихову акредитацију.

1.3. Информално учење траје током читавог живота. То је процес у ком се развијају ставови, вредности, вештине и знања у интеракцијама са породицом, пријатељима, вршњацима и другим утицајним чиниоцима из личног окружења и путем медија. Информално учење није препознато нити подржано од стране државе, док волонтеризам као облик стицања образовања кроз рад није формално вреднован нити признат.

Анализа стања у друштву

У доба економије знања статистички показатељи о улагању у образовање и науку, и броју лица која су стекла више и високо образовање и располажу компетенцијама потребним за савремено тржиште рада, указују да постоји озбиљна препрека за равноправно укључивање Војводине у европски простор високог образовања, као и на регионално и европско тржиште. Постојећи систем вредности и слабо препознавање образовања (формалног, неформалног и информалног) као извора личног, професионалног, привредног и друштвеног развоја (на локалном и регионалном нивоу) дугорочна су препрека ефикасном и одрживом развоју Покрајине.

Раслојавање и сиромашење друштва, лична и економска нестабилност су у протекле две деценије створили поремећен систем вредности, дошло је до деградације квалитета образовних садржаја и дефицита у образовању, у сваком погледу. Образовање, знање и стручност су се срозали на лествици пожељних особина међу младима у Војводини и Србији, а утицаји средине, ставови које пласирају Средства информисања и друштвене елите додатно доприносе маргинализовању знања као реалног извора угледа, успеха и благостања.

- Функционално неписмени млади

Према истраживању које је објавио УНЕСЦО септембра 2009. године у Србији има 1.3 милиона неписмених или људи који немају завршену основну школу. Узимајући у обзир урушеност формалног система образовања, број функционално неписмених је још већи. Тестови које полажу ученици осмог разреда показују да чак 40 до 50% ученика у Србији изађе из основне Образовне установе функционално неписмено што, према критеријумима Европске уније, показује у којој мери ђаци нису оспособљени да разумеју и користе дате информације приликом решавања проблема из свакодневног живота. Поређења ради, тај проценат у земљама чланицама ОЕЦД износи 21%, уз тежњу да се до 2010. године спусти на 17%.

- Обухват младих системом формалног образовања

Према подацима Републичког завода за статистику од 1990. године до данас број ученика основних школа у Војводини опада, што будући да је основно образовање обавезно по закону, одсликава пад природног прираштаја у последњих 20 година. Подаци такође показују да је обухват деце и младих у основном образовању изнад 98% уз мало осипање и стопу завршавања од 95%. Са друге стране, у средњем образовању је током 90-тих година прошлог века забележен пораст броја ученика у Војводини, да би од 2000. године број средњошколаца почео да опада и 2007/08. године скоро достигао нивоа из 1990/91, након чега бележи релативно слаб тренд раста, уз укупан обухват од преко 75% и стопу одустајања од 2,3%.

У вишем и високом образовању је ситуација статистички најповољнија. У периоду од 1990. до 2000. године број студената на територији Покрајине је практично повећан четири пута. Период од 2000. до 2007. године одликује наизменично смењивање тренда раста и тренда опадања, да би коначно 2007. године у Војводини било преко 30.000 студената, односно чак пет пута више него пре 20 година. Ипак, ти подаци се могу различито тумачити, будући да је највећи тренд раста уочен током 90тих година када је велики број младих уписивало Универзитете да би избегло војну обавезу или из немогућности да нађу адекватно запослење. Такође, изузетно је обесхрабрујућ податак о броју студената који упишу завршну годину студија и дипломирају у односу на број студената који су започели студије, што упућује на изузетно велико осипање броја студената идући ка вишим годинама студија (процењена стопа осипања 45%) и не омогућава потребан пораст броја високообразованог становништва на територији Покрајине. Према попису из 2002. године мање од 8% становништва Покрајине има завршену вишу школу или Универзитет. Према подацима Еуростата из 2007. године проценат радно способног становништва (15-64 године) са дипломом високог образовања за ЕУ-27 износи чак 20,6%, односно од 17,1% у старосној категорији 55-64 године до чак 29,9% у старосној категорији 30-34 године.

На основу доступних показатеља процењује се да је обухват младих системом формалног образовања, након основног образовања које је обавезно, знатно испод просека земаља Европске уније (ЕУ-27). На нивоу средњег, вишег и високог образовања, струковног или академског, обухват младих је знатно мањи од оног који би осигурао снажан развој привреде и друштва. Стопа уписа младих на више Образовне установе и Универзитете у Европској унији износи 67%, док се у Србији тај проценат креће од 37,8 до 43%, зависно од извора. Незадовољавајући обухват младих на вишим нивоима образовања је поготово уочљив код маргинализованих друштвених група, где је осипање након основног (Роми) или средњег (особе са инвалидитетом, породице са изразито лошом материјалном ситуацијом) још драстичније.

- Реформа образовања

Важан помак у сектору образовања је отпочео 2005. године доношењем Закона о високом образовању, чиме је Србија и формално започела процес прикључивања Европском простору високог образовања и примену принципа Болоњског процеса. Низ промена које су наступиле укључују промену у систему студија и прелазак на три циклуса (основне, дипломске и докторске) студија, увођење Европског система преноса бодова, нових правила студија и новог начина оцењивања. Међу важним тековинама новог Закона

наводе се и промена улоге студената као партнера у процесу образовања (студентска евалуација наставног процеса, оснивање студентских парламената и учешће у доношењу одлука органа високошколских установа), као и оснивање Националног савета за високо образовање и Комисије за акредитацију и проверу квалитета.

Закон о високом образовању је препознао концепт образовања током читавог живота и увео нову форму дипломе и додатка дипломи који су усаглашени са европском формом ових докумената (ЕУРОПАСС) и треба да унапреде студентску мобилност у европским оквирима.

Непуних пет година од доношења Закона још увек нису у пуном обиму примењени принципи Болоњског процеса, нити је високо образовање усаглашено са суштином тог процеса. Услед пропуста у реформи у више наврата су били организовани протести студената, а још увек су у академској заједници присутни дисонантни тонови о потреби реформе високог образовања, као и лоша интерпретација принципа реформе. У току је припрема измена и допуна законског текста, која би требала да идентификује пропусте и понуди ефикасна решења, како би студенти и наставници у Србији, као и шира друштвена заједница, осетили позитивне ефекте укључивања у Европски простор високог образовања (повећана ефикасност студирања, повећање броја високообразованих лица, мобилност студената и наставног особља, осигурање квалитета образовања, учешће студената у одлучивању итд).

Закон о основама система образовања и васпитања, први пут донет 2003. године уз неколико итерација измена и допуна, у садашњем облику усвојен је 2009. године. Закон обухвата све нивое образовања од предшколског до средњешколског у контексту учења током целог живота, на који начин треба да допринесе установљавању општих основа школског програма који се заснива на исходима образовања, сагледаним у целини од првог разреда основне школе до краја средње школе. То подразумева промену фокуса образовања са наставног плана и програма на исходе – знања, вештине, ставове и вредности које ученици треба да поседују након завршетка одређеног нивоа образовања. Тиме се отвора нова могућност за унапређену инклузивност и ефикасност образовања (талентовани ђаци, маргинализоване групе, млади из социјално угрожених породица).

- Улагање у образовање

Тренутно улагање у образовање на нивоу Републике Србије износи око 3,7% БДП. Без обзира на повећање улагања у образовање од 2000. године на овамо, овај проценат је и даље знатно мањи од 6% БДП што је препорука УНЕСЦО. На нивоу Покрајине овај проценат је вероватно мало већи од републичког издвајања, с обзиром на то да иако покрајинска администрација нема ингеренције у погледу основних јавних средстава за финансирање високог образовања, Влада ипак издваја средства за инвестиције у високообразовну инфраструктуру (посебно у капацитете студентског смештаја) и школарине, и додељује стипендије студентима Ромима.

Опште препоруке за Акциони план политике за младе у АП Војводини за период 2010 – 2014. године

Полазећи од закључака и препорука Извештаја о реализацији Акционог плана политике за младе у АП Војводини за период 2005-2008. год., уз уважавање Националне стратегије за младе и локалних агенди, у области образовања младих потребно је бавити се следећим питањима:

Форамално образовање:

- Повећање броја младих који улазе у систем средњег и високог образовања, и успешно га завршавају;
- Подршка учешћу младих/омладинских организација/организација које се баве младима у креирању образовних програма и обуке;

- Подршка планирању и реализацији програма ваннаставних активности у школама, уз учешће ђачких парламената у развоју/организацији садржаја;

Неформално образовање:

- Успостављање стандарда квалитета у програмима неформалног образовања, развој и вођење базе података о организацијама и програмима неформалне едукације
- Повећање броја младих који учествују у различитим видовима неформалног образовања;
- Интензиван развој садржаја неформалног образовања у руралним срединама
- Промоција значаја неформалног образовања кроз сарадњу између институција државе, удружења која пружају неформално образовање и институција формалног образовања;

Информално учење:

- Промовисање значаја волонтерског рада и адекватно вредновање волонтерског рада, стечених знања и вештина;
- Активно коришћење интернета и *on-line* учења;
- Пружање подршке младима да стекну потребне компетенције за наставак школовања и укључивање у рад и да ефикасно управљају својом каријером.
- Развој система радне праксе за ученике средњих школа и студенте;

Приликом утврђивања приоритета, активности, циљних група и индикатора требало би избећи да се већина мера своди на промотивне и едукативне активности, које немају обезбеђену дугорочну одрживост. Потребно је пружити подршку конкретним мерама за решавање појединих проблема, уз системски приступ и у сарадњи удружења, институција и установа формалног образовања, локалних самоуправа, КЗМ и омладинских клубова.

Предлог мера Акционог плана политике за младе за период од 2010 - 2014. године.

Општи циљеви:

1. Повећан обухват младих системом средњег и високог образовања
2. Учешће младих кроз институције ученичких/студентских парламената у унапређењу наставних садржаја и развоју програма ваннаставних активности и обуке
3. База података организација и програма неформалног образовања
4. Повећан обухват младих програмима неформалног образовања
5. Вреднован волонтерски рад, знања и вештине стечене током волонтерског рада и стручне праксе
6. Повећан број младих који имају приступ интернету и користе интернет за учење и стицање знања
7. Развијено саветодство за младе за ефикасно управљање каријером
8. Подршка изузетним постигнућима даровитих младих у различитим областима.

ЦИЉ	АКТИВНОСТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ	ИЗВОР ФИНАНСИРАЊА	ВРЕМЕНСКИ ОКВИР
1. Повећан обухват младих системом средњег и високог образовања	1.1. КАМПАЊА Промоција образовања као фактора социјалног и друштвеног благостања појединца	- Број младих обухваћених системом средњег и високог образовања - Број подржаних пројеката	ПС за спорт и омладину ПС за образовање Образовне установе Удружења	ПС за спорт и омладину Други извори финансирања	2011-2014
	1.2. КАМПАЊА за повећање броја високообразованих младих	- Број пројеката - Број младих са завршеним средњим и високим образовањем - Процентуално повећање проходности на више године студија	МО МОС ПС за спорт и омладину Удружења Образовне установе	ПС за спорт и омладину Други извори финансирања	2012-2013
	1.3. РЕГУЛАТОРНА МЕРА Повећање квота за упис у средње образовне установе и у високообразовним установама чији је оснивач АПВ за 5% годишње	- Број расположивих места за упис у средње образовне установе и у установама високог образовања - Број младих обухваћених системом средњег и високог образовања	МП ПС за спорт и омладину ПС за образовање Образовне установе	МП ПС за образовање	Континуирано
2. Учешће младих кроз институције ученичких/студентских парламената у унапређењу наставних садржаја и развоју програма ваннаставних активности и обуке	2.1. КАМПАЊА/ЛОБИРАЊЕ Подршка учешћу ученичких/студентских парламената у унапређењу наставних садржаја и развоју програма ваннаставних активности и обуке	- Број пројеката - Број ученичких/студентских парламената обухваћених пројектима - Број обухваћених образовних институција - Публикован водич за учешће младих у унапређењу	МОС ПС за спорт и омладину Удружења КЗМ	МОС ПС за спорт и омладину Други извори финансирања	2011-2012

		наставних садржаја и развоју програма ваннаставних активности и обуке			
	2.2. ЕДУКАЦИЈА Обука чланова ученичких/студентских парламената за учешће у унапређењу наставних садржаја и развој програма ваннаставних активности и обуке	- Број пројеката - Број ученичких/студентских парламената који су прошли обуку	ПС за спорт и омладину Удружења КЗМ	ПС за спорт и омладину Други извори финансирања	2011-2014
3. База података организација и програма неформалног образовања	3.1. Увођење и примена стандарда квалитета (поступак акредитације) за програме неформалног образовања	- Развијен и усвојен стандард - Публикован водич за акредитацију и осигурање квалитета програма неформалног образовања - Број акредитованих организација/ програма	МОС ПС за спорт и омладину	МОС ПС за спорт и омладину	2011-2012
	3.2. Развој базе података организација и програма неформалног образовања	- Развијена <i>on-line</i> база података - Број организација уведених у базу - Број регистрованих програма - Актуелност доступних информација	ПС за спорт и омладину	ПС за спорт и омладину	2012, Континуирано
	3.3. КАМПАЊА Промоција стандарда квалитета програма неформалног образовања и њихове акредитације	- Број пројеката - Обухват пројеката - Број акредитованих организација/ програма	ПС за спорт и омладину Удружења	ПС за спорт и омладину	2011-2012
4. Повећан обухват	4.1. КАМПАЊА	- Број пројеката	ПС за спорт и	МОС	2011-2014

младих програмима неформалног образовања	Промоција значаја и предности неформалног образовања	- Обухват пројеката - Објављена публикација о значају, предностима и програмима неформалног образовања	омладину Удружења	ПС за спорт и омладину Други извори финансирања	
	4.2. Сарадња државних институција, установа формалног образовања и организација које пружају програме неформалног образовања за младе у циљу промоције неформалног образовања и његове боље искоришћености	- Установљен Савет за развој неформалног образовања - Број потписаних протокола о сарадњи	МОС МП ПС за спорт и омладину; ПС за образовање; Образовне установе; Удружења; КЗМ	МОС МП ПС за спорт и омладину	2011-2012
	4.3. ЕДУКАЦИЈА Подршка програмима неформалног образовања (семинари, радионице и сл.)	- Број младих који су учествовали у подржаним програмима неформалног образовања - Број младих који су се први пут појавили у програму неформалног образовања	ПС за спорт и омладину Удружења	МОС ПС за спорт и омладину; МОС Други извори финансирања	2011-2014
	4.4. РУРАЛНИ РАЗВОЈ Подршка програмима неформалног образовања који се спроводе у руралним срединама	- Број организација неформалног образовања које програме спроводе у руралним срединама - Број младих из руралних средина који су учествовали у програму	ПС за спорт и омладину; Удружења КЗМ	МОС ПС за спорт и омладину ЈЛС Други извори финансирања	2011-2014

		неформалног образовања			
5. Вреднован волонтерски рад, знања и вештине стечене током волонтерског рада и стручне праксе	5.1. РЕГУЛАТОРНА МЕРА Доношење Закона о волонтеризму	- Донет Закон	МОС МРСП ПС за спорт и омладину	МОС МРСП ПС за спорт и омладину	2010
	5.2. КАМПАЊА Промоција волонтерског рада и стручне праксе као начина стицања практичних знања и вештина	- Број подржаних пројеката - Број младих обухваћених пројектима - Публикован водич кроз стручну праксу	МОС МП ПС за спорт и омладину Удружења КЗМ	МОС МП ПС за спорт и омладину ЈЛС Други извори финансирања	2011-2014
	5.3. Подршка успостављању система радне праксе за средњошколце и студенте	- Број школа/Универзитета укључених у програм стручне праксе Број ученика/студената који су се пријавили за стручну праксу - Број компанија у којима се обавља стручна пракса - Број ученика/студената који су прошли стручну праксу Евалуација стручне праксе	МОС МП ПС за спорт и омладину; ПС за образовање; Удружења ; КЗМ Образовне установе	МОС МП ПС за спорт и омладину; МОС ЈЛС Други извори финансирања	2011-2014
6. Повећан број младих који имају приступ интернету и користе интернет за учење и стицање знања	6.1. Јачање капацитета младих за употребу интернета за учење и стицање знања и унапређење рачунарске писмености међу младима у АП Војводини	- Број реализованих едукација за употребу интернета за учење и повећање рачунарске писмености - Број учесника едукација - Публикован водич	ПС за спорт и омладину КЗМ Удружења	МОС ПС за спорт и омладину Други извори финансирања	2011-2014

		за коришћење интернета за учење			
	6.2. Подршка пројектима оснивања центара за учење путем интернета, набавка рачунарске опреме и обука стручних лица за помоћ младима у коришћењу интернета	- Број отворених центара за учење путем интернета - Набављена рачунарска опрема - Број реализованих едукација и обучених лица за помоћ младима	ПС за спорт и омладину Удружења КЗМ	МОС МТИД ПС за спорт и омладину ЈЛС Други извори финансирања	2011-2014
	6.3. Подршка употреби <i>on-line</i> учења код младих који су ван система формалног образовања	- Број младих ван система формалног образовања који су прошли обуку из употребе рачунара - Број младих ван система формалног образовања обучених да користе интернет за стицање знања	ПС за спорт и омладину КЗМ Удружења	МОС ПС за спорт и омладину ЈЛС Други извори финансирања	2011-2014
7. Развијено саветодавство за младе за ефикасно управљање каријером	7.1. Подршка оснивању и раду Центара за каријерно вођење и обука стручних лица	- Број основаних Центара - Број корисника центара - Број обучених лица	МОС ПС за спорт и омладину НСЗ КЗМ Удружења	МОС ПС за спорт и омладину Други извори финансирања	2011-2012
	7.2. КАМПАЊА Промоција каријерног саветодавства и концепта учења током читавог живота	- Публикован водич о каријерном вођењу - Обухват младих	МОС ПС за спорт и омладину Удружења	МОС ПС за спорт и омладину МОС	2011-2014
8. Подршка изузетним постигнућима даровитих младих у различитим областима	8.1. Подршка учешћу даровитих младих у програмима формалног и неформалног образовања	- Број младих који су учествовали у програмима - Број програма	МОС ПС за спорт и омладину	МОС ПС за спорт и омладину	2011-2014
	8.2. Подршка укључивању даровитих	- Број младих укључених у НИ рад	МОС МП	МОС МП	2011-2014

	младих у научно-истраживачки рад и промоција науке и истраживања међу младима	- Број пројеката - Обухват подржаних пројеката	ПС за спорт и омладину Образовне установе	ПС за спорт и омладину МОС Други извори финансирања	
	8.3. Подршка у остваривању изузетних постигнућа младих у уметности и спорту и промоција њихових успеха	- Број младих који су добили подршку - Број и значај постигнућа	МОС МП ПС за спорт и омладину Образовне установе	МОС МП ПС за спорт и омладину МОС Други извори финансирања	2011-2014

2. Област: ЗАПОШЉАВАЊЕ МЛАДИХ

Запошљавање и samozapošljavanje младих

Запошљавање младих је један од друштвено најкомплекснијих задатака у систему успостављања савременог друштва. Састављен од свих друштвених сегмената, а завистан од њихове међусобне усклађености - запошљавање младих као фактор друштвено економске стабилности представља приоритет друштвених чинилаца. Стварање здраве основе за успостављање подлоге за младе људе да крену према свом животном циљу и путу осамостаљења и интеграције у друштвене токове је одговорност државе. Запошљавање младих зависи од великог броја фактора и њиховог одоса и усклађености - рада државних органа и државних институција, развијености економије и економско-бакарског сектора, реформисаости образовања и образовних институција (државне и приватне), од удружења која се баве проблемом запошљавања и удружења незапослених младих људи, од јасне стратегије државе, од неформалог образовања, економског сектора и образованог система, као и од усклађености са макроекономским и микроекономским факторима.

Приликом дефинисања проблема који су били идентификовани у Акционом плану за младе у Војводини у периоду од 2005 - 2008. године који се директно тичу запошљавања младих у Војводини, можемо да нагласимо да је поред реализације Акционог плана од стране Покрајинског секретаријата за спорт и омладину, Покрајинског секретаријата за рад, запошљавање и равноправност полова био партнер у реализацији предвиђених активности и планова који су имали за циљ да помогну и поспеше запошљавање младих у Војводини. Заједничким деловањем и радом државних органа у сарадњи са државним институцијама, институцијама формалог и неформалног образовања, као и радом цивилног сектора створен је систем за интеграцију младог човека у друштвене токове и његово запошљавање. Узимајући у обзир остале друштвене макро и микро елементе - приватизација, пораст незапослених, неусклађеност образовања са потребама економије, светска глобална економска криза, пад вредности имовине а пораст вредности новца на тржишту - као и статистичке показатеље који нам говоре о стопи незапослености младих људи у 2005. и 2010. години, створена је стабилност, али не и смањење незапослености младих у Војводини.

У Акционом плану политике за младе у АП Војводини 2005 - 2008. год. били су идентификовани приоритети за реализацију пројеката из неколико области и препоруке за стварање успешне климе за развој samozapošljavanja младих и стварање предузетничког духа младих људи, као и за подстицај запошљавања младих али и за њихово оспособљавање за презентовање знања и вештина будућим послодавцима. Такође, биле су јасно назначене две друштвене групе младих, свака са својим специфичним и карактеристичним микроекономским факторима као о друштвеним чиниоцима - *младих у руралним срединама и млади у урбаним срединама*. Поред тога, јасно су назначене мере које се сматрају као обавеза државе да их прилагоди актуелној друштвено-економској ситуацији - порески систем који је прилагођен и поспешује развој економије и запошљавања нових младих људи, као и да подстиче младе на предузетништво; затим законска регулатива за запошљавање и samozapošljavanje. Стварање административног система за побољшање статуса младог незапосленог човека у Војводини - законско омогућавање младима да стекну своје прво радо искуство, едуковање младих и убрзавање папирологије, као и административних послова код samozapošljavanja и запошљавања младих, едукација младих о кредитно банкарском систему, као и анализа пословне идеје, пословних процеса и израде бизнис плана. Поред јасних мера, Акциони план је дефинисао и друштвену везу између (комуникацију) образовања и привреде, образовања и државе као и неопходност плана за развој привреде који укључује све микро и макро елементе. Обавеза државе је да се уради јасна стратегија која омогућује усклађеност и развој неопходних друштвених фактора да би се стварила плодна платформа за запошљавање и samozapošljavanje младих.

За три конкурса која су се реализовала у оквиру Акционог плана Политике за младе у АП Војводини у области запошљавања обухваћени су параметри који су постављени као почети индикатори - географска заступљеност у целој Војводини са једне стране и заступљеност пројеката како у руралним срединама тако и у урбаним зонама Војводине.

Пројекте из претходног Акционог плана политике за младе у АП Војводини за период 2005-2008. год. можемо да сврстамо у неколико категорија: пројекти везани за повећање *информисаости младих* (о запошљавању, кредитно-банкарским могућностима, берза послова, права запослених младих, законски оквир за samozapoшљавање и предузетништво), пројекти везани за *едукацију и обуку младих* (едукација за оспособљавање младих - писање биографије, мотивационог писма, едукација о samozapoшљавању младих, едукација о развоју пословне идеје, едукација о бизнис плановима), пројекти везани за *дискриминисане групе* младих људи.

Удружења која се баве запошљавањем

Непостојање удружења која се баве запошљавањем младих - Једна од препрека за још успешнију стратешку реализацију је била да не постоје удружења младих и/или удружења која се баве младима да им је директна и примарна делатност запошљавање и/или samozapoшљавање младих. Самим тим је постојао проблем да организације нису имале искуства у бављењу тематиком запошљавања и samozapoшљавања младих људи. Недостатак искуства је проузроковао да се удружења нису умрежила како би повећала ефекте реализације појединачних пројеката и размеила ресурсе, нису на добар начин израдила пројектну документацију и имала су проблема у реализацији и вођењу пројеката.

Финансијска средства

Ограничена финансијска средства - Иако свеобухватан план активности које је био представљен, због ограничених финансијских средстава обухватио је малу циљну групу и директно је утицао на ограниче број младих људи. Исто тако, мањак средстава је проузроковао да су сви пројекти били краткорочог типа и самим тим ису могли суштински да подстакну друштвене токове за решавање предвишених препрека у Војводини.

Опште препоруке за реализацију Акционог плана политике за младе у АП Војводини за период 2010-2014. год.

Едукација - Формално образовање - Предлози према државним инсититуцијама за увођење у редован програм оспособљавање младих за развијање вештина послове комуникације. Препорука за прилагођавање програма формалног образовања потребама на тржишту рада, као и осавремењавање номенклатуре занимања. **Неформално образовање** - Стварање система за вредновање неформалног образовања, његово признавање. Развој пројеката који подстичу предузетнички дух, помажу у промовисању идеје о samozapoшљавању и развоју пословних идеја и иноватиног предузетништва. Програми за промоцију и приближавање програма Националне службе за запошљавање младим људима у циљу подстицаја samozapoшљавања, као и упознавање младих са различитим бенефитима, повластице за добијање почетничких кредита, пореских олакшица и друго.

Закоски систем - Препорука према државним инсититуцијама за приближавање и промоцију законских регулатива као и позитивних законских аката код младих у циљу подизања свести о могућностима за samozapoшљавање и остваривање пословних идеја.

Комуникација - Јавне кампање за повезивање организација у циљу јавног заговарања према успостављању комуникације и смањивању јаза између потреба привреде и образованог система, као и за позиционирање проблема запошљавања младих као основе за смањење одлива мозгова и покретање иноватиног предузетништва у Војводини. Законско регулисање образовања младих за стицање потребних осовних знања и вештина неопходних за пословну комуникацију, као и стварање посебног акцента државе за програме запошљавања маргинализованих група младих (младих са инвалидитетом, млади Роми.

АНАЛИЗА ОКОЛНОСТИ И ФАКТОРА БИТНИХ ЗА МЛАДЕ И АКЦИОНИ ПЛАН 2010 - 1014.

Фактори у окружењу запошљавања и samozapoшљавања као политике државног апарата су везани за скоро све друштвене елементе како би се створили предуслови за стварање сигурне средине и запошљавање и samozapoшљавање младих. Интеграција у друштво и запошљавање младих је у сталном сукобу са искључивањем из друштвених токова те стога приказујемо и табеларни приказ супротних ефеката ако друштво не створи предуслове за активно запошљавање и samozapoшљавање младих:

Друштвена интеграција	Друштвена изопштеност
Запослење и спорадична незапосленост	Дугорочне незапосленост
Висока мотивисаност за тражење посла	Ниска мотивисаност за тражење посла
Финансијска сигурност	Финансијска несигурност
Оптимизам	Песимизам
Задовољство животом	Незадовољство животом
Висока друштвена подршка	Ниска друштвена подршка
Активан животи стил	Пасиван животни стил

Нека од основних начела везано за запошљавање младих у Европи су формирана и написана у документу Европског омладинског Форума. Постављајући основе за запошљавање и samozapoшљавање младих људи истакли су многе квалитетне параметре и факторе који су релевантни за израду стратегија које се баве запошљавањем младих.

- *Учешће младих у изради стратегије за младе*

Млади морају да буду институционално активно укључени у рад и стварање сваке стратегије којом држава решава питање запошљавања и samozapoшљавања младих. Они су активан елемент и за реализацију као и за одлучивање приликом доношења одлука јер имају перспективу за разумевање ситуације и стања младих.

- *Грађење, развој и надопуњавање вештина и знања*

Како би млади били припремљени на све изазове и потребе за њиховим вештинама и знањима мора се створити континуиран, усклађен систем образовања који ће објединити све категорије знања: животно образовање, формално образовање и неформално образовање.

- *Прва шанса за посао и прилика за свако наредно запослење и/или samozapoшљавање*

Држава мора да преузме улогу *главног промотера* који ће анимирати привредни систем да активније укључи младе и транспарентније прикажу своје захтеве за људским ресурсима за тачним планом потреба у средњорочном и дугорочном термину. Промовисање и прављење стратегије за *раније прво запослење* и за *свако наредно запослење* како би се створили предуслови за динамичним захтевом људских ресурса и да у просеку време незапослености младих људи се сведе на минимум.

- *Старатељска улога државе за младе предузетике* како би се омогућило стварање стабилности и самосталности предузетничких послова и ефективније користила средства која се намењују младим предузетницима, а тиме и створили прдуслови за дуговочно одрживи посао младим људима.
- *Мобилност младих* - стварање предуслова државног апарата за покретање мобилности младих у циљу одговарања на потребе за привредним развојем и стварањем услова који ће бити посебно намењени за лаку дислокацију људских ресурса. Покретањем стратегије за промовисањем посебних програма за запошљавање младих у мањим срединама у Војводини.

- *Пристојни и квалитетни услови за рад младих људи*

Институциоали инструменти који треба да омогуће квалитетну средину за младе како би се дефинисали добри услови за рад у различитим професијама као и запослењима и тиме подстакли привреду да врши континуирано напредовање, едукацију, усавршавање младих људи, као и контролу радног времена, цене радног сата и осталих релевантних економских чиниоца.

- *Здравље и сигурност на послу* - стварање неопходних законских аката како би се створили предуслови за испуњавање што здравијих услова за рад и обезбедила њихова сигурност дефинисањем неопходних мера у свим процесима пословања привреде.
- *Борба против дискриминације на послу и за дискриминисане друштвене групе*
- *Друштвена дискриминација младих* - млади као друштвена група су најчешће спотицани од стране друштвених фактора који им немогућавају да имају иста права и услове као одрасле особе. Стварањем јасних инструмената држава мора да створи стратегију да се разлике у доби превазиђу и да се равномерно поступа према свим добрима са акцентом на младе као веома рањиве при интегрисању са друштвом.
- *Друштвена дискриминација жена* - жене као дискриминисана група се налази у веома нестабилној друштвеној средини када су у питању млади. Двострука дискриминација је изузето изражена и држава мора да створи јасне мере заштите права младих жена приликом запошљавања и самозапошљавања.
- *Друштвена дискриминација дискриминисаних група* (особе са инвалидитетом, роми, ...) - двострука дискриминација друштвених група је обухватила и опште дискриминисане групе у друштву. Држава мора да поради на видљивости проблема као и на законским актима који би омогућили једнаку и повлашћену шансу младима.
- *Постојећи програми запошљавања и/или самозапошљавања у АП Војводини и Србији*

Постоји неколико нивоа власти који раде на програмима запошљавања младих људи. Поред Републичког програма који спроводи НСЗ, на запошљавању младих ради и Влада Војводине, као и локале власти у општинама и градовима.

- *Програм ПРВА ШАНСА* - приправици - један од програма који је добро прихваћен на свим нивоима власти је свакако шанса за први посао. Овај пројекат постао је један од најпопуларнијих и вероватно најефикаснијих модела за интеграцију младих и њихово запошљавање. У самом програму се ради на оспособљавању младих да стекну своја прва радна искуства кроз субвенционисан програм државе. Привреда има обавезу да после истека периода финасирања од стране државе задржи радника још минимум 12 месеци као стално запослену особу.

Национална служба за запошљавање у оквиру својих предвиђених програма за 2010. годину спроводи низ активности и пројеката који су директно или индиректно формирају захтев за потребе младих приликом запошљавања и/или самозапошљавања, а неки од њих су:

- Обука за познатог послодавца
- Обука за активно тражење посла
- Сајмови запошљавања
- Процеа запошљивости и индивидуални планови запошљавања
- Обука за започињање сопствеог посла "Пут до успешног предузетника"
- Субвениција за самозапошљавање
- Исплата новчане накнаде у једнократном износу за самозапошљавање
- Исплата једнократног подстицаја за запошљавање корисника новчане накнаде

Све услуге које Национална служба за запошљавање нуди незапосленим лицима су категорисане у 3 групе: Каријерно вођење и саветовање, Додатно образовање и обуке и Развој предузетништва и програми запошљавања.

Национална служба за запошљавање има и систем инфраструктуре која омогућује бесплатну обуку за рад на рачунару, као и основе пословне кореспонденције како би што лакше млади могли оспособити за запошлење и/или самозапослење.

Поред државних програма Национална служба за запошљавање спроводи и партнерске програме у сарадњи са страним донаторима а усмерених у циљу побољшавања запослености младих људи. Неки од програма где су носиоци државне институције или образовне државне установе су:

- Пројекат подршка националним напорима за промовисање запошљавања младих и управљање миграцијама (заједнички програм)
- Темпус пројекат развој оквира доживотног учења (*DELFI*S)
- Темпус пројекат "преквалификација за незапослена лица са завршеним Универзитетом у Србији (*CONCUR*)"
- Пројекат развој мреже иновативних социјалних предузећа (*ISEDE-NET*)
- Пројекат одрживи одговор тржишта рада за потребе жртава трговине људима у србији
- Пројекат (*G2G - MATRA-FLEX*) холандско искуство и добра пракса у области запошљавања – пројекат запошљавања особа са инвалидитетом

Поред Националне Службе за запошљавање на Републичком нивоу је развијена и Национална Стратегија за младе од стране **Министарства омладине и спорта**. Акциони план који је предвиђен за реализацију у периоду од 2009. до 2015. године. Окосница анализе стања незапослености младих је везана за **КАРИЈЕРНО ВОЂЕЊЕ** као пројекат који је носиоц решавања проблема незапослености. Уласком у институције формалног образовања је представљен систем који има за циљ да кроз активну обуку и мултидисциплинарну сарадњу више министарстава креира људске ресурсе који би у образовним институцијама могли да младима помогну да се јасно одреде за своју будућност. Идеја је да поред професионалног усмеравања пројекат пружи пуну подршку у свим областима везаним за запошљавање и/или самозапошљавање.

Стање и чињенице о незапослености у АП Војводини у 2009. години

На територији АП Војводине током 2009. године просечно је било незапослено **199.660** лица.

Поред активних незапослених лица, на евиденцији служби за запошљавање била је још **21.961** особа (привремено неспособни или неспремни за рад, особе којима мирују права по закону и лица која раде са непуним радним временом, запослени на привременим и

повременим пословима или траже промену посла) што укупно чини број од **218.346** лица.

Квалификациона структура незапослених лица у АП Војводини

У децембру 2009. године у АП Војводини је било:

- **76.267** (или **38,84%**) нестручних (I и II ссс) и
- **120.118** (или **61,16%**) стручних (III – VIII ссс) незапослених лица

Просечан узраст незапослених лица крајем 2009. године био је приближно 40 година, док је старосна структура била следећа:

- **51.858** (или **26,41%**) млађих особа узраста до 29 година,
- **95.094** (или **48,42%**) лица старости између 30 и 49 година и
- **49.433** (или **25,17%**) незапослена са 50 и више година старости.

У децембру 2009. године, у АП Војводини је просечан узраст незапослених жена био скоро 39 година, док је старосна структура била:

- **26.907** (или **26,87%**) младих жена до 29 година старости,
- **53.663** (или **53,60%**) жена које су имале између 30 и 49 година, а
- **19.556** (или **19,53%**) су са 50 и више година.

Предлог мера Акционог плана политике за младе за период од 2010 до 2014. године.

Општи циљеви:

1. Активно учешће цивилног сектора у стратегијама запошљавања
2. Високи степен обавештености младих људи о програмима које нуди држава, државне институције и удружења
3. Едукација младих у циљу смањивање времена запошљавања и/или самозапошљавања, као и смањења времена између два посла
4. Брига државе и државних институција о младим предузетницима
5. Брига државе о периоду пре запошљавања и периоду формалног образовања младих
6. Покретање локалних иницијатива за решавање проблема незапослености
7. Посебна брига о дискриминисаним групама и дискриминацији младих Мобилниост младих у циљу равномерног регионалног економског развоја потенцијала Војводини.

ЦИЉ	АКТИВНОСТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ	ИЗВОР ФИНАНСИРАЊА	ВРЕМЕНСКИ ОКВИР
1. Побољшање информисаности младих о могућностима запошљавања, слободним радним местима и траженим занимањима (за брже проналажење запослења и/или самозапошљавање, као и за скраћење периода незапослености између два посла)	1.1. Промоција постојећих и новоуведених програма за запошљавање младих (прво запослење - приправници и др.)	Степен обавештености младих о постојећим и новоуведеним програмима запошљавања; Процент смањења дужине чекања на прво запослење међу младим незапосленим лицима;	ПС за спорт и омладину ПС за рад, запошљавање и равноправност полова; НСЗ (ПСЗ и филијале у АПВ); Удружења.	ПС за спорт и омладину ПС за рад, запошљавање и равноправност полова.	2010-2014
	1.2. Промоција програма за самозапошљавање младих (предузетништво)	Степен обавештености младих о доступним погодностима за самозапошљавање; Број младих предузетника-почетника;	ПС за спорт и омладину ПС за рад, запошљавање и равноправност полова; НСЗ (ПСЗ и филијале у АПВ); Удружења.	ПС за спорт и омладину ПС за рад, запошљавање и равноправност полова; ПС за привреду.	2010 - 2014
	1.3. Подстицање послодаваца за оглашавање слободних радних места и запошљавање младих на расположивим пословима (ново запошљавање)	Процент скраћења времена незапослености младих између два посла;	ПС за спорт и омладину ПС за рад, запошљавање и равноправност полова; НСЗ (ПСЗ и филијале у АПВ); Удружења.	ПС за спорт и омладину ПС за рад, запошљавање и равноправност полова; ПС за привреду.	2010 -2014
2. Едукација младих за стицање додатних знања и вештина (за повећање	2.1. Спровођење обука младих за планирање каријере, писање радне биографије, састављање	Број обучених младих људи;	ПС за спорт и омладину ПС за рад, запошљавање и равноправност полова;	ПС за спорт и омладину ПС за рад, запошљавање и равноправност полова;	2010-2014

запошљивости и конкурентности на тржишту рада)	мотивационог писма и понашања на разговору са послодавцем		НСЗ (ПСЗ и филијале у АПВ); Удружења.	НСЗ.	
	2.2. Организација информатичких курсева, учење страних језика (енглески и др.) и сл. за младе		ПС за спорт и омладину ПС за рад, запошљавање и равноправност полова; НСЗ (ПСЗ и филијале у АПВ); Удружења.	ПС за спорт и омладину ПС за рад, запошљавање и равноправност полова; НСЗ.	2010-2014
	2.3. Едукација младих за пословну комуникацију и кореспонденцију, преговарање, презентацију и сличне вештине (тзв. "софт скилс")	Број едукованих младих људи;	ПС за спорт и омладину ПС за рад, запошљавање и равноправност полова; НСЗ (ПСЗ и филијале у АПВ); Удружења.	ПС за спорт и омладину ПС за рад, запошљавање и равноправност полова; ПС за привреду; НСЗ.	2010-2014
	2.4. Доквалификација и преквалификација младих незапослених лица у складу са потребама тржишта рада	Број доквалификованих и преквалификованих младих незапослених лица;	ПС за спорт и омладину ПС за рад, запошљавање и равноправност полова; НСЗ (ПСЗ и филијале у АПВ); Заинтересовани послодавци; Образовне установе; Удружења.	ПС за спорт и омладину ПС за рад, запошљавање и равноправност полова; Заинтересовани послодавци; Образовне установе; НСЗ.	2010-2014
	2.5. Укључивање младих у обуке за писање бизнис планова (предузетништво) уз	Број едукованих младих људи; Број реализованих пословних идеја младих;	ПС за спорт и омладину ПС за рад, запошљавање и равноправност	ПС за спорт и омладину ПС за рад, запошљавање и равноправност	2010-2014

	претходно прилагођавање постојећих програма тој циљној групи		полова; ПС за привреду; НСЗ (ПСЗ и филијале у АПВ); Регионалне агенције и агенције за развој МСП; Удружења.	полова; ПС за привреду; НСЗ; Регионалне агенције и агенције за развој МСП.	
	2.6. Спрвођење програма обука из елементарних занимања за младе без квалификација	Број младих који су стекли квалификацију;	ПС за спорт и омладину ПС за рад, запошљавање и равноправност полова; НСЗ (ПСЗ и филијале у АПВ); Образовне установе; Удружења.	ПС за спорт и омладину ПС за рад, запошљавање и равноправност полова; Образовне установе; НСЗ.	2010-2014
3. Подршка младим предузетницима (за успешну одрживост малог бизниса)	3.1. Додела субвенција за смозапошљавање и одобравање стартап кредита (кредити за предузетнике-почетнике)	Број додељених субвенција за смозапошљавање младих; Број одобрених кредита за предузетнике-почетнике;	ПС за рад, запошљавање и равноправност полова; ЈЛС	ПС за рад, запошљавање и равноправност полова; ЈЛС; НСЗ; Други извори финансирања	2010-2014
	3.2. Успостављање и подстицање рада инкубатор центара за бригу о самоодрживости младих предузетника (бесплатне правне, књиговодствене и маркетиншке услуге, саветодавна помоћ)	Број основаних инкубатора за младе предузетнике; Број корисника инкубатор центара;	ПС за рад, запошљавање и равноправност полова; ПС за привреду; ЈЛС; НСЗ (ПСЗ и филијале у АПВ); Удружења	ПС за рад, запошљавање и равноправност полова; ПС за привреду; ЈЛС; НСЗ.	2013, 2014
	3.3. Субвенције за доприносе код	Број корисника субвенције	ПС за рад, запошљавање и	ПС за рад, запошљавање и	2012, 2013, 2014

	самозапошљавања за отварање нових радних места		равноправност полова, ЈЛС, НСЗ; Покрајински завод	равноправност полова, ЈЛС, НСЗ Покрајински завод	
4. Упознавање младих са светом рада током школовања и непосредно по завршетку образовног процеса	4.1. Подстицање организовања стручне праксе ученика и студената на завршним годинама;	Број ученика и студената који су обавили стручну праксу; Број младих који су укључени у неки од облика волонтерског рада, стажирања и сл;	ПС за рад, запошљавање и равноправност полова; ЈЛС; НСЗ (ПСЗ и филијале у АПВ)	ПС за рад, запошљавање и равноправност полова; ЈЛС; НСЗ.	
(ради стицања радног искуства, припреме за запошљавање и самосталан рад)	4.2. Формирање Центра за каријеру - одабир према интересовању и потребама на тржишту формалног образовања и наставак едукације неформалним образовањем ради стицања потребних вештина и знања	Број корисника центра за каријеру;	ПС за рад, запошљавање и равноправност полова; ЈЛС; НСЗ (ПСЗ и филијале у АПВ)	ПС за рад, запошљавање и равноправност полова; ЈЛС; НСЗ	2010-2014.
5. Покретање локалних иницијатива за решавање проблема незапослености	5.1. Израда локалних стратегија за запошљавање и самозапошљавање укључивањем свих социјалних партнера и заинтересованих страна	Број израђених стартегија;	ПС за рад. запошљавање и равноправност полова; ПС за локалну самоуправу и међуопштинску срадњу; ЈЛС	ПС за рад, запошљавање и равноправност полова; ПС за локалну самоуправу и међуопштинску срадњу; ЈЛС	2013, 2014
6. Мобилност младих у циљу равномерног регионалног економског развоја	6.1. Субвенције за ЈЛС где је присутна миграција млађих људи према већим срединама	Број кориштених субвенција за запослење у неразвијеним општинама	ПС за локалну самоуправу и ЈЛС	ПС за рад. Запошљавање и равноправност полова, ПС за локалну	2013, 2014

потенцијала Војводине				самоуправу и ЈЛС	
	6.2. Субвенције за инвеститоре у циљу стварања повољних услова за инвестицију	Број спроведених инвестиција у неразвијеним општинама	ПС за рад, запошљавање и равноправност полова, ПС за локалну самоуправу и ЈЛС	ПС за рад. Запошљавање и равноправност полова, ПС за локалну самоуправу и ЈЛС	2013, 2014
	6.3. Субвенција и безкаматни кредити за покретање послова - развој предузетништва	Број кориштених програма субвенције и безкаматних кредита	ПС за рад, запошљавање и равноправност полова, ПС за локалну самоуправу и ЈЛС	ПС за рад. Запошљавање и равноправност полова, ПС за локалну самоуправу и ЈЛС	2013, 2014
7. Подстицање запошљавања посебно угрожених група младих	7.1. Развијање програма за запошљавање младих са инвалидитетом	Број запослених младих са инвалидитетом	ПС за рад, запошљавање и равноправност полова;	ПС за рад, запошљавање и равноправност полова;	2012, 2013, 2014
	7.2. Укључивање младих Рома у програме запошљавања, обука за стицање додатних знања и вештина и др.	Обухват младих Рома у програмима запошљавања			2012, 2013, 2014
	7.3. Спровођење родно осетљивих програма запошљавања и samozapošljavanja младих	Учешће жена у оквиру запослених и samozapošljavanja младих људи	ПС за рад, запошљавање и равноправност полова;	ПС за рад, запошљавање и равноправност полова;	2012, 2013, 2014
	7.4. Сервис за запослене младе људе који ће омогућити да се пријављује свака врста дискриминације	Број корисника центра - <i>kol centra</i>	ПС за рад, запошљавање и равноправност полова, ПС за спорт и омладину, Удружења	ПС за рад, запошљавање и равноправност полова, ПС за спорт и омладину	2012, 2013, 2014
8. Активно учешће цивилног сектора у	8.1. Оснивање и ојачавање	Број основаних организација	Удружења	Фонд за развој непрофитног	2010, 2011

стратегијама запошљавања	удружења која се баве запошљавањем и самозапошљавањем младих			сектора АПВ; ПС за спорт и омладину; ПС за рад, запошљавање и равноправност полова; НСЗ (покрајинска служба и филијале у АПВ)	
	8.2. Формирање државних тела која се баве запошљавањем на нивоу Владе Војводине и локалних самоуправа	Број оформљених владиних тела (Покрајинско и тела локалних самоуправа)	ПС за рад, запошљавање и равноправност полова; ЈЛС; Удружење	Влада АП Војводине; ПС за рад, запошљавање и равноправност полова; ПС за локалну самоуправу и међуопштинску сарадњу; ЈЛС	2012
	8.3. Укључивање цивилног друштва у државна тела која се баве запошљавањем	Процент учешћа цивилног сектора у владиним телима за запошљавање и/или самозапошљавање	Удружења; ПС за рад, запошљавање и равноправност полова	ПС за рад, запошљавање и равноправност полова, НСЗ (покрајинска служба и филијале у АПВ)	2013, 2014
	8.4. Укључивање привредног сектора у државна тела која се баве запошљавањем	Процент учешћа привредног сектора у владиним телима за запошљавање и/или самозапошљавање	Привредни сектор, ПС за рад, запошљавање и равноправност полова	ПС за рад, запошљавање и равноправност полова, НСЗ покрајински завод	2013, 2014

3. Област: ЗДРАВЉЕ МЛАДИХ

Свеобухватно разумевање и подстицање здравља младих као стања потпуног физичког, менталног и социјалног благостања, а не само одсуства болести или неспособности (дефиниција Светске здравствене организације), наглашава нераскидиву везу између индивидуалног начина живота и здравља, али и улагања у детерминанте здравља и предуслове за здравље које обухватају одговарајуће друштвене и економске услове, физичко окружење и стабилни екосистем, према Националној стратегији за младе. Адолесценција као период транзиције од детињства ка одраслости подразумева буран период истраживања, тестирања, ризиковања и учења. Ризично понашање саставни је део адолесценције. Кретање од зависног стања детета ка независности одраслих, велики је развојни задатак и тражи од младих да ризикују. Развојно прихватљиво ризично понашање може подразумевати прве романтичне везе, учење вожње или инсистирање на свом мишљењу и када се оно сукобљава са мишљењем родитеља или других значајних одраслих особа. Углавном, ризиковање у адолесценцији подразумева сваку акцију или ситуацију у којој се адолесцент излаже могућности неуспеха, или чак исмевања. Неминовно, у свом трагању за независношћу, адолесценти се излазу и ризицима који им могу озбиљно наудити.

Сва ризична понашања младих делимо у три основне категорије:

- понашања која подразумевају испробавање способности, капацитета, која буде адреналин и узбуђују;
- ризична понашања пред публиком - најчешће у виду кршења друштвених норми и одбијања послушности одраслима, а у сврху тражења свог места у кругу вршњака, признавање личне вредности...;
- неодговорна ризична понашања - не упражњавају се само због ризика већ да би се постигли и неки други циљеви, при чему се занемарују могуће последице (пушење, конзумирање алкохола, незаштићени сексуални односи, промискуитет, узимање дрога...).

Ипак, млади се уобичајено посматрају као здрава популација будући да подаци рутинске здравствене статистике у Републици Србији указују на најниже оболевање и умирање у овој узрасној групи, па се при анализи стања полази од приступа оријентисаног ка здрављу, а не ка болести (Национална стратегија за младе). У том смислу, брига о здрављу младих најчешће се односи на пружање информација и правовремену примарну превенцију, засновану на оснаживању за доношење здравих и одговорних одлука тј. на изградњу животних вештина и здравих стилова живота.

Проблеми са којима су суочени млади у Војводини јесу недовољна подршка и брига од стране друштва, породице и пројединца услед недовољне информисаности и непостојања здравственог образовања у школском систему. Посебно су незаштићени млади са тешкоћама у развоју и млади из сиромашних, социјално угрожених средина, углавном јер и м здравствена заштита и превентивне активности нису доступне.

Према Акционом плану Политике за младе истакнути су следећи здравствени проблеми присутни у популацији младих, најизраженији у нашој средини:

- физичка неактивност
- поремећаји исхране
- болести зависности
- репродуктивно здравље
- повреде
- ментално здравље
- дискриминација младих нарушеног здравља - инвалидитет, ХИВ, ПАС.

Од укупно утрошених средстава за реализацију Акционог плана политике за младе у АП Војводини 2005 - 2008. за област здравља издвојено је 12,32 %. Велика већина пројеката односила се на заштиту репродуктивног здравља младих, упознавање са полно преносивим болестима и промоцију сервиса који се баве репродуктивним здрављем младих. Остали пројекти делимично су одговорили на остале идентификоване области здравља младих.

Закључци имплементације Акционог плана политике за младе у АП Војводини 2005 - 2008. година указују да би, иако се реализацијом поменутих активности у области здравља младих допринело побољшању психичког и физичког здравља, убудуће требало:

- акценат ставити на бављење менталним здрављем младих људи, укључујући и превенцију поремећаја исхране;
- континуирано наставити едукацију младих, посебно у мањим срединама на тему репродуктивног здравља и полно преносивих инфекција, као и болести зависности (и савремене зависности попут клађења и зависности од интернета и игрица);
- превентивни рад из области заштите репродуктивног здравља младих радити тако да укључује и теме родне равноправности, родних и репродуктивних права младих;
- превентивни рад усмерити на едукацију о здравим стиловима живота и развој вештина неопходних за исте. Како је савремена превенција усмерена на пружање информација и развој вештина за квалитетно и одговорно живљење, кроз све програме потребно је едуковати младе о здравим стиловима живота. Традиционални модели превенције (упоређени са системом вакцинације, где се младој особи даје ослабљен вирус - превентивна информација, како би се покренуо имунолошки систем - развио негативни став према ризичним понашањима), показали су се као неефикасни и неуспешни. Савремена превенција усмерена је на развој и унапређење социјалних вештина, развијање активности које унапређују квалитет живота, тражење смисла и одређивање циљева којима ће се тежити. У области заштите здравља младих, саставни део усвајања знања о ризичним понашањима мора бити и процес овладавања вештинама које ће омогућити примену стеченог знања;
- посебан вид едукације било да се ради о репродуктивном здрављу или психичком здрављу потребно је усмерити и на особе које раде са младима како би се пронашли и применили адекватни начини рада са младима, који су њима најинтересантнији и најприхватљивији;
- поред вршњачке едукације која је препозната као један од основних и најефикаснијих метода превентивног рада, потребно је уводити нове методе превентивног рада са младима. Интернет, као најзначајније средство информисања популације младих, пружа скоро па неограничене могућности за информисање и саветовање младих у области здравља, те би убудуће програми онлине превенције могли бити део решења у овој области.

У периоду након креирања и усвајања Акционог плана политике за младе АП Војводине, креирана је и усвојена Национална стратегија за развој здравља младих Републике Србије (2006.), директно усмерена на промоцију здравља младих, примарну превенцију тј заштиту здравља младих. Резултати истраживања урађеног током креирања Стратегије указали су на низак ниво здравствене културе становништва уопште па и младих, непостојање навика чувања и редовне контроле здравља, непрактиковање здравих понашања и непреузимање одговорности за сопствено здравље. Иако су се као водећи ризици по здравље младих издвојили све већа злоупотреба дувана, алкохола, опојних дрога, и висок ниво повреда, упадљиво је и погоршање менталног здравља у популацији младих (већа стопа поремећаја понашања, болести зависности, поремећаји исхране- анорексија и булимична депресија и самоубиства). Овај податак не изненађује када се узме у обзир животна ситуација младих, недостатак позитивне перспективе, ниво стреса присутан у свакодневном животу, тешкоће у остваривању развојно очекиваних задатака.

Као актуелни проблеми здравља младих, најизраженији у нашој средини, у Стратегији за развој здравља младих су издвојени:

1. Развојно-психолошки проблеми (резултати истраживања указали су на значајно психолошко трпљење популације младих),
2. Проблеми репродуктивног здравља (сексуална активност, адолесцентске трудноће),
3. Сексуално преносиве инфекције,

4. Болести зависности,
5. Злостављање и занемаривање,
6. Повреде,
7. Физичка неактивност,
8. Неправилна исхрана и
9. Неповољни фактори из окружења који утичу на развој и здравље младих.

Унапређењем здравља младих бави се и Национална стратегија за младе (2008.), која се поред анализе здравља и ризика по здравље младих фокусира и на процену капацитета система здравствене заштите да препозна и благовремено и адекватно одговори на здравствене потребе младих. Специфичност здравственог система у Србији (и Војводини) је непостојање свих облика здравствене заштите намењених младима па се често млади обраћају службама намењеним деци, до 18.године, а службама за одрасле, када напуне 18 година. Пошто ни једне ни друге нису намењене ни прилагођене младима, ово отежава већ тешку одлуку о одласку код лекара и заштити здравља. Међу препорукама мера усмерених на побољшање здравља младих издвајамо оснивање клубова здравља, као центара заштите и промоције здравља младих, на локалном нивоу.

Резултати Истраживања о квалитету живота младих на територији АП Војводине, спроведеног 2009. год. од стране Покрајинског секретаријата за спорт и омладину, указују да млади издвајају здравље као најважнији аспект живота, а истовремено и као други на листи аспеката живота којима су најзадовољнији, непосредно након блиских односа са породицом и вршњацима. Млади у овом истраживању као најквалитетнија подручја живота адолесцената у Војводини виде интимност и здравствено стање, затим осећај сигурности и личне среће, продуктивност. Међу изворима стреса млади издвајају школско окружење и учесталост стресних ситуација у њему, усамљеност, незадовољство собом, сопственим изгледом и вршњачком групом. Као најчешће примењиване начине превладавања стреса млади наводе испољавање беса и злоупотребу супстанци, оба врло штетна и неконструктивна.

Савремене тенденције у превенцији доста се разликују од традиционалних модела, код нас још увек најзаступљенијих. Превенција данас означава више од нуђења информација о различитим облицима ризичних понашања и њиховим последицама. Савремена превенција усмерена је на образовање тј. нуђење информација, уз сензибилнији однос према емоцијама младих, како би се остварили позитивни утицаји на њихове ставове и понашања. Истраживања Светске здравствене организације (СЗО) одавно указују да заштита здравља базирана на информацији о ризицима и њиховим последицама не даје резултате.

У основи популарног програма СЗО- «Образовне установе које промовишу здравље» (Health Promoting Schools), усмереног на промоцију и заштиту здравља младих, налази се став да су компоненте образовања и здравља међусобно повезане и условљене. У срцу образовне установе која промовише здравље, налази се млада особа сагледана у целини свих њених капацитета и динамичне околине у којој живи и учи. Програми попут овога, где се заштита здравља младих одвија као део свакодневних активности и свакодневног учења младих у школи, а прилагођена је локалном контексту и сензитивна према потребама и проблемима младих, могу бити одговор питања превенције и заштите здравља младих. Основна разлика у је усмереност на развој вештина за здраво живљење и прилагођеност локалном контексту. На животним вештинама засновано здравствено образовање подразумева изградњу и одржавање здравих животних стилова кроз развој знања, ставова и посебно вештина, коришћењем различитих начина учења, са нагласком на партиципативним методама. На практичном примеру то значи, помагање младој особи да научи како да одговори на притисак вршњака да проба марихуану, девојци која није спремна на сексуалне односе да то објасни свом партнеру, младој особи да одоли притисцима друштва и савремене културе у погледу постизања савршено мршаве фигуре; пре него да им се пруже

информације зашто је марихуана штетна, који су ризици при ступању у незаштићене сексуалне односе, и зашто је важна правилна исхрана за развој.

Предлог мера Акционог плана политике за младе за период од 2010 до 2014. године.

Општи циљеви:

1. Промовисани и развијени здрави стилови живота, очувано и унапређено здравље младих
2. Чувати и унапређивати репродуктивно здравље младих и заштита младих од ППИ и ХИВ/АИДСа
3. Чувати и унапређивати ментално здравље младих
4. Млади заштићени од употребе дувана, алкохола и осталих дрога
5. Унапређен систем здравствене заштите тако да одговори потребама младих
6. Смањен утицај неповољних фактора из окружења који утичу на развој и здравље младих и створено здраво и подстицајно окружење

ЦИЉ	АКТИВНОСТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ	ИЗВОР ФИНАНСИРАЊА	ВРЕМЕНСКИ ОКВИР
1. Промовисани и развијени здрави стилови живота, очувано и унапређено здравље младих	1.1 Промовисати и развијати превентивне програме усмерене на развој здравих стилова живота и вештина за здраво живљење (информисање, едуковање и саветовање)	- Број реализованих превентивних програма о здравим стиловима живота. - број младих који су прошли кроз превентивне програма усмерене на развој вештина и здравих стилова живота.	- Удружења; - Омладинске организације; - Здравствене службе; - Образовне установе; - КЗМ.	- ПС за спорт и омладину, - ЈЛС.	2010.- 2014.
	1.2 Развијати и спроводити програме заштите здравља младих у школским срединама према моделу «Образовне установе усмерене на здравље», Светске Здравствене Организације	- број школа која спроводе програм «Образовне установе усмерене на здравље»; - број младих који учествују у програмима «Образовне установе усмерене на здравље»; - број наставника и шкоЈЛСких стручних сарадника ангажованих на програмима «Образовне установе усмерене на здравље».	- Удружења; - Основне и средње Образовне установе;	ПС за спорт и омладину, ЈЛС, - Образовне установе.	
	1.3 Организовати систем вршњачког образовања за младе, на основу усвојених националних стандарда, и према акредитованим	- Број акредитованих превентивних програма вршњачког образовања посвећених здрављу; - Број младих који су прошли кроз превентивне програме	- Удружења; - здравствене службе за младе.	- ПС за спорт и омладину, - МОС, - МЗ, - ЈЛС, - други извори финансирања	

	програмима заштите здравља младих	вршњачког образовања;			
	1.4 Организовати едукације за наставнике, родитеље и др. одрасле о здрављу младих и начинима заштите	- број одржаних едукација за одрасле о здрављу младих; - Број особа које су у контакту са младима, а прошле су едукацију о здрављу младих, у просеку по 120 особа	- Удружења; - Образовне установе; - Здравствене службе за младе.	- ПС за спорт и омладину, - МОС, - МЗ, - ЈЛС, - други извори финансирања.	
	1.5 Предложити и заговорати увођење изборног предмета «Здравствено васпитање» у основне и средње Образовне установе	- изборни предмет «Здравствено васпитање» уведен у курикулуме основних и средњих школа.	- МЗ, - МП.	- МЗ, - МП.	
	1.6 Организовати посебне програме рекреативних активности и спортских такмичења, у и ван Образовне установе, прилагођене младима и здравственом стању младих	- број рекреативних програма за младе у локалним заједницама; - број спортских такмичења за младе, у и ван школа, у локалним заједницама; - број младих који учествују у рекреативним активностима и на спортским такмичењима.	- Удружења; - Образовне установе; - Здравствене службе за младе; - спортски клубови и спортске организације.	- МОС, - ПС за спорт и омладину, - ЈЛС.	
	1.7 Организовати програме усмерене на смањивање дискриминације младих нарушеног здравља	- број програма усмерених на смањивање дискриминације младих нарушеног здравља (инвалидитет,	- Удружења - Образовне установе; - Здравствене службе за младе;	- МОС, - ПС за спорт и омладину, - ЈЛС, - МЗ.	

	(инвалидитет, ХИВ/Сида), као и подршке младима актуелно оболелима («Волонтери у болници»)	ХИВ/Сида); - број програма подршке младима у болницама «Волонтери у болници»; - број младих сензитивисаних према младима оштећеног здравља; - број младих ангажованих као волонтери у болницама и др.стационарним установама.			
2. Чувати и унапређивати репродуктивно здравље младих и заштита младих од ППИ и ХИВ/АИДСа	2.1 Организовати програме вршњачког образовања у области репродуктивног здравља при школама, омладинским клубовима и др.местима где се млади окупљају, уз посебан осврт на специфичности и родне улоге младића и девојака	- број програма усмерених на заштиту репродуктивног здравља младих; - родна осетљивост превентивних програма усмерених на заштиту репродуктивног здравља младих; - број младих који су учествовали у превентивним програмима.	- Удружења; - Образовне установе; -Здравствене службе за младе; - КЗМ;	- МОС, - ПС за спорт и омладину, - МЗ, - други извори финансирања и донатори.	2010.-2014.
	2.2 Промовисати методе савремене контрацепције и заштите репродуктивног здравља (водећи рачуна о родним разликама између	- Број промотивних акција у локалним заједницама на тему репродуктивног здравља; - Укљученост социјалних мрежа у заштити	- Удружења; - Образовне установе; -Здравствене службе за младе; - КЗМ;	- МОС, - ПС за спорт и омладину, - МЗ, - други извори финансирања и донатори	

	младића и девојака) путем социјалног маркетинга и социјалних мрежа (промотивни материјали, јавне акције, интернет-Фејсбук, Твитер, Мајспејс), уз континуирану медијску кампању	репродуктивног здравља младих (број информативних поставки на Фејсбуку, Твитеру, Мајспејсу...) - Број медијских прилога на тему репродуктивног здравља у локалним средствима јавног информисања.			
	2.3 Повећати број превентивних програма из репродуктивног здравља и пратећих болести (ППИ, ХИВ/АИДС), посебно у мањим и руралним срединама	- број превентивних програма из репродуктивног здравља за младе; - број превентивних програма спроведених у руралним срединама.	- Удружења; - Здравствене службе за младе.	- ПС за спорт и омладину, - МЗ, - ЈЛС.	
	2.4 Промовисати тестирање на ППИ и ХИВ/АИДС и учинити га доступнијим (одвојеним у односу на пол)	- Удео и проценат младих који се добровољно тестира на ППИ и ХИВ/АИДС, према полу	- Национална канцеларија за ХИВ/АИДС; - Здравствене службе за младе.	- МЗ	
	2.5 Развити специфичне програме примарне и терцијалне превенције ХИВ/АИДСа и ППИ намењене младима из осетљивих група, посебно младима који живе са	- Број реализованих програма примарне и терцијалне превенције ППИ и ХИВ/АИДС-а у осетљивим групама младих, а посебно међу онима који живе са ХИВ/АИДС-ом на локалном нивоу; - број младих из	- Национална канцеларија за ХИВ/АИДС; - Здравствене службе за младе; - Удружења.	- Национална канцеларија за ХИВ/АИДС; - Центар за АИДС Института за инфективне и тропске болести; - Заводи за јавно здравље; - Здравствене	

	ХИВ/АИДСом	осетљивих група (Роми, сиромашни, сексуалне раднице, млади у затворима, млади који живе са ХИВ/АИДС-ом) укључених у програме примарне и терцијарне превенције ППИ и ХИВ/АИДС-а.		установе.	
	2.6 Пружити информације младима о могућностима превенције нежељених трудноћа, поремећаја репродуктивног здравља, ППИ и ХИВ/АИДСа, путем саветовалишта за младе при Домовима здравља и сличним центрима	- Публикован Информатор о могућностима превенције нежељене трудноће и хроничних поремећаја репродуктивног здравља, као и о услугама саветовалишта за младе; - Број дистрибуираних публикација.	- Здравствене службе за младе; - Институту и заводи за јавно здравље; - Заводи за здравствену заштиту студената; - Удружења.	- МОС; - МЗ; - ЈЛС, КЗМ; - Институту и заводи за јавно здравље; - Заводи за здравствену заштиту студената.	
3. Чувати и унапређивати ментално здравље младих		- Број спроведених програма заштите менталног здравља младих; - Број и проценат едукованих младих о заштити менталног здравља;	- Удружења; - Здравствене службе за младе; - Институту за заштиту менталног здравља; - Заводи за здравствену заштиту студената.	- ПС за спорт и омладину, - МОС, - МЗ, - ЈЛС.	2010.-2014.
	3.2 Подржавати и развијати (постојеће и нове) службе за	- број подржаних служби за психолошку подршку младима; - број новооснованих	- Удружења; - КЗМ; - Здравствене службе за младе.	ПС за спорт и омладину, - ЈЛС, - други извори	

	психолошку подршку младима-СОС телефоне, интернет и фаче-то-фаче саветовалишта	служби за психолошку заштиту младих.		финансирања	
	3.3 Промовисати заштиту менталног здравља младих и смањивање дискриминације према младима са поремећајима менталног здравља путем социјалног маркетинга и социјалних мрежа, уз пратеће медијске кампање	- Број промотивних акција у локалним заједницама на тему менталног здравља; - Укљученост социјалних мрежа у заштити менталног здравља младих (број информативних поставки на <i>Fejsbuku, Tviteru, Majspejsu...</i>) - Број медијских прилога на тему менталног здравља у локалним средствима јавног информисања.	- Удружења; - Образовне установе; - Здравствене службе за младе; - КЗМ;	- МОС, - ПС за спорт и омладину, - МЗ, - други извори финансирања и донатори	
	3.4 Учинити информације о менталном здрављу и начинима очувања доступним младима, наставницима, родитељима и другим, кроз публикавање Приручника о менталном здрављу младих	- Број едукованих наставника и родитеља за препознавање поремећаја менталног здравља младих у локалним заједницама; - Публикован Приручник о менталном здрављу младих; - број дистрибуираних Приручника.	- Удружења, - Здравствене службе за младе; - КЗМ;	- ПС за спорт и омладину, - МОС, - ЈЛС, МЗ.	
	3.5 Развијати и подржавати	- Удео и проценат болница и	- Удружења, - Здравствене	- МОС; - МЗ;	

	програме «Волонтера у болницама»	стационарних установа за младе које имају програм „Волонтери у болницама”	службе за младе; - КЗМ;	- ПС за спорт и омладину, - ЈЛС.	
4. Млади заштићени од употребе дувана, алкохола и осталих дрога	4.1 Припремити и усвојити Покрајинску стратегију и Акциони план за борбу против дрога	- Усвојена Покрајинска стратегија и акциони план борбу против дрога; - Развијени механизми евалуације и имплементације стратегије;	- Покрајински савет за борбу против дрога;	- ПС за спорт и омладину, - Покрајински савет за борбу против дрога;	2010.- 2014.
	4.2 Одрживо развијати програме за смањење употребе дрога и мреже организација које се баве превенцијом зависности	- Број и проценат удружења која се баве борбом против дрога; - Процент ЈЛС у којима се реализују програми за борбу против дрога за младе и за родитеље;	- Удружења, - Здравствене службе за младе; - КЗМ; - Специјализоване здравствене институције за лечење болести зависности; - Савети родитеља при школама;.	- МЗ; - МОС, - ПС за спорт и омладину, - ЈЛС.	
	4.3 Подржати програме вршњачког образовања на пољу превенције болести зависности са акцентом на спровођење ових програма у мањим и руралним срединама и повећање броја вршњачких едукатора	- број програма усмерених на превенцију болести зависности међу младима; - проценат програма спроведених у малим и руралним срединама; - број младих који су учествовали у превентивним програмима.	- Удружења, - КЗМ.	- МЗ, - ПС за спорт и омладину, - ЈЛС, - други извори финансирања.	
	4.4 Организовати	- Процент ЈЛС које	- Домови здравља;	- МЗ.	

	активности усмерене на смањење штете од употребе дрога у локалним заједницама (харм-редуцтион програми)	имају организоване центре за смањивање штете од злоупотребе ПАС;	- Специјализоване здравствене институције за лечење болести зависности; - Удружења.		
	4.5 Организовати и подржати програме комуна за одржавање апстиненције од употребе дрога	- Број локалних заједница и округа који имају бар једну организовану комуноу за одржавање апстиненције од употребе дрога.	- Удружења која се баве борбом против дрога; - Саветовалишта за младе при домовима здравља; - Специјализоване здравствене институције за лечење болести зависности.	- МЗ, - ЈЛС.	
5. Унапређен систем здравствене заштите тако да одговори потребама младих	5.1 Подржати и сензитивисати рад Саветовалишта за младе при Домовима здравља за приступ прилагођен младима	- Процент ЈЛС које имају саветовалишта за младе у склопу примарне здравствене заштите; - Број саветовалишта за младе физички измештених из простора здравствене установе; - Процент запослених у Саветовалиштима за младе који су прошли едукације за рад са младима; - Процент здравствених установа свих нивоа које имају јавно	- Домови здравља; - Саветовалишта за младе; - Удружења; - КЗМ.	- МЗ, - Домови здравља.	

		истакнута права младих.			
	5.2 Изводити мултисекторске пројекте за унапређење здравља младих	- Процент реализованих мултисекторска пројекта за унапређење здравља младих годишње на националном нивоу;	- Саветовалишта за младе; - Удружења; - Образовне установе; - ЦСР; - Подручне полицијске управе;	- МОС; - МЗ;	
	5.3 Унапређивати и развијате онлајн системе информисања и саветовања младих у области здравља, при постојећим системима здравствене заштите	- број нових онлајн система информисања и саветовања младих у области здравља; - број запослених у постојећим системима здравствене заштите ангажованих на онлајн информисању и саветовању младих.	- Саветовалишта за младе; - Удружења;	- МЗ, - МОС, - ПС за спорт и омладину, - ЈЛС.	
6. Смањен утицај неповољних фактора из окружења који утичу на развој и здравље младих и створено здраво и подстицајно окружење	6.1 Промовисати очување животне средине посебно на местима где се млади окупљају и проводе време (Образовне установе, омладински клубови, КЗМ, паркови), као вида бриге о здрављу младих	- број акција усмерених на очување животне средине у срединама у којима бораве млади; - проценат младих који јњ учествовао у програмима заштите животне средине у локалним заједницама.	- Удружења, - Образовне установе; - КЗМ.	- МП, - МОС, - ПС за спорт и омладину, - ЈЛС.	
	6.2 Унапређење свакодневног окружења младих на начин који	- проценат локалних заједница које учествују у унапређењу	- КЗМ; - Образовне установе; - Омладински	- МЗ, - ЈЛС, - Образовне установе.	

	подржава бригу о здрављу младих (уклањање реклама за алкохол и дуван са места где млади проводе време, увођење понуде здраве хране у Образовне установе и околине школа, уређење спортских и рекреативних терена)	свакодневног окружења младих ради бриге о здрављу младих.	клубови и организације; - Удружења.		

4. Област: КУЛТУРА И СЛОБОДНО ВРЕМЕ МЛАДИХ

Током трогодишње реализације Акционог плана политике за младе у АП Војводини за период 2005 – 2008. год. у области култура и слободно време акценат је био на: афирмацији различитих културних вредности, разумевању, толеранцији и суживоту кроз неформални интеркултурни дијалог било да су то аматерско стваралаштво или савремене алтернативне културне форме, проширењу продукције у култури, подстицању партнерстава у реализацији културних активности, развоју, промоцији и имплементацији омладинског рада, успостављању и функционисању простора за провођење слободног времена младих – омладинским клубовима, као и на њиховој програмској одрживости.

Пројекти који су подржани путем јавног конкурса су имали неку од карактеристика: садржали су начине или моделе за усвајање нових примењивих знања, нудили су нове алтернативне приступе и креативна решења проблема, имали су за ефекат анимирање већег боја младих који су се укључили у реализацију пројеката, децентрализација културних активности,...

Акциони план политике за младе у АП Војводини за период 2005 – 2008 год., као први стратешки документ који у фокусу има младу популацију, је сем мерљивих ефеката реализованих пројеката, отворио врата стратегијама за младе на националном и локалном нивоу сензибилишући ширу друштвену заједницу о проблемима са којима се млада популација среће, као и о начинима њиховог решавања деловањем позитивним мерама на узрок проблема, а не као раније негативним мерама на последицу.

Област култура и слободно време младих у оквиру Акционог плана политике за младе у АП Војводини за период 2010 – 2014. год. у своме планирању као релевантне оквире укључује постигнућа Акционог плана политике за младе у АП Војводини за период 2005 – 2008 год., Националну стратегију за младе, Локалне стратегије усвојене у АП Војводини према младима, програме Европске Уније према младима, закон о култури, истраживања Покрајинског секретаријата за спорт и омладину, стратешке смернице Покрајинских Секретаријата који у своме фокусу имају младе, културу, образовање, привреду, рурални и одрживи развој. Сама природа циљева културне политике према младима захтева да се она води на међуресорном нивоу, јер култура и организовање слободног времена младих задиру у бројне области (образовање, привреда, туризам, становање, комуникације, заштита животне средине, итд.), а да би постала значајан део општег развоја, она не сме да остане затворена унутар једног ресора, већ мора дословно да продире у све области људске активности.

У складу са тиме ћемо се руководити следећим начелима у спровођењу циљева и мера подстицања културног развоја:

- слобода изражавања у културном и уметничком стваралаштву;
- аутономија субјеката у култури;
- отвореност и доступност културних садржаја јавности и грађанима;
- уважавање културних и демократских вредности европске и националне традиције и разноликости културног израза;
- интегрисање културног развоја у социо-економски и политички дугорочни развој демократског друштва;
- демократичност културне политике;
- равноправност субјеката у оснивању установа и других правних лица у култури и равноправност у раду свих установа и других субјеката у култури;
- децентрализација у одлучивању, организовању и финансирању културних делатности;
- подстицање културног и уметничког стваралаштва и очување културног и историјског наслеђа;
- подстицање одрживог развоја културне средине као интегралног дела животне средине.

Култура

Култура је духовни, географски и физички простор када комуницирају културно наслеђе, садашњост и будућност. Циљ културе је просвећивање, односно оплемењивање младих и обликовање простора где ће појединци развијати своју културу живљења и доживљај културе у складу са личним афинитетима.

Слободно време

Време без обавеза, односно, када га сами себи креирамо; спорт и рекреација; социјализација; путовања; забава; читање, музика, филмови; информисање, средства информисања; аматерско стваралаштво, активизам и волонтеризам; неформално образовање...

ПОНУДА

Садржаје испуњавања слободног времена младих и креирање културних вредности пласирају институције (позоришта, центри за културу...), удружења, културно- уметничка друштва, спортски центри и клубови, клубови младих, јавна и приватна предузећа, неформалне групе и појединци.

Потенцијал понуде је у младим људима, културном наслеђу и савременим техничким достигнућима.

Идентификоване проблеме у вези са понудом сврстали смо у следеће групе:

Просторно – технички услови

Објекти у којима делују »понуђачи« углавном су државна својина. Код извесног броја нерешено је власничко питање због неизвршене денационализације, а услед дугогодишњег неулагања они су у лошем стању.

Опремљеност постојећих простора је слаба, опрема је застарела, а ниво употребе савремених технологија веома низак.

Одрживост простора са програмима који су намењени младима је скоро немогућа. Отварањем врата за партнерства између институција образовања и културе и иницијатива младих се може доћи до добитне комбинације где би институције уложиле постојеће програмске просторе а иницијативе младих би га делимично испуниле програмима намењеним младима. Из ових партнерстава би се створили услови за формирање омладинских клубова, или, ако је школа у питању – школских омладинских клубова у којима би се могле реализовати и секције а школа би и након наставе била место добрих сусрета младих.

Економија / финансије

Због недостатка средстава и недовољно развијених системских решења за финансирање пројеката младих, програми се тешко реализују. Могућност побољшања овог сегмента видимо у аплицирању предлозима пројеката од стране удружења, Установа и осталих субјеката на домаћим и страним конкурсима.

Такође је пожељно подстицање сарадње приватног и државног сектора у финансирању културе, подстицање филантропије и друштвено одговорног пословања и информисање о пореским олакшицама улагања у културу (пре више од годину дана, донет је Закон о порезу на добит предузећа, у коме су омогућене пореске олакшице за улагање у културу, па се по том закону, 1,5 одсто од остварених прихода, обрачунава као трошак и не опорезује се, а недавно је усвојен амандман који тај износ повећава на 3,5 одсто).

Програми / активности

Активности најпре обимом не задовољавају потребе младих. Присутни су дисконтинуитет садржаја и прекид дугогодишњих активности.

Слабо су изграђене или уопште не постоје методе за анимацију, укључивање и афирмацију младих.

Понуђени програми неретко не одговарају на стварне потребе младих.

Информисаност, комуникација, сарадња

- *Интерна информисаност*

Не постоји мрежа међу институцијама и удружењима културе и оних за организовање слободног времена младих на нивоу Војводине. Овакву комуникацију и сарадњу у овој области донекле су успоставила удружења, али је она и даље на нивоу неформалних, личних контаката.

- *Интерсекторска информисаност*

Сарадња између власти на различитим нивоима, институција, удружења, клубова, школа и привредних субјеката веома је слаба. Успостављање овакве сарадње у интересу је свих страна.

- *Екстерна информисаност*

Приметна је неинформисаност са потребама и жељама конзумента. Такође, недовољно је развијено оглашавање, а ситуацију отежава недовољна заинтересованост и укљученост медија.

- *Међународна информисаност*

Протекли период изолације наше земље имао је јак утицај на поље културе и организовање слободног времена младих.

Кадрови / образовање

У институцијама је недовољно запослених, а постојећи кадрови су незаинтересовани. Потребно је пронаћи системско решење за укључивање младих како кроз порганизације, тако и као појединци кроз партнерства, стажирање, волонтирање,...

Физичко васпитање и школски спорт

У циљу омогућавања младима да се у склопу образовања баве спортом потребна је темељна промена система физичког васпитања у основним и средњим школама такође је потребно вратити физичко васпитање на Универзитете. Неопходно је афирмисати школске спортске секције и учешће што већег броја ученика и ученица посебно оних који се не баве спортом у спортским

клубовима; спровести експериментални модел школског спорта са савременијим спортским дисциплинама по угледу на нека искуства развијених европских земаља. Користити физкултурне сале искључиво за потребе ученика/ца ван наставе и периодима распуста; интензивирати и суштински унапредити сарадњу школа са локалним спортским клубовима и спортским савезима.

ПОТРАЖЊА

Конзументе садржаја представљају млади појединци, породице, неформалне групе, удружења, клубови...

Млади, својствено свом узрасту имају изражену потребу за самореализацијом. Довољно слободног времена омогућава им да се баве активностима које сматрају блиским, а такве и лако прихватају.

Мањи број младих активан је у различитим организацијама.

Информисаност

Младима често нису доступне информације о програмима културе и активностима за испуњавање слободног времена. Ова врста информисаности није довољно заступљена у средства информисањама, док истовремено, млади не улажу напоре да до информација дођу.

Приступ

Млади већином прихватају масовне трендове. Изражени су линија мањег отпора и конформизам.

Разлог томе је што млади не исказују јасно своје потребе, не одговарају активно на понуђено и самим тим не остварују утицај на креирање понуде.

Финансије

Понуђени садржаји недоступни су младима који најчешће нису економски самостални.

Предлог мера Акционог плана политике за младе за период од 2010 до 2014. године.

Општи циљеви:

1. Подршка програмима и пројектима младих и за младе у области савременог уметничког стваралаштва
2. Подршка програмима и пројектима младих и за младе у области културних делатности аматерског културног и уметничког стваралаштва, изворног народног стваралаштва и очувања нематеријалног културног наслеђа
3. Подршка програмима и пројектима младих и за младе у оквиру међународне културне сарадње у свим областима културних делатности
4. Подршка мултикултуралним и интеркултуралним програмима и пројектима младих и за младе
5. Подстицање партнерстава (коменаџмента) државног и цивилног сектора у планирању и реализацији културних програма и осталих програма који третирају слободно време младих
6. Подстицање сарадње приватног и државног сектора у финансирању културе, подстицање филантропије и друштвено одговорног пословања и информисање о пореским олакшицама улагања у културу
7. Подизање квалитета интерног, интерсекторског и екстерног информисања актера културне понуде
8. Подизање квалитета организовања културних догађаја
9. Децентрализација културних активности
10. Усклађивање културне понуде са потребама младих
11. Подизање свести о потреби и постојећим могућностима квалитетног провођења слободног времена младих у АПВ
12. Обезбедити подршку и услове за самоорганизовање младих
13. Обезбедити услове младима за бављење спортским активностима у локалној заједници
14. Подржавати учешће младих у спортским и физичким активностима у свимзрастима и на свим нивоима
15. Унапређење наставе физичког васпитања
16. Развијати школски спорт
17. Омладински клубови
18. Омладински клубови – школски омладински клубови

ЦИЉ	АКТИВНОСТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ	ИЗВОР ФИНАНСИРАЊА	ВРЕМЕНСКИ ОКВИР
1. Подршка програмима и пројектима младих и за младе у области савременог уметничког стваралаштва: музички, музичко-сценски програми и пројекти и продукција; програми и пројекти ликовне и примењене уметности, визуелне уметности, дизајна и уметничке фотографије и продукција; програми и пројекти позоришне и филмске уметности и продукција; књижевни програми и пројекти и продукција.	1. 1. Путем јавних конкурса у којима је један од критеријума за одабир пројеката: програми и пројекти који су намењени младима и њиховом укључивању у програме и пројекте у области савременог уметничког стваралаштва	Број подржаних програма и пројеката који су намењени младима и њиховом укључивању у програме и пројекте у области савременог уметничког стваралаштва Број младих укључених у реализацију подржаних програма и пројеката Број младих корисника подржаних програма и пројеката	ПС за спорт и омладину ПС за културу ЈЛС	ПС за спорт и омладину ПС за културу ЈЛС	2010 - 2014
2. Подршка програмима и пројектима младих и за младе у	2.1. Путем јавних конкурса у којима је један од критеријума за	Број подржаних програма и пројеката који су намењени младима	ПС за спорт и омладину ПС за културу	ПС за спорт и омладину	2010 - 2014

области културних делатности аматерског културног и уметничког стваралаштва, изворног народног стваралаштва и очувања нематеријалног културног наслеђа	одабир пројеката: да обезбеђују учешће младих	и њиховом укључивању у програме и пројекте аматерског културног и уметничког стваралаштва, изворног народног стваралаштва и очувања нематеријалног културног наслеђа Број младих укључених у реализацију подржаних програма и пројеката Број младих корисника подржаних програма и пројеката	ЈЛС	ПС за културу ЈЛС	
3. Подршка програмима и пројектима младих и за младе у оквиру међународне културне сарадње у свим областима културних делатности	3.1.Путем јавних конкурса у којима је један од критеријума за одабир пројеката: програми и пројекти који су намењени младима и њиховом укључивању у програме и пројекте	Број подржаних програма и пројеката који су намењени младима и њиховом укључивању у програме и пројекте у оквиру међународне културне сарадње у свим областима културних делатности Број младих	ПС за спорт и омладину ПС за културу ЈЛС	ПС за спорт и омладину ПС за културу ЈЛС	2010 - 2014

		укључених у реализацију подржаних програма и пројеката Број младих корисника подржаних програма и пројеката			
	3.2. Едукација о доступним међународним програмима и писању пројеката у том формату	Број младих који су прошли едукације Број организација које су прошле едукације Број установа које су прошле едукације Број локалних самоуправа које су прошле едукације	ПС за спорт и омладину ПС за културу ПС за локалну самоуправу и међуопштинску сарадњу КЕП	ПС за спорт и омладину ПС за културу ПС за локалну самоуправу и међуопштинску сарадњу КЕП	2010 - 2014
	3.3. Обезбеђивање неопходног кофинансирања за пројекте који су одобрени на међународним конкурсима	Број кофинансираних пројеката који су одобрени на међународним конкурсима	ПС за спорт и омладину ПС за културу ПС за локалну самоуправу и међуопштинску сарадњу	ПС за спорт и омладину ПС за културу ПС за локалну самоуправу и међуопштинску сарадњу	2010 - 2014
4. Подршка мултикултуралним и интеркултуралним	4.1. Путем јавних конкурса у којима је један од критеријума за	Број подржаних програма и пројеката који су намењени младима	ПС за спорт и омладину ПС за културу	ПС за спорт и омладину ПС за културу	2010 - 2014

програмима и пројектима младих и за младе	одабир пројеката: да поседују мултикултурални, односно интеркултурални карактер	и њиховом укључивању у мултикултуралне и интеркултуралне програме и пројекте Број младих укључених у реализацију подржаних програма и пројеката Број младих корисника подржаних програма и пројеката	ЈЛС	ЈЛС	
5. Подстицање партнерстава (коменаџмента) државног и цивилног сектора у планирању и реализацији културних програма и осталих програма који третирају слободно време младих	5.1. Серија јавних расправа о могућности и бенефиту партнерстава - коменаџмента, примери добре праксе	Број одржаних расправа Број успешних партнерстава	ПС за спорт и омладину ПС за образовање ПС за културу ЈЛС Установе из области: културе, образовања, привреде, туризма, заштите животне средине Удружења	ПС за спорт и омладину ПС за образовање ПС за културу ЈЛС	2010 - 2014
	5.2. Путем јавних конкурса у којима је један од критеријума за одабир пројеката јасно наглашено	Број подржаних пројеката у којима је остварено партнерство	ПС за спорт и омладину ПС за образовање ПС за културу	ПС за спорт и омладину ПС за образовање ПС за културу	2010 - 2014

	партнерство		ЈЛС Установе из области: културе, образовања, привреде, туризма, заштите животне средине Удружења	ЈЛС	
6. Подстицање сарадње приватног и државног сектора у финансирању културе, подстицање филантропије и друштвено одговорног пословања и информисање о пореским олакшицама улагања у културу	6.1. Серија јавних расправа, примери добре праксе из земље и иностранства	Број одржаних расправа Број програма и пројеката који су обезбедили део својих средстава за реализацију путем подстицања филантропије и друштвено одговорног пословања и пореским олакшицама везаним за улагања у културу Број младих укључених у реализацију подржаних програма и пројеката Број младих	ПС за финансије ПС за спорт и омладину ПС за образовање ПС за културу ЈЛС Установе из области: културе, образовања, привреде, туризма и заштите животне средине Удружења, Привредни сектор	ПС за финансије ПС за спорт и омладину ПС за образовање ПС за културу ЈЛС Фонд за РНП АПВ Привредни сектор Други извори финансирања	2010 - 2014

		корисника подржаних програма и пројеката			
7. Подизање квалитета интерног, интерсекторског и екстерног информисања актера културне понуде	7.1. Формирање портала мреже културних установа и других актера који у својој понуди имају културне програме намењене младима	Портал мреже културних установа и других актера који у својој понуди имају културне програме намењене младима Број посета порталу на месечном нивоу	ПС за спорт и омладину ПС за културу ПС за информације Покрајински завод за културу ЈЛС Установе из области: културе, образовања, привреде, туризма и заштите животне средине. Удружења, Привредни сектор	ПС за спорт и омладину ПС за културу ПС за информације ЈЛС Други извори финансирања	2010 - 2014
8. Подизање квалитета организовања културних догађаја	8.1. Семинари за формалне и неформалне групе младих о управљању културним догађајима (од пријаве јавног скупа полицији, па све до писања завршног извештаја)	Број одржаних семинара Број младих који су прошли семинаре Број организација које су проле семинаре	ПС за спорт и омладину ПС за културу Установе културе	ПС за спорт и омладину ПС за културу	2010 - 2014
9.	9.1. Путем јавних	Број подржаних	ПС за спорт и	ПС за спорт и	2010 - 2014

Децентрализација културних активности	конкурса у којима је један од критеријума за одабир пројеката да се они реализују у мањим срединама	програма и пројеката Број младих укључених у реализацију подржаних програма и пројеката Број младих корисника подржаних програма и пројеката	омладину ПС за културу	омладину ПС за културу	
10. Усклађивање културне понуде са потребама младих	10.1.Истраживања о културним потребама младих и усклађивање културне понуде са резултатима истраживања	Број истраживања које су спровели носиоци активности Број младих присутних на културним догађајима након истраживања	ПС за спорт и омладину ПС за културу ЈЛС Установе културе	ПС за спорт и омладину ПС за културу ЈЛС	2010 - 2014
11. Подизање свести о потреби и постојећим могућностима квалитетног провођења слободног времена младих у АПВ	11.1. Свеобухватно истраживање о квалитету слободног времена младих у АПВ	Истраживање	ПС за спорт и омладину Филозофски Универзитет у Новом Саду	ПС за спорт и омладину Други извори финансирања	2011, 2013
	11.2. Серија јавних расправа на тему слободног времена младих у АПВ	Број јавних расправа на тему слободног времена младих у АПВ	ПС за спорт и омладину ПС за образовање ПС за културу		2011 - 2014

			ЈЛС Установе из области: културе, образовања, привреде, туризма и заштите животне средине Удружења,		
12. Обезбедити подршку и услове за самоорганизовање младих	12.1. Континуирано информисати јавност о иницијативама младих (планираним и реализованим)	Број медијских кампања и број промотивних активности о иницијативама младих и примерима добре праксе	ПС за спорт и омладину ПС за информације ЈЛС Средства информисања	ПС за спорт и омладину ПС за информације ЈЛС	2010 - 2014
	12.2. Пружање подршке иницијативама младих	Број подржаних иницијатива Квалитет и разноврсност подржаних иницијатива.	ПС за спорт и омладину ЈЛС	ПС за спорт и омладину ЈЛС	2010 - 2014
13. Обезбедити услове младима за бављење спортским активностима у локалној заједници	13.1. Санација, адаптација и градња спортских објеката (отворених И затворених)	Број терена које су носиоци активности санирани, адаптирали или изградили	ПС за спорт и омладину ЈЛС Фонд за капитална улагања АПВ	ПС за спорт и омладину ЈЛС Фонд за капитална улагања АПВ	2010 - 2014
14. Подржавати учешће младих у спортским и физичким	14.1. Пружати подршку спортским друштвима за увођење и	Број спортских друштава која имају термине или секције за	ПС за спорт и омладину ЈЛС	ПС за спорт и омладину ЈЛС	

активностима у свим узрастима и на свим нивоима	развијање физичких активности младих	рекреативне активности младих	Средства информисања, Грански спортски савези Спортске организације Удружења		
15. Унапређење наставе физичког васпитања	15.1. темељна промена система физичког васпитања у основним и средњим школама; вратити физичко васпитање на Универзитете	Промешен систем физичког васпитања у основним и средњим школама Враћено физичко васпитање н универзитете	МП МОС ПС за образовање ПС за спорт и омладину	МП МОС ПС за образовање ПС за спорт и омладину	2011 - 2014
16. Развијати школски спорт	16.1. Афирмисати школске спортске секције и учешће што већег броја ученика и ученица посебно оних који се не баве спортом у спортским клубовима; Спровести експериментални модел школског спорта са савременијим спортским дисциплинама по угледу на нека искуства развијених европских земаља	Број учесника и учесница школских спортских секција Имплементиран експериментални модел школског спорта	МП МОС ПС за образовање ПС за спорт и омладину	МП МОС ПС за образовање ПС за спорт и омладину	2011 - 2014

	16.2. Користити физкултурне сале искључиво за потребе ученика/ца ван наставе и периодима распуста; Интензивирати и суштински унапредити сарадњу школа са локалним спортским клубовима и спортским савезима	Број термина који се користе искључиво за потребе ученика/ца ван наставе и периодима распуста Број ученика и ученица обухваћених спортским програмима ван наставе	МП МОС ПС за образовање ПС за спорт и омладину ЈЛС Грански спортски савези Образовне установе Спортске организације	МП МОС ПС за образовање ПС за спорт и омладину	2011 - 2014
17. Омладински клубови	17.1. Омогућити одрживост омладинских клубова кроз финансирање делова активности и комуналних трошкова	Број омладинских клубова Број младих корисника програма омладинских клубова	МОС ПС за спорт и омладину ЈЛС НАПОР Удружења	МОС ПС за спорт и омладину ЈЛС	2010 - 2014
18. Омладински клубови – школски омладински клубови	18.1. Пилот пројекат у 5 средњих школа на територији АПВ у којима би се отворили школски омладински клубови	5 школских омладинских клубова Број младих корисника програма школских омладинских клубова	ПС за образовање ПС за спорт и омладину ЈЛС Покрајински савет за борбу против дроге	ПС за образовање ПС за спорт и омладину ЈЛС	2010 - 2012

			Образовне установе		
			НАПОР		
			Удружења		
	18.2. Имплементација у заинтересованим средњим школама	Број школских омладинских клубова	ПС за образовање	ПС за образовање	2013 - 2014
			ПС за спорт и омладину	ПС за спорт и омладину	
		Број младих корисника програма школских омладинских клубова	ЈЛС	ЈЛС	
			Покрајински савет за борбу против дрогe		
			Образовне установе		
			НАПОР		
			Удружења		

5. Област: АКТИВНО УКЉУЧИВАЊЕ МЛАДИХ У ДРУШТВО, ИЗГРАДЊА ЦИВИЛНОГ ДРУШТВА, ВОЛОНТЕРИЗАМ

Национална стратегија за младе, усвојена 9. маја 2008. године, доноси визију Републике Србије о младима у XXI веку, као активним и равноправним учесницима у свим областима друштвеног живота који имају једнака права и могућности за пуни развој својих потенцијала.

Усвајање једног оваквог стратешког документа који ставља младе људе у центар пажње, представља значајни помак у системској кризи о младима у Републици Србији, а активно учешће младих представља окосницу друштвене улоге младих.

У односу на проблеме и потребе које су били дефинисани Акционим планом политике за младе у АП Војводини за период 2005-2008. год., активно учешће младих је у неким сегментима унапређено док је у неким остало на претходном нивоу.

Ученички парламенти

Доношењем *Закона о основама система образовања и васпитања*, у области рада ђачких парламента постигнути су помаци. Наиме, овај Закон сада обавезује све образовне установе на оснивање ученичких парламената како би се деца и млади активније укључила у рад Образовне установе.

Године 2002. год. 30% школа је имало формиран ђачки парламент, док га данас имају све образовне установе у АП Војводини. Међутим, неопходна је даље образовање вршњачких едукатора/ки везано за рад ученичких парламената и њихово умрежавање.

У протеклом периоду постигнути су више квантитативни помаци него квалитативни, те је препорука да се унапреди сарадња између школских управа и ученичких парламената у циљу примене ко-менаџмент концепта.

Студентски парламенти

Успостављање студентског парламента је једна од основних претпоставки за активно учешће студената у раду високошколских установа и њихово третирање као равноправног партнера заједно са државом и професорима.

Закон о Универзитету из 2002. године препознао је категорију студентског парламента, али у пракси студенти свега неколико Универзитета су успели да формирају парламент.

Закон о високом образовању из 2005. године додатно је појаснио концепт студентског парламента, но они у пракси не испуњавају у потпуности своју улогу органа високошколске установе, стога су неопходне додатне системске мере које би допринеле информисању и образовању студента за активно учешће у оквиру студентских парламената.

Организације које се баве младима/ омладинске организације – пројекти за младе

Почетком 2002. године, када је анализирано стање друштва и положаја младих, постојао је мали број организација које се баве само младима, самим тим и релативно мали број пројеката који би се односили на решавање проблема младих и задовољавање њихових потреба. Данас је број организација битно повећан, млади препознају значај реализације пројеката који се односе на младе. Међутим, неопходно даље оснаживање организација, подизање капацитета за управљање програмима и пројектима у свим областима друштвеног живота.

Приметно је мање присуство омладинских организација у односу на организације које се баве младима у процесу имплементације Акционог плана политике за младе у АП Војводини, те је препорука надаље подржавати омладинско организовање, али и рад неформалних група младих.

У вези са тим, и даље постоји проблем видљивости програма за младе у јавности и њиховог значаја, као и недовољно развијени механизми размене информација. Стога је неопходно, посебно имајући у виду велики значај, а недовољну укљученост локалних медија у пројектне активности, обавезати удружења да јавно презентују пројекте.

Такође је препознато као корисно подршка умрежавању омладинских организација, организација које се баве младима и омладинских секција политичких странака како на локалном тако и на покрајинском нивоу у циљу унапређења рада и сарадње у оквиру омладинског сектора, као и подршка учешћа младих у процесу доношења одлука на вишим нивоима.

У међувремену донет је *Закон о удружењима* који је Народна скупштина Републике Србије усвојила 8. јула 2009. године и који представља нови правни оквир за оснивање, рад и деловање удружења у Републици Србији.

Влада Републике Србије 15. априла 2010. године донела је *Уредбу о оснивању Канцеларије за сарадњу са цивилним друштвом* што би требало да допринесе усклађеном деловању органа државне управе и подстицање сарадње органа државне управе са удружењима, што укључује: иницирање дијалога са цивилним друштвом о питањима од заједничког интереса; учешће у припреми и праћењу спровођења стратешких докумената који се односе на стварање подстицајног окружења за развој цивилног друштва, у циљу даљег развоја сарадње јавног, приватног и цивилног сектора.

Политички активизам младих

Посматрајући генерално популацију младих у Србији приметна је њихова отворена отуђеност у односу на политички ангажман, и недовољно разумевање улоге одговорног појединца/ке у изградњи друштва. С тога је неопходно дефинисање мера које ће промовисати улогу младих у политичком животу и које ће дати подршку мотивисању младих за политички ангажман.

Генерално, препозната је потреба за сензибилисањем младих за активно учешће у заједници у којој живе, раде и уче, с тога је препорука за даље подржати програме и пројекте који кроз широке кампање промовишу вредности које мобилишу младе као активне грађане.

Подршка локалне заједнице

У време израде Акционог плана политике за младе Војводине за период 2005-2008. година, постојала је слаба подршка локалне заједнице омладинским удружењима, неформалним групама младих и генерално, није био препознат значај младих и њихових потреба.

Данас се може рећи да је у том смислу учињен значајан помак. Отворене су 32 Канцеларија за младе, основани су Савети за младе у 23 општине у Војводини, чему су битно допринеле активности предузете у складу са Акционим планом Националне стратегије за младе Министарства омладине и спорта Републике Србије. Статутом ЈЛС-а у 29 општина Војводине регулисан је начин оснивања и делокруг рада Савета за младе као сталних тела јединице локалне самоуправе. Ти Савети у просеку имају 10 чланова од којих је седморо младих, док чланове из редова Општинског већа имају 23 општине у АП Војводини. Међутим, и овде је приметан квантитативни напредак јавних сервиса за младе, а у мањој мери напредак квалитета професионалних услуга које ти сервиси пружају. Подршка јединице локалне самоуправе није на нивоу који је потребан да би била омогућена одрживост Канцеларија за младе и Савета за младе. Стога је неопходно даље јавно заговарање за успостављање Савета за младе у свим локалним самоуправама у Војводини, као и планирање буџета за рад Канцеларија за младе од стране локалних самоуправа.

До сада је покренута израда Локалних акционих планова политике за младе у 23 општине, од тога је само 8 усвојено од стране Скупштине. Ово стање указује на то да је неопходна даља подршка локалним иницијативама и обука за вођење процеса израде локалног акционог плана за младе.

Простори и услови за рад младих

У току имплементације Акционог плана политике за младе Војводине у периоду 2005 – 2008. године, остао је нерешен проблем обезбеђеног простора и услова за рад младих, ради њиховог окупљања и рада на локалном нивоу. Може се рећи да је овај проблем све присутан и да је доношење мера за његово решавање ургентно с обзиром да млади без овакве просторне подршке често одустају од својих локалних омладинских иницијатива.

У том правцу, неходна је даља подршка обезбеђивању квалитетне сарадње између организација које се баве младима и омладинских организација и представника јединица локалних самоуправа у циљу унапређења, с једне стране просторно-функционалних капацитета, а са друге стране унапређење програмских садржаја омладинских центара и омладинских клубова. Такође, у циљу постизања дугорочног решења препорука је да надале подрже пројекти и програми јачања капацитета кадрова за вођење омладинских центара/омладинских клубова.

Међусекторска сарадња

Сарадња међу различитим друштвеним секторима је на ниском нивоу и њено непостојање представља озбиљну претњу квалитетној имплементацији мера Акционог плана политике за младе. С тога је неопходно промовисати значај међусобне сарадње приликом реализације пројеката, као и охрабрити удружења да сарађују са локалним властима, потенцирати значај регионалних пројеката, сарадњу са релевантним институцијама, али и међусобну сарадњу организација које се баве младима.

Ко-менаџмент концепт, концепт заједничког управљања процесима и одлукама

Овај концепт је препознат и посебно промовисан кроз европске документе који дају препоруке за уређење омладинских политика (*Renewed Framework for European cooperation in the youth field, 2010 -2018*), као и у Националној стратегији за младе Републике Србије.

Генерално, постоји потреба за значајнијом промоцијом и подршком примене ко-менаџмент концепта у свим облицима активног учешћа младих, у школама, организацијама за младе, Саветима за младе и политичким партијама.

Такође је препозната потреба за већом подршком учешћу младих на регионалним и међународним скуповима, како би размењивали искуства, и унапређивали знања и вештине за активно учешће.

Омладински рад

У протеклом периоду, кроз имплементацију омладинских пројеката постигнути су важни резултати у погледу подршке младима, но на даље треба унапређивати стручност имплементатора за бављење младима као специфичном друштвеном категоријом. Зато је препорука подржати *образовање омладинских лидера и омладинских радника* и тим путем подржати професионализацију омладинског сектора у циљу пружања квалитетнијих услуга. Подршку овом процесу у многоме може допринети Национална Асоцијација Практичара/ки омладинског рада, тј. усвојени стандарди у области принципа и етике, и квалитета омладинског рада у Србији.

Принцип родне равноправности

Овај принцип током имплементације Акционог плана политике за младе у АП Војводини у периоду 2005-2008.године до сада није био у довољној мери заступљен, те је у том смислу неходно и доношење мера за промоцију и спровођење принципа родне равноправности.

У међувремену је донета *Национална стратегија за побољшање положаја жена и унапређивање родне равноправности* за период 2009-2015. године, која даје оквир за даље дефинисање мера у оквиру Акционог плана политике за младе.

CEDAW – Конвенција о забрани свих облика дискриминације жена (1979) чија је потписница и Србија предвиђено је да држава учини све на спречавању дискриминације и унапређењу положаја жена и о напретку редовно извештава комитет Уједињених Нација. Пекиншком Платформом за акцију (1995) је идентификовано 6 критичних области у којима је потребно радити на побољшању положаја жена, а ове области су обухваћене Националном стратегијом за унапређење положаја жена. У оквиру Уједињених нација и

од стране Савета Европе је усвојен принцип увођења родне равноправности у све политике и на свим нивоима, као главна глобална стратегија.

У Аутономној Покрајини Војводини, почевши од 2002. год. континуирано постоје институционални механизми за равноправност полова, који раде на унапређењу родне равноправности. Одлука о родној равноправности у АП Војводини донета је 2004. год., а Стратегија за заштиту од насиља у породици и других облика родно заснованог насиља усвојена је 2008. год. и као тело задужено за обезбеђивање услова и имплементацију Стратегије задужен је Покрајински секретаријат за рад, запошљавање и равноправност полова.

На седници одржаној 19. августа 2009 године Влада АП Војводине је донела закључак по ком се покрајински органи задужују да уводе за увођење принципа родне равноправности у све стратегије, програме, пројекте и друге активности које спроводе, да све податке о корисницима и корисницама програма разврставају по полу а Покрајински секретаријат за рад запошљавање и равноправност полова се задужује да изради стратегију за увођење принципа родне равноправности као и да пружи стручну и сваку другу помоћ осталим органима покрајине, у складу са Уставом Републике Србије, Одлуком о равноправности полова и Националном стратегијом.

Волонтеризам

Област волонтерског активизма је донекле запостављен у имплементацији Акционог плана политике за младе Војводине у периоду 2005-2008.године. Са друге стране, пре саме реализације Акционог плана политике за младе 2005 – 2008. године, удружења са територије Војводине, у сарадњи са Покрајинским секретаријатом за спорт и омладину и Покрајинским секретаријатом за рад, запошљавање и равноправност полова и уз подршку страних фондова и организација за непрофитно право, израдиле *предлог Закона о волонтерском раду*, који је Скупштина АП Војводине усвојила и проследила Републичкој скупштини на усвајање.

Но надаље неопходно је пружити подршку системским решењима за укључивање младих у волонтерске активности, попут локалних волонтерских сервиса, волонтерских кампова и размена, волонтерских позиција у оквиру јавних институција и пословног сектора, као и подршка широј промоцији вредности волонтеризма.

Опште препоруке за реализацију Акционог плана политике за младе у АП Војводини за период 2010-2014. год.:

Како би све горе наведене препоруке довеле до видљивог унапређења положаја и улоге младих у АП Војводини неопходно је континуирано:

- Подржавати размене искустава и примера добре праксе имплементатора на нивоу АП Војводине у циљу унапређења друштвеног положаја младих, као и унапређења омладинског сектора,
- Подржавати међусектоску сарадњу на пројектима за младе, охрабривати удружења да сарађују са локалним самоуправама и јавним институцијама, као и подстицати регионалну сарадњу у области омладинске политике,
- Повећати видљивости програма за младе и њиховог значаја за развој модерног демократског друштва,
- Подржавати активно учешће младих припадника/ца свих националних заједница.

Предлог мера Акционог плана политике за младе за период од 2010 до 2014. године.

Општи циљеви:

1. Усвојити концепт заједничког управљања процесима и одлукама (ко-менаџмент) као основе за сарадњу локалних и покрајинских органа са младима
2. Стање активног учешћа младих, као и примена ко-менаџмент концепта на територији АП Војводине системски се прати и процењује
3. Потребе, проблеми и ставови младих, као и стање људских права младих на територији АП Војводини системски се пратити и процењује
4. Унапређена издавачка и информативна делатност која се бави младима, (потребама, проблемима и ставовима младих)
5. Унапређена размена искустава и примера добре праксе свих актера укључених у имплементацију Акционог плана политике за младе у АП Војводини
6. Унапређена размена искустава и примера добре праксе у развоју и имплементацији омладинске политике на регионалном и међународном нивоу
7. Активно укључивање младих у друштво
8. Унапређено учешће ученика у животу образовне установе кроз ученичке парламенте
9. Унапређено учешће студената у животу високошколских установа кроз студентске парламенте
10. Унапређена подршка локалних самоуправа према младима и њиховом активном учешћу
11. Изградња цивилног друштва
12. Унапређено учешће младих у раду омладинских организација и организација које се баве младима
13. Унапређење учешћа младих у раду неформалних група младих
14. Унапређено учешће младих у раду омладинских организација политичких партија
15. Унапређено информисање младих о активном учешћу на локалном нивоу путем омладинских инфо пунктова
16. Унапређени стандарди и осигуран квалитет омладинског рада
17. Родна равноправност
18. Унапређена међусекторска сарадња у омладинској политици
19. Волонтеризам
20. Повећана информисаност мотивисаност и могућност за волонтирање младих

ЦИЉ	АКТИВНОСТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ	ИЗВОР ФИНАНСИРАЊА	ВРЕМЕНСКИ ОКВИР
Опште мере					
1. Усвојити концепт заједничког управљања процесима и одлукама (ко-менаџмент) као основе за сарадњу локалних и покрајинских органа са младима	1.1. Применити концепт заједничког управљања процесима и одлукама у имплементацији Акционог плана политике за младе Војводине	-Број младих (чланови/це комисије и представници/це локалних Савета за младе - у овим телима мора бити бар 40% мање заступљеног пола) укључених у процесе доношења одлука и у вредновање резултата имплементације Акционог плана политике за младе Војводине	ПС за спорт и омладину ЈЛС	ПС за спорт и омладину ЈЛС	
	1.2. Стално оспособљавање учесника/ца у процесима примене ко-менаџмент концепта (локални и покрајински органи који се баве питањима младих, наставници који пружају подршку ученичким парламентима, политички лидери који пружају подршку	-Број одржаних обука за примену ко-менаџмент концепта; међу учесницима свих обука приликом селекције водити рачуна о једнакој доступности за оба пола - међу учесницима обука мора бити 40% младих жена -Број обучених учесника/ца за примену ко-	Удружења Образовне установе ЈЛС Политичке партије	ПС за спорт и омладину ЈЛС Други извори финансирања	

	омладинским организацијама политичких партија)	менаџмент концепта; -Квалитет примене концепта ко-менаџмента – истраживање.			
	1.3. Подршка образовним пројектима који доприносе јачању капацитета младих из осетљивих друштвених група за заједничко управљање процесима и одлукама	-Број младих из осетљивих друштвених група укључених у образовне пројекте	Удружења ЈЛС	ПС за спорт и омладину ЈЛС Други извори финансирања	
	1.4. Спроведене активности које доприносе широј промоцији ко-менаџмент концепта	- Број дистрибуираних брошура, приручника и другог промо материјала о ко-менаџмент концепту, -Број одржаних промоција ко-менаџмента	Удружења	ПС за спорт и омладину ЈЛС	
2. Стање активног учешћа младих, као и примена ко-менаџмент концепта на територији АП Војводине системски се прати и процењује	2.1. Спроведена истраживања и направљена база података о постојећим облицима активног учешћа младих (ученички и студентски парламенти, омладинске	Израђена база података; база укључује родно сензитивне податке	Удружења ПС за спорт и омладину	ПС за спорт и омладину ЈЛС	

	организације и организације које се баве младима, омладинске организације политичких партија, Савети за младе)				
3. Потребе, проблеми и ставови младих, као и стање људских права младих на територији АП Војводини системски се пратити и процењује	3.1. Спроведена истраживања о потребама, проблемима и ставовима младих на локалном нивоу у свим општинама на територији АП Војводине	-Број годишње спроведених емпиријских истраживања у свим истраживањима податке разврставати и обрађивати по полу, и такве их чинити доступним	ПС за спорт и омладину Удружења ЈЛС Установе ЈЛС	ПС за спорт и омладину ЈЛС	
4. Унапређена издавачка и информативна делатност која се бави младима, (потребама, проблемима и ставовима младих)	4.1. Израда и дисеминација прегледа параметара друштвеног положаја, ангажовања, потреба и ставова младих	-Број публикација о друштвеном положају, потребама и ставовима младих	Издавачке куће Средства информисања Удружења ПС за спорт и омладину	ПС за спорт и омладину ЈЛС	
5. Унапређена размена искустава и примера добре праксе свих актера укључених у имплементацију Акционог плана	5.1. Организоване конференције, трибине, панел дискусије за размену искустава и примера добре праксе свих актера укључених у имплементацију Акционог плана	-Број организованих конференција, трибина, панел дискусија, -Број учесника/ца на конференцијама, трибинама, панел дискусијама	ПС за спорт и омладину Удружења ЈЛС	МОС ПС за спорт и омладину ЈЛС	
6. Унапређена размена искустава	6.1. Учешће на регионалним и	-Број учесника/ца који представљају	ПС за спорт и омладину	МОС ПС за спорт и	

и примера добре праксе у развоју и имплементацији омладинске политике на регионалном и међународном нивоу	међународним скуповима за размену искустава имплементатора омладинске политике	модел и искуство са територије АП Војводине на регионалним и међународним скуповима	ЈЛС Удружења	омладину ЈЛС Други извори финансирања	
Активно укључивање младих у друштво					
7. Унапређено учешће ученика у животу образовне установе кроз ученичке парламенте	7.1. Подршка пројектима ученичких парламената који доприносе примени ко-менаџмент концепта (обучити представнике ученичких парламената за учешће у креирању, реализацији и праћењу резултата различитих образовних активности на нивоу образовне установе)	-Број укључених школа на територији АП Војводине -Број младих који су прошли обуку -Број активности на унапређивању живота и рада у школи покренутих од стране ученичких парламената промовисати и водити рачуна о паритетној заступљености оба пола у парламентима, одборима, делегацијама	ПС за спорт и омладину Образовне установе Удружења	ПС за спорт и омладину Образовне установе ЈЛС	
	7.2. Подршка пројектима који промовишу активно учешће младих у доношењу одлука у образовању	-Број промотивних активности -Број укључених школа на територији АП Војводине -Број младих укључених на пројектима	ПС за спорт и омладину Образовне установе Удружења	МОС ПС за спорт и омладину Образовне установе ЈЛС	
	7.3. Подршка пројектима који	- Број оформљених локалних унија	Образовне установе Удружења	ПС за спорт и омладину	

	доприносе умрежавању ученичких парламената	ученичких парламената на покрајинском нивоу		Образовне установе ЈЛС	
	7.4. Подршка пројектима који доприносе изградњи капацитета наставника за рад са ученичким парламентарима и примену ко-менаџмент концепта	-Број укључених школа на територији АП -Број наставника који су прошли обуку за рад са ученичким парламентарима и примену ко-менаџмент концепта	Удружења Образовне установе	ПС за спорт и омладину ЈЛС	
8. Унапређено учешће студената у животу високошколских установа кроз студентске парламенте	8.1. Подршка пројектима студентских парламената који доприносе примени ко-менаџмент концепта (обучити представнике студентских парламената за учешће у креирању, реализацији и праћењу резултата различитих образовних активности на нивоу образовне установе)	-Број укључених високошколских установа на територији АП Војводине -Број младих који су прошли обуку -Број активности на унапређивању живота и рада у школи покренутих од стране ученичких парламената	Удружења Образовне установе	ПС за спорт и омладину Образовне установе МОС	
	8.2. Подршка пројектима који промовишу активно учешће младих у доношењу одлука у образовању	-Број промотивних активности -Број укључених високошколских установа на територији АП Војводине -Број младих	Образовне установе Удружења	ПС за спорт и омладину Образовне установе МОС	

		укључених на пројектима			
9. Унапређена подршка локалних самоуправа према младима и њиховом активном учешћу	9.1. Подршка у изради ЛАП-ова на територији АП Војводине	-Број израђених ЛАП-ова, односно број усвојених ЛАП-ова од стране ЈЛС у АП Војводини обезбеђивање родне перспективе у ЛАПу	МОС ПС за спорт и омладину ЈЛС Удружења	МОС ПС за спорт и омладину ЈЛС Други извори финансирања	2010-2013
	9.2. Допринети повећању броја младих у извршној власти ЈЛС	- Број младих у органима извршне власти ЈЛС	ПС за спорт и омладину ЈЛС	ПС за спорт и омладину	
	9.3. Лобирање ЈЛС за образовање КЗМ односно подршка у даљем раду КЗМ и Советима за младе у срединама где они већ постоје, као и за издвајање средстава за обезбеђивање њихове одрживости	-Број формираних КЗМ - Број КЗМ које раде у континуитету и за њихов рад се издвајају средства из буџета ЈЛС	МОС ПС за спорт и омладину Удружења ПС за локалну самоуправу и међуопштинску сарадњу	МОС ПС за спорт и омладину ЈЛС	2010-2012
	9.4. Подршка унапређењу просторно-функционалних капацитета КЗМ у АП Војводини	-Број опремљених КЗМ -Број младих који користе капацитете КЗМ	МОС ПС за спорт и омладину ЈЛС	МОС ПС за спорт и омладину ЈЛС	
	9.5. Подршка образовним пројектима који доприносе изградњи капацитета координатора КЗМ	-Број обучених координатора КЗМ	Удружења	МОС ПС за спорт и омладину Други извори финансирања	2010-2013
	9.6. Подршка развојним	-Број подржаних КЗМ	МОС ПС за спорт и	МОС ПС за спорт и	2010-2012

	пројектима (програмске активности континуалног карактера) КЗМ на територији АП Војводине	-Број који користе капацитете КЗМ	омладину ЈЛС Удружења	омладину ЈЛС Други извори финансирања	
	9.7. Подршка формирању Савета за младе при ЈЛС у општинама и градовима на територији АП Војводина	-Број формираних локалних Савета за младе на територији АП Војводина -Број локалних Савета за младе који примењују ко-менаџмент концепт	ПС за спорт и омладину ЈЛС Удружења	МОС ПС за спорт и омладину ЈЛС	
	9.8. Подршка пројектима за унапређење просторно-функционалних капацитета Омладинских центара и омладинских клубова при ЈЛС	-Број омладинских центара и омладинских клубова ЈЛС чији рад је подржан на територији АП Војводине	ЈЛС	МОС ПС за спорт и омладину ЈЛС	
	9.9. Подршка пројектима за унапређење програма за младе Омладинских центара и омладинских клубова при ЈЛС	-Број омладинских центара и омладинских клубова ЈЛС чији програмски рад је подржан на територији АП Војводине -Број програмских активности у оквиру омладинских центара и омладинских клубова ЈЛС чији	ЈЛС Удружења	МОС ПС за спорт и омладину ЈЛС	

		рад је подржан на територији АП Војводине -Број младих укључених у програмске активности			
Изградња цивилног друштва					
10. Унапређено учешће младих у раду омладинских организација и организација које се баве младима	10.1. Подршка образовним пројектима за јачање капацитета младих за управљање пројектним циклусима и управљање организацијама	-Број омладинских и организација за младе које су укључене у образовне пројекте -Број учесника/ца укључених у образовне пројекте	Удружења	МОС ПС за спорт и омладину ЈЛС	
	10.2. Подршка пројектима који доприносе унапређењу просторно-функционалних капацитета омладинских организација и организација које се баве младима	-Број омладинских организација и организација које се баве младима чији су просторно-функционални капацитети унапређени	МОС ПС за спорт и омладину Удружења	МОС ПС за спорт и омладину ЈЛС	2010/2014
	10.3. Подршка пројектима који доприносе умрежавању омладинских организација, организација које се баве младима и неформалних група	-Формирана Кровна организација младих Војводине (КОМВ) -Број чланица КОМВ-а -Успостављено је формално партнерство КОМВ	Удружења ПС за спорт и омладину	МОС ПС за спорт и омладину ЈЛС	

	младих на локалном нивоу и на територији АП Војводине (локални КОМ и регионални КОМ)	са државним институцијама; -Финансијски подржан рад КОМВ			
11. Унапређење учешћа младих у раду неформалних група младих	11.1. Подршка образовним пројектима за јачање капацитета младих за активно учешће и за управљање пројектним циклусима	-Број неформалних група младих које су укључене у образовне пројекте -Број учесника/ца укључених у образовне пројекте	Удружења	МОС ПС за спорт и омладину ЈЛС Други извори финансирања	
	11.2. Подршка оснивању локалних омладинских фондова којима се подржавају пројекти неформалних група младих	-Број општина и градова на територији АП Војводине који су покренули локални омладински фонд -Број неформалних група младих које су подржане кроз локалне омладинске фондове -Број младих укључених на пројектима подржаним кроз локалне омладинске фондове	Удружења ЈЛС	МОС ПС за спорт и омладину ЈЛС Пословни сектор Други извори финансирања	
12. Унапређено учешће младих у раду подмладака политичких партија	12.1. Спроведене кампање промоције значаја укључивања младих у политички живот 12.2. Спроведене едукације на тему	-Број спроведених кампања -Број младих укључених у капање -Број спроведених едукација и број	Удружења Политичке партије	МОС ПС за спорт и омладину ЈЛС	2010-2014

	значаја политичког активизма 12.3. Едукације на тему инструмената функционисања ЕУ и ефеката уласка у ЕУ	обухваћених младих тим едукацијама; - Број спроведених едукација и број учесника обухваћених едукацијама			
13. Унапређено информисање младих о активном учешћу на локалном нивоу путем омладинских инфо пунктова	13.1. Подржати оснивање инфо-пунктова за директну дистрибуцију информација младима при КЗМ	-Број формираних омладинских инфо пунктова на локалном нивоу	ПС за спорт и омладину ЈЛС Удружења	МОС ПС за спорт и омладину ЈЛС	2010-2014
14. Унапређени стандарди и осигуран квалитет омладинског рада	14.1. Подршка пројектима који се односе на дефинисање делатности омладинског рада и промоцију занимања омладински радник/ца	-Дефинисани стандарди, етика и принципи омладинског рада; уврстити принцип родне равноправности -Успостављено занимање омладински радник/ца	Удружења	МОС ПС за спорт и омладину Други извори финансирања	
	14.2. Подршка пројектима за подизање капацитета омладинских радника/ца и омладинских активиста/киња	-Број омладинских радника/ца и омладинских активиста/киња који су прошли обуку -Број одржаних семинара	Удружења	МОС ПС за спорт и омладину ЈЛС	
	14.3. Подржати активности које доприносе широј промоцији	- Број дистрибуираних приручника и другог промо материјала о	Удружења	МОС ПС за спорт и омладину	

	омладинског рада	омладинском раду -Број одржаних промоција омладинског рада			
15. Родна Равноправности	15.1. Допринети повећању броја младих жена на највишим местима одлучивања у ЈЛС и у државним институцијама	-процент повећаног учешћа младих жена на највишим местима одлучивања	ПС за спорт и омладину ЈЛС		
16. Унапређена међусекторска сарадња у омладинској политици	16.1. спровођење активности које доприносе широј промоцији сарадње три друштвена сектора на пољу омладинске политике	-Број дистрибуираних приручника и другог промо материјала о међусекторској сарадњи у омладинској политици -Број одржаних трибина, конференција на тему међусекторске сарадње у омладинској политици	Удружења	МОС ПС за спорт и омладину ЈЛС	
Волонтеризам					
17. Повећана информисаност мотивисаност и могућност за волонтирање младих	17.1. Подржати активности које доприносе широј промоцији волонтеризма међу младима	-Број младих укључен у промоције - Број ЈЛС које су обухваћене промоцијама -Број дистрибуираних брошура о волонтеризму	Удружења ПС за спорт и омладину	МОС ПС за спорт и омладину ЈЛС	2010 и даље
	17.2. Подршка пројектима за оснивање локалних	-Број основаних локалних волонтерских	Удружења ЈЛС	МОС ПС за спорт и омладину	2012. год.

	волонтерских сервиса	сервиса -Број укључених волонтера/ки -Број спроведених активности у оквиру локалних волонтерских сервиса		ЈЛС	
	17.3. Подршка пројектима волонтерских кампова и волонтерских размена	-Број реализованих волонтерских кампова и размена -Број учесника/ца на волонтерским камповима и разменама -Број општина и градова обухваћених волонтерским камповима и разменама на територији АП Војводине	Удружења ЈЛС	МОС ПС за спорт и омладину ЈЛС Други извори финансирања	
	17.4. Подршка пројектима који доприносе заговарању за установљавање волонтерских позиција у установама и фирмама од значаја за младе	-Број установа и фирми који су ангажовали младе као волонтере, као резултат заговарања -Број волонтера/ки ангажованих	ПС за спорт и омладину Удружења ЈЛС	ЈЛС ПС за спорт и омладину	2010 и даље

6. Област: МОБИЛНОСТ И ИНФОРМИСАЊЕ МЛАДИХ

Поштовање демократије, људских права и основних слобода подразумева *право свих младих људи на приступ потпуним, објективним, разумљивим и поузданим информацијама, о свим питањима и потребама које они изразе*. Ово право на информације је препознато у Универзалној декларацији људских права, у Конвенцији о правима детета, у Европској конвенцији за заштиту људских права и основних слобода, и у препоруци бр. Р (90) 7 Савета Европе која се тиче информација и саветовања младих људи у Европи. Ово право је и основа активности Европске уније на пољу информисања младих.

У односу на проблеме који се тичу мобилности младих у периоду 2005. – 2008. године, у овој групи смо дошли до можда највеће олакшавајуће околности – укидање виза, што је омогућило да ова област Акционог плана политике за младе добије потпуно нове могућности. Проблем мобилности укључује разне аспекте живота младих људи, од *образовне, културне и туристичке покретљивости, до међународне сарадње и размене*.

У Акционом плану политике за младе у АП Војводини за период 2005. – 2008. године су издвојене две главне мере које се тичу мобилности младих: *лоша материјална и социјална ситуација младих и недостатак информација*, док су у области информисања младих издвојени следећи проблеми: *Недостатак омладинских медија и непостојање омладинских информативних центара, као и оспособљеност за рад у Средства информисања*.

Пошто је област лоше материјалне и социјалне ситуације младих преширока да би се на њу могло директно утицати пројектом, информисање младих у виду израде базе података о смештајним капацитетима, транспорту, превозницима, омладинским картицама и попустима је виђена као један од приоритета конкурса.

Анализом реализације Акционог плана политике за младе у Војводини за период 2005-2008. год. у овој области, могу се извести следећи закључци:

1. У оквиру одобрених пројеката у овој области, само два су се бавила мобилношћу младих, док су остали одговарали на тему информисања младих. То нас враћа на тезу да је мобилност младих, изазвана углавном лошом материјалном и социјалном ситуацијом тема на коју тешко можемо утицати пројектом. У овом контексту у наредном периоду је препорука да се на мобилност младих утиче кроз адекватније информисање младих о већ постојећим иницијативама и сервисима за пружање информација за повећање мобилности.

2. Већина пројеката из претходног Акционог плана политике за младе се бавила информисањем младих, од којих су се неки бавили одређеном врстом медијске едукације. Иако је у претходним пројектима информисање младих већински изједначавано са медијском информисаношћу, желимо да скренемо пажњу на шири опсег могућности омладинског информативног рада: „Општи“ информативни рад за младе покрива све теме које интересују младе људе, и може да укључи спектар активности: информисање, саветовање, вођење, подршку, спријатељавање, обуку и тренинге, умрежавање и упућивање на специјализоване сервисе. Ове активности могу пружати информативни центри за младе, или информативни сервиси за младе у другим структурама, или електронски и други средства информисања.

Овим никако не желимо да умањимо вредност медијског информисања младих људи, већ да подвучемо чињеницу да омладински информативни рад не можемо свести на потребу да се повећа број емисија за младе и саму „оспособљеност младих да раде у

Средства информисања“ већ и да се особе које раде у средства информисања адекватно обуче о самој идеји омладинског информативног рада, као и мобилности младих у свим својим аспектима.

3. Неопходно је повезивање са *Канцеларијама за младе* и коришћење постојећих ресурса, као и коришћење *већ постојећих европских стандарда омладинског информативног рада* (Европска повеља о информисању младих) да би се омладински информативни рад у Србији стандардизовао у односу на већ постојеће програме у ЕУ.

4. Због тешке финансијске одрживости закупа просторија за омладински информативни центар, потребно је ставити већи акценат на *савремене моделе информисања* који су примеренији и доступнији младима (веб портал и сл.)

Појам мобилности подразумева покретљивост, односно могућност избор појединца, група или социјалних слојева у смислу места боравка, избора професије или доступности ресурса.

Хоризонтална мобилност подразумева могућности промене само у оквиру свог социјалног слоја, док вертикална мобилност подразумева могућност промене и у другом смеру, конкретније, односи се на кретање појединаца или друштвених скупина горе или доле у стратификацијском систему, више или ниже на лествици класне припадности.

Академска мобилност подразумева кретање студената и предавача из једне институције у другу, често изван граница сопствене земље, како би се стекло неопходно дато образовање или пракса. Болоњски процес је дизајниран тако да побољша ову врсту мобилности младих људи у земљи, па је тако последњих година допринео и мобилности младих људи у Србији. Иако је овај процес допринео обогаћивању искустава младих људи, и ширењу могућности за њихово образовање и мобилност, са друге стране је повећао и „одлив мозгова“ из наше земље. Сваки трећи студент у Србији планира да заувек оде из земље чим добије диплому, показује најновије истраживање које је спровела студентска унија Србије. Ако би анкетирани академци своје планове спровели у дело, српска држава би могла да се суочи са највећим „одливом мозгова“ у својој историји.

Ситуација у домену инфраструктуре се умногоме побољшала: Војводина је отворила нове омладинске смештајне капацитете, а Канцеларије за младе доприносе информисању младих о могућим смештајима, како у Војводини тако и у Србији и свету. Такође, младим људима је интернет доступнији него раније, те су и сами често у стању да пронађу потенцијалне смештаје. Све популарнији постаје и тзв. „couch surfing“, иницијатива при којој млади могу бити бесплатно смештени код својих вршњака, који нуде место за спавање свим путницима намерницима који су на пропутовању кроз њихов град.

Железнице Србије нуде многобројне повољности за младе који сада, без оптерећења визним режимом могу користити дате услуге: претплатне карте за младе по сниженој цени, попусте за групна путовања, RAIL PLUS легитимације и слично.

Укидање Војвођанске контакт тачке за програм „Млади у акцији“ такође неповољно утиче на поспешивање мобилности младих са овог подручја.

Упркос свему, највећа неповољност која у тренутној ситуацији и даље спречава повећану мобилност младих је лоша материјална ситуација, која је, доласком светске економске кризе, још више утицала на смањење мобилности младих него претходних година.

До ефективног учешћа младих може се доћи уколико су обавештени о могућностима на локалном, покрајинском, националном, регионалном и интернационалном нову. Информације треба да прошире изборе који су на располагању младима, као и да промовишу вежбање њихове аутономије.

Како би био омогућен ефикасан, брз и сврсисходан проток информација, сарадња јавног и цивилног сектора, неопходно је формирање омладинских инфо-центра на локалном нивоу, њихово умрежавање, као и обука кадрова који би координирали радом тих центара и пружали квалитетне услуге младима.

У Војводини, иако је на тај проблем сугерисано у акционом плану политике за младе још 2005. године, још увек није отворен ниједан омладински информативни центар. Њихово отварање би умногоме допринело повећању не само информисаности младих, већ и њиховој мобилности, због тога што би младима пружило информације о попустима на путовање, донаторима, семинарима, пружало помоћ при попуњавању молби за спонзорства и слично.

Иако и даље постоји велика потреба за отварањем омладинског информативног центра, развојем нових технологија и повећаном употребом интернета долазимо и до нове врсте омладинског информативног рада – омладинском раду „*on line*“, који је препознат и од стране агенције ERYICA - Европске Агенције за информисање и саветовање, доношењем правилника на скупштини у Ротердаму у новембру 2009 год..

Потребно је више пажње посветити едукацији запослених у средства информисања о аспектима омладинског информативног рада, и поштовању свих принципа омладинског информативног рада из Европске повеље за информисање младих. Постојеће омладинске организације и даље свој рад, због ограничених капацитета, усмеравају само на мали број младих људи, док се остали информишу путем електронских медија, који нису специјализовани за омладински информативни рад.

Информације које треба да пружимо младим људима можемо класификовати у следеће области:

1. Студије;
2. Запослење и каријера;
3. Професионални тренинзи;
4. Права младих;
5. Локални објекти и службе за младе људе;
6. Практична питања из свакодневног живота;
7. Слободно време, спорт и културне активности;
8. Путовања;
9. Европске и интернационалне могућности за младе.

Ова листа није исцрпљена. Она може да буде допуњена и другим областима информисања како би се одговорило на специфичне потребе младих.

Информисање младих је сада нашироко признат део омладинског рада у многим Европским земљама. До 2001. године постојало је више од 7 000 инфо центара за младе и више од 12 000 особа које су радиле у тим центрима у 36 Европских земаља. Ово је јасан доказ како се брзо наша друштва мењају и постају сложенија, што указује на потребу да се младима пруже информације које ће им помоћи да пронађу свој пут у животу и остваре своје аспирације.

Предлог мера Акционог плана политике за младе за период од 2010 до 2014. године.

Општи циљеви:

1. Обезбедити правовремено и квалитетно информисање младих о локалним, регионалним и Европским информацијама од значаја
2. Повећати ниво мобилности младих
3. Повећати ниво информисаности младих у областима: студије, запослење и каријера и професионални тренинзи
4. Повећати ниво информисаности младих у областима: права младих, локални објекти и службе за младе људе
5. Повећати ниво информисаности младих у областима: практична питања из свакодневног живота, слободно време, спорт и културне активности, путовања, Европске и интернационалне могућности за младе
6. Повећати ниво информатичке писмености младих и подстицати оснивање *IT* клубова при Канцеларијама за младе и омладинским клубовима
7. Развити и унапредити алтернативне приступе младим људима.

ЦИЉ	АКТИВНОСТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ	ИЗВОР ФИНАНСИРАЊА	ВРЕМЕНСКИ ОКВИР
1. Обезбедити правремено и квалитетно информисање младих о локалним, регионалним и Европским информацијама од значаја	1.1. Едукација КЗМ, медијских кућа и омладинских удружења на тему омладинског информативног рада	Број едукација, број учесника на едукацијама, повећан број активности и заступљеност тема од значаја за младе	ПС за спорт и омладину Удружења	МОС ПС за спорт и омладину Други извори финансирања ЈЛС ПС за информације	2010-2014
	1.2. Подржати отварање информативних центара при постојећим службама цивилног, јавног или пословног сектора у складу са њиховим просторно – функционалним капацитетима или самостално	Број отворених информативних центара, функционалност њиховог рада, посећеност од стране младих људи, остварена партнерства	ПС за спорт и омладину Удружења КЗМ	МОС ПС за спорт и омладину Други извори финансирања ЈЛС	2010-2014
	1.3. Подршка изради истраживања информативних потреба младих људи	Објављени резултати истраживања информативних потреба младих	Удружења, КЗМ ПС за спорт и омладину	МОС ПС за спорт и омладину Други извори финансирања ЈЛС	2010-2014
	1.4. Едукацијама развити систем стандарда квалитета омладинског информативног рада у складу са Европском повељом о информисању младих	Објављен документ – систем стандарда квалитета омладинског информативног рада у Србији	Удружења, КЗМ ПС за спорт и омладину Образовне установе	МОС ПС за спорт и омладину Други извори финансирања ЈЛС	2010-2014

	1.5. Спровести информативне кампање за младе	Количина, квалитет и врста информативног материјала, број корисника, степен испуњења информативних потреба	Удружења, КЗМ ПС за спорт и омладину Образовне установе Средства информисања	МОС ПС за спорт и омладину Други извори финансирања ЈЛС ПС за информације	2010-2014
2. Повећати ниво мобилности младих	2.1. Спровести истраживања и направити базу података о постојећим организацијама које се баве пружањем информација о могућностима мобилности младих	Израђена база података	ПС за спорт и омладину Образовне установе Удружења КЗМ	МОС ПС за спорт и омладину Други извори финансирања ЈЛС	2010-2014
	2.2. Подржати пројекте који доприносе мобилности младих	Број младих укључених у пројекте, број пројеката	ПС за спорт и омладину Образовне установе Удружења Средства информисања КЗМ	МОС ПС за спорт и омладину Други извори финансирања ЈЛС ПС за међурегионалну сарадњу	Континуирано
	2.3. Подржати оснивање инфо пунктова који ће служити као посредник у преносу информација младим људима о већ постојећим иницијативама (нпр. Млади у Акцији, Степ Беунд)	Број основаних пунктова, база података о сакупљеним информацијама, број младих који су посетили инфо пунктове	ПС за спорт и омладину Образовне установе Удружења КЗМ	МОС ПС за спорт и омладину Други извори финансирања ЈЛС	2010-2014
3. Повећати ниво	3.1. Подржати	Број младих	ПС за спорт и	ПС за спорт и	2010-2014

информисаности младих у областима: студије, запослење и каријера и професионални тренинзи	пројекте који доприносе информисаности младих у наведеним областима	укључених у пројекте, број пројеката који се баве датом темом	омладину Образовне установе Удружења Средства информисања КЗМ	омладину Други извори финансирања ЈЛС ПС за рад, запошљавање и равноправност полова	
	3.2. Креирати базу података о организацијама које се баве наведеним областима	База података, број младих који је имао приступ информацијама	ПС за спорт и омладину Образовне установе Удружења Средства информисања КЗМ	ПС за спорт и омладину Други извори финансирања ЈЛС ПС за рад, запошљавање и равноправност полова	2010-2014
	3.3. Спроводити континуиране обуке за младе у наведеним областима	Број обука, број младих који су прошли обуку	ПС за спорт и омладину Образовне установе Удружења Средства информисања КЗМ	ПС за спорт и омладину Други извори финансирања ЈЛС ПС за рад, запошљавање и равноправност полова	2010-2014
	3.4. Спроводити континуиране обуке за медије у наведеним областима	Број обука, број медија који су прошли обуку, континуитет извештавања на дату тему после обуке	ПС за спорт и омладину Образовне установе Удружења Средства информисања КЗМ	ПС за спорт и омладину Образовне установе Други извори финансирања ЈЛС ПС за рад, запошљавање и равноправност полова	2010-2014
4. Повећати ниво информисаности младих у областима: права	4.1. Подржати пројекте који доприносе информисаности	Број младих укључених у пројекте, број пројеката који се баве датом	ПС за спорт и омладину Образовне установе Удружења	МОС ПС за спорт и омладину; Други извори	2010-2014

младих, локални објекти и службе за младе људе	младих у наведеним областима	темом	Средства информисања КЗМ	финансирања ЈЛС ПС за информације	
	4.2. Креирати базу података о организацијама које се баве наведеним областима	База података, број младих који је имао присуп информацијама	ПС за спорт и омладину Образовне установе Удружења Средства информисања КЗМ	МОС ПС за спорт и омладину Други извори финансирања ЈЛС ПС за информације МОС	2010-2014
	4.3. Спровести континуиране обуке за младе у наведеним областима	Број обука, број младих који су прошли обуку	ПС за спорт и омладину Образовне установе Удружења Средства информисања КЗМ	МОС ПС за спорт и омладину Други извори финансирања ЈЛС ПС за информације	2010-2014
	4.4. Спровести континуиране обуке за медије у наведеним областима	Број обука, број медија који су прошли обуку, континуитет извештавања на дату тему после обуке	ПС за спорт и омладину Образовне установе Удружења Средства информисања КЗМ	МОС ПС за спорт и омладину Други извори финансирања ЈЛС ПС за информације	2010-2014
5. Повећати ниво информисаности младих у областима: Практична питања из свакодневног живота, слободно време, спорт и културне активности, путовања, Европске и	5.1. Подржати пројекте који доприносе информисаности младих у наведеним областима	Број младих укључених у пројекте, број пројеката који се баве датом темом	ПС за спорт и омладину Образовне установе Удружења Средства информисања КЗМ	МОС ПС за спорт и омладину Други извори финансирања ЈЛС	2010-2014
	5.2. Креирати базу података о организацијама које се баве наведеним областима	База података, број младих који је имао присуп информацијама	ПС за спорт и омладину Образовне установе Удружења Средства	ПС за спорт и омладину Други извори финансирања ЈЛС	2010-2014

интернационалне могућности за младе			информисања КЗМ	МОС	
	5.3. Спроводити континуиране обуке за младе у наведеним областима	Број обука, број младих који су прошли обуку	ПС за спорт и омладину Образовне установе Удружења Средства информисања КЗМ	МОС ПС за спорт и омладину Други извори финансирања ЈЛС	2010-2014
	5.4. Спроводити континуиране обуке за медије у наведеним областима	Број обука, број медија који су прошли обуку, континуитет извештавања на дату тему после обуке	ПС за спорт и омладину Образовне установе Удружења Средства информисања КЗМ	МОС ПС за спорт и омладину Други извори финансирања ЈЛС	2010-2014
6. Повећати ниво информатичке писмености младих и подстицати оснивање ИТ клубова при КЗМ и омладинским клубовима	6.1. Подржати пројекте који доприносе информисаности младих у наведеним областима	Број КЗМ и ОК које имају ИТ клубове, број регистрованих корисника, број обука за младе у области ИТ при КЗМ и ОК	ПС за спорт и омладину Образовне установе Удружења Средства информисања КЗМ	ПС за спорт и омладину Други извори финансирања ЈЛС ПС за науку и технолошки развој	2010-2014
	6.2. Креирати базу података о организацијама које се баве наведеним областима	База података, број младих који је имао приступ информацијама	ПС за спорт и омладину Образовне установе Удружења Средства информисања КЗМ	ПС за спорт и омладину Други извори финансирања ЈЛС ПС за науку и технолошки развој	2010-2014
	6.3. Спроводити континуиране обуке за младе у наведеним областима	Број обука, број младих који су прошли обуку	ПС за спорт и омладину Образовне установе Удружења Средства информисања КЗМ	ПС за спорт и омладину Други извори финансирања ЈЛС ПС за науку и технолошки развој	2010-2014
	6.4. Спроводити континуиране обуке за медије у	Број обука, број медија који су просли обуку,	ПС за спорт и омладину Образовне установе	ПС за спорт и омладину Други извори	2010-2014

	наведеним областима	континуитет извештавања на дату тему после обуке	Удружења Средства информисања КЗМ	финансирања ЈЛС РС за науку и технолошки развој	
7. Развити и унапредити алтернативне приступе младим људима	7.1. Спровести обуке за омладинске раднике о омладинском раду на социјалним веб сајтовима	Број обука, обученост омладинских радника да се баве датом темом, њихова активност после обуке	РС за спорт и омладину Образовне установе Удружења Средства информисања КЗМ	МОС РС за спорт и омладину Други извори финансирања ЈЛС	2010-2014
	7.2. Спровести обуке за омладинске раднике о омладинском раду на улици	Број обука, обученост омладинских радника да се баве датом темом, њихова активност после обуке	РС за спорт и омладину Образовне установе Удружења Средства информисања КЗМ	МОС РС за спорт и омладину Други извори финансирања ЈЛС	2010-2014

7. Област: ЕКОЛОГИЈА И ОДРЖИВИ РАЗВОЈ

Животна средина (екологија) и одрживи развој

“Земља је наша мајка. Што год снађе земљу снаћи ће и синове земље.”

Индијански поглавица Seattle, 1854. година

Велико интересовање младих за област екологије и одрживог развоја и велика креативност исказана током реализације пројеката током Акционог плана политике за младе за период 2005-2008, указују на бројне проблеме које младе погађају у овој области, али и на велику жељу да својом креативношћу и младалачком енергијом дају допринос очувању животне средине и природних ресурса за нараштаје који долазе.

Акциони план политике за младе у АП Војводини 2005-2008. предвиђао је активно бављење Законском регулативом, Еколошким образовањем, Енергијом, Заштитом природе и Методама очувања, заштите и обнове животне средине и посредним путем свака од ових области је била заступљена у пројектима који су реализовани. Највећи акценат био је на подизање свести код младих кроз њихово активно учешће у конкретним активностима на локалном нивоу, усмереним ка заштити и унапређењу животне средине и постизању одрживог развоја.

На широк спектар проблема у животној средини млади у Војводини одговорили су широким спектром активности, које су доприносиле решавању тих проблема или позитивним помацима у смеру решавања.

У периоду реализације предходног Акционог плана за младе у АП Војводини за период 2005 -2008. год. па до дана ступања на снагу новог Акционог плана за младе у АП Војводини за период 2010-2014. дошло је до многих значајних промена, многе стратегије и планови су донети на свим нивоима, а отвориле су се и перспективе активног укључења младих из АП Војводине у европске пројекте који се баве одрживим развојем и заштитом животне средине.

Важност младих и њиховог укључивања у заштиту животне средине и одрживи развој Европска комисија подржава већ више година уврштавајући међу приоритете програма “Млади у Акцији” постизање одрживог развој, борбу против климатских промена и испуњавање Миленијумских развојних циљева. Како се Србија буде приближавала чланству у Европској унији све већи број програма и партнерстава ће бити отворен за сарадњу младих из АП Војводине и других европских земаља у областима одрживог развоја и заштите животне средине. Неке од организација и институција у АП Војводини, већ увелико раде на развоју својих капацитета и користе могућности које су тренутно доступне, али је потребно и додатно радити на развоју капацитета како би се адекватно могле искористити могућности које ће се у педиоду до 2014 године, а и касније створити.

Пратећи потребе младих у Србији, али и светске и европске токове, стратешки документи све чешће јасно истичу повезаност младих и заштите и унапређења животне средине.

У Националној стратегији за младе, донетој 2008. године, јасно је предочена важност оснаживања иницијатива и активности младих које за циљ имају заштиту и унапређење стања животне средине и постизање одрживог развоја. Посебна пажња посвећена је едукацији и информисању младих у областима одрживог развоја и заштите животне средине, смањењу ризика по здравље младих, али и подршци развоја капацитета младих како би се што активније укључили у заштиту животне средине и доношење одлука битних за постизање одрживог развоја.

Национална стратегија одрживог развоја, донета 2008. године, одличан је пример учешћа младих у процес доношења стратешких докумената у Србији. Поред директног учешћа младих у радној групи за писање Стратегије и јавним расправама, сама стратегија је младе препознала као важан ресурс неопходан за постизање одрживог развоја. Посебно је истакнута неопходност активног учешћа младих у процесима који треба да доведу до одрживог развоја и стварања услова за њихово активно учешће, кроз развој капацитета младих и њихово образовање, али и стварања услова да се ти капацитети локално користе за свеобухватни напредак друштва. Многе локалне стратегије за младе, локалне стратегије одрживог развоја, локални еколошки акциони планови, локалне агенде 21 препознају неопходност учешћа младих и афирмативно прилазе младима као елементу без кога заштита животне средине и одрживи развој нису могући. Стратегија локалног одрживог развоја, доната од стране Сталне конференције градова и општина 2005. године, јасно дефинише неопходност стварања услова за спровођење активности младих, као један од неопходних предуслова одрживог развоја на локалном нивоу.

Узимајући у обзир све наведено, шире друштвене околности и њихове очекиване токове у периоду од 2010 – 2014. године за младе у АП Војводини произилазе следеће стратешке препоруке:

- Јачати капацитет младих и њихових организација за припрему и реализацију пројеката који за циљ имају конкретан допринос унапређењу стања животне средине и постизања одрживог развоја на локалном нивоу
- Јачати капацитет младих и њихових организација за припрему и реализацију пројеката на регионалном, националном и међунараодном нивоу, као и подржавати и суфинансирати такве пројекте у области заштите животне средине и одрживог развоја.
- Подржавати едукативне активности које имају конкретан утицај на позитивну промену стања у животној средини и дају дугорочнији допринос циљевима одрживог развоја, уз додатну пажњу на сарадњу са локалним средствима информисањама и медијско промовисање тих позитивних промена ради повећања могућности њиховог спровођења и у другим срединама
- Неопходно је подржати развој капацитета и умрежавање омладинских организација и организација које имају програме за младе у области заштите животне средине и одрживог развоја, како би се синергијом ефеката више мањих активности дао већи и значајнији допринос заштити животне средине и убрзао процес постизања одрживог развоја

- Повезивање и сарадња омладинских организација и организација за младе са институцијама и организацијама које се баве тематиком заштите животне средине и одрживог развоја треба мотивисати, ради преноса искуства и знања, али и ради уврштавања младих као једне од примарних циљних група у оквиру рада и активности тих институција и организација и тиме створити предуслове за активно укључивање младих у процес доношења одлука битних за постизање одрживог развоја и заштиту животне средине.

- Припремити и спровести посебне активности усмерена ка младима у руралним срединама, ради развоја њихових капацитета и подршке постизању одрживог развоја у руралним срединама, уз посебан акценат на развоју знања и вештина које доприносе очувању животне средине и одрживом коришћењу природних ресурса у руралним срединама.

Предлог мера Акционог плана политике за младе за период од 2010 до 2014. године.

Општи циљеви:

1. Спровођење активности које имају конкретан дугорочан утицај на позитивну промену у животной средини , а притом развијају свест и понашање младих у духу одрживог развоја.
2. Промовисање позитивних промена у животной средини, ради повећања могућности њиховог спровођења и у другим срединама и развоја свести код младих
3. Развој капацитета омладинских организација и организација које имају програме за младе у области заштите животне средине и одрживог развоја
4. Умрежавање и спровођење заједничких активности омладинских организација и организација које имају програме за младе у области заштите животне средине и одрживог развоја
5. Повезивање и сарадња омладинских организација и организација које имају програме за младе са институцијама и организацијама које се баве заштитом животне средине и одрживим развојем у земљи и иностранству
6. Развој програмских активности усмерених ка младима у од стране институција и организација које се баве заштитом животне средине и одрживим развојем
7. Укључивање младих у процесе доношења одлука битних за постизање одрживог развоја и заштиту животне средине
8. Реализација активности младих у руралним срединама усмерених ка заштити и унапређењу животне средине и очувању природних ресурса
9. Развој капацитета омладинских организација и организација које имају програме за младе у руралним срединама ради постизања одрживом коришћењу природних ресурса у руралним срединама.
10. Укључивање младих из АП Војводине у регионалне и међународне пројекте намењене заштити животне средине и одрживом развоју.

ЦИЉ	АКТИВНОСТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ	ИЗВОР ФИНАНСИРАЊА	ВРЕМЕНСКИ ОКВИР
1. Спровођење активности које имају конкретан дугорочан утицај на позитивну промену у животној средини , а притом развијају свест и понашање младих у духу одрживог развоја.	1.1. Акције чишћења и уређења животне средине	Број спроведених акција у којима су носиоци млади Број уређених школских дворишта	Удружење Образовне установе ЈЛС КЗМ	ПС за спорт и омладину ПС за заштиту животне средине и одрживи развој ЈЛС Други извори финансирања	2010 - 2014
	1.2. Акције озелењавања	Број засађених стабала од стране младих			
2. Промовисање позитивних промена у животној средини, ради повећања могућности њиховог спровођења и у другим срединама и развоја свести код младих	2.1. Медијска промоција спроведених конкретних активности и постигнутих циљева	Број емисија и чланака у средствима информисања који промовишу активности младих у ЗЖС и ОР; Број специјализованих емисија намењених младима о ЗЖС и ОР	Удружење Средства информисања КЗМ	ПС за спорт и омладину	2010-2014
3. Развој капацитета омладинских организација и организација које имају програме за младе у области заштите животне средине и одрживог развоја	3.1. Спровођење едукативних програма (семинара, тренинга, кампова...)	Број спроведених едукативних програма Број младих који је учествовао на едукативним програмима	Удружење Образовне установе КЗМ	ПС за спорт и омладину ПС за заштиту животне средине и одрживи развој Други извори финансирања ЈЛС	2010 – 2014
4. Умрежавање и	4.1. Организовање форума са	Број реализованих	Удружење	ПС за спорт и	2010 – 2013

спровођење заједничких активности омладинских организација и организација које имају програме за младе у области заштите животне средине и одрживог развоја	конкретним тематикама	форума	Образовне установе	омладину ПС за заштиту животне средине и одрживи развој Други извори финансирања	
	4.2. Обележавање датума битних за животну средину (Дан планете Земље, Дан заштите животне средине....)	Број активности посвећених обележавању важних датума Број организација укључених у активности	ЈЛС КЗМ		
5. Повезивање и сарадња омладинских организација и организација које имају програме за младе са институцијама и организацијама које се баве заштитом животне средине и одрживим развојем у земљи и иностранству	5.1. Спровођење заједничких активности и програма	Број заједничких активности и програма Број укључених младих	Институције и организације које се баве заштитом животне средине и одрживим развојем Удружења КЗМ	ПС за спорт и омладину ПС за заштиту животне средине и одрживи развој Други извори финансирања	2010 - 2012
6. Развој програмских активности усмерених ка младима у од стране институција и организација које се баве заштитом животне средине и одрживим развојем	6.1. Програмске активности намењени младима	Број програмских активности намењених младима Број укључених младих	Институције и организације које се баве заштитом животне средине и одрживим развојем; Удружења КЗМ	ПС за спорт и омладину ПС за заштиту животне средине и одрживи развој Други извори финансирања,	2010-2013

7. Укључивање младих у процесе доношења одлука битних за постизање одрживог развоја и заштиту животне средине	7.1. Успостављање система укључивања представника младих у тела која доносе одлуке у областима ЗЖС и Одрживи развој	Број младих који учествују у раду тела која учествују, преговарају и одлучују у темама битним за ЗЖС и Одрживи развој	Надлежне покрајинске, регионалне и локалне институције, Удружења, КЗМ	ПС за спорт и омладину Други извори финансирања	2010-2013
8. Реализација активности младих у руралним срединама усмерених ка заштити и унапређењу животне средине и очувању природних ресурса	8.1. Акције очувања и унапређења стања ЖС у руралним подручјима	Број младих у руралним срединама укључених у активности Број активности спроведених у руралним срединама	ЈЛС Образовне установе Удружења КЗМ	ПС за спорт и омладину Други извори финансирања	2010-2014
9. Развој капацитета омладинских организација и организација које имају програме за младе у руралним срединама ради постизања одрживом коришћењу природних ресурса у руралним срединама.	9.1. Сповођење едукативних програма (семинара, тренинга, кампова...) у руралним срединама	Број спроведених едукативних програма у руралним срединама Број младих који је учествовао на едукативним програмима у руралним срединама	ЈЛС Удружења КЗМ	ПС за спорт и омладину Други извори финансирања	2010-2014
10. Укључивање младих из АП Војводине у регионалне и међународне	10.1. Спровеоње регионалних и међународних пројеката у области заштите животне	Број спроведених регионаних и међународних пројеката	Надлежне покрајинске, регионалне и локалне институције Удружења	ПС за спорт и омладину ПС за заштиту животне средине и одрживи развој	Континуирано

пројекте намењене заштити животне средине и одрживом развоју	средине и одрживог развоја	Број младих који је учествовао регионалним и међународним пројектима	КЗМ	ПС међународно-економску сарадњу Други извори финансирања	

8. Област: СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА ПРЕМА МЛАДИМА

У области Социјалне политике према младима, током три године реализације Акционог плана политике за младе у АП Војводини за период 2005-2008. год., приоритети су стављени на пројекте који се тичу сензибилизације средине на тему младих са инвалидитетом (укључујући и едукацију за персоналну асистенцију), етничке предрасуде (само једна година), рад на проблемима младих Рома и Ромкиња, као и активности усмерене ка медијацији и вршњачком насиљу.

Већина пројеката је дала акценат сензибилисању друштва кроз едукативни процес, који су најчешће пролазили средњошколци/ке. Краткорочни ефекти су показали да су програми били успешно спроведени са очекиваним бројем учесника/ица, едукативни програми неформалног образовања су били добро прилагођени узрасту, што се показало и кроз велику интеракцију и заинтересованост младих људи за учествовање, За добијање дугорочних ефеката, у наредном периоду треба јасније дефинисати инструменте за мерење успешности.

Кроз активности мањег броја пројеката директно се радило са представницима/ама јавног сектора (ЈЛС, центри за социјални рад, полиција, саветовалишта), њиховој сензибилизацији као и директној подршци која се очекује да пружи на решавањима и раду проблема социјалне заштите.

Анализом одобрених пројеката кроз све три године реализације Акционог плана политике за младе за период 2005-2008. год. може извести неколико закључака:

- Спроведене едукације су биле успешно спроведене и њихов ефекат је био очигледан, али је број обухваћених људи био релативно мали и ефекат краткотрајан или ограниченог обима. Узимајући у обзир, да су едукације неформалног карактера на теме социјалне политике постигле експанзију, пожељно је у наредном периоду усмерити се на сервисе за младе. Поједини сервиси су више сензибилисани за проблематику младих, раде особе млађе старосне доби, услуге су модификоване. Ипак, ово није појава која се среће често, те се у складу са тим отвара простор за охрабривање и подршку локалних система заједнице ка остваривању оваквих пројеката, као и поспешивању сарадње институција и удружења на локалном нивоу, те проширивању мреже помоћи као коначног резултата.

- Пројекти и програми социјалне заштите су ослоњени на професионалце/ке из ове области и мало се пажње посвећује мобилисању младих људи да се *волонтерски ангажују*. Њихов ангажман може бити у оквиру сервиса (вршњачко саветовалиште за младе уз супервизију професионалаца/ки), акције ка освешћивању специфичног социјалног проблема, ангажовање на привременим активностима итд.

- Акционим планом политике за младе АП Војводини из период 2005-2008. год. је било предвиђено да се покрене или иницира програм_персоналне асистенције, са ове тачке гледишта је то био амбициозан циљ у чијем решавању је неопходно да учествују и институције и образовне установе, а и удружења цивилног друштва која поседују неопходно практично искуство кроз различите пилот пројекте ове врсте.

- Будући да су се едукативне активности показале као адекватне за подизање свесности о појединим друштвеним проблемим, било би добро наставити ту праксу користећи, још увек не довољно активирани, ресурсе вршњачке едукације. Овим путем се помаже финансијској одрживости квалитетних програма а и млади подстичу на развој узимајући активну улогу у неформалном образовању.

- Групе младих са којима се највише радило у области Социјалне политике јесу млади са инвалидитетом, млади Роми и Ромкиње, општа популација младих везано за тематику насиља. Друге групе младих који такође доживљавају дискриминацију, нису биле покривене пројектима, као што су млади различитих етничких, верских заједница, млади другачије сексуалне оријентације од хетеросексуалне, младе жене итд.

СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА ПРЕМА МЛАДИМА

Посматрајући младе као групу, видимо да она није хомогена и да у њој постоје многе подгрупе младих које, иако су пред законом све исте, не остварују једнака права као и остали. Приликом анализе стања, потребно је препознати неједнаке животне шансе појединих група младих и могуће ризике социјалне искључености.

У друштву постоје разлике које доводе до неједнаког положаја, као што су регионални положај, живот у селу или граду, припадање одређеној националној заједници итд. Управо овим групама младих треба помоћи стварањем услова за остваривање њихових права и развијање у складу са својим могућностима, аспирацијама, жељама. Постоје различите осетљиве групе младих, при чему се овиме мисли на све групе младих који су на онемогућени да остварују своја права, као што су млади са инвалидитетом, млади Роми и Ромкиње итд.

У наставку текста ће бити споменуте само неке групе младих, што не умањује значај проблема младих који припадају другим специфичним групама.

МЛАДИ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ

Млади са инвалидитетом чине око 10% опште популације младих. У контексту образовања, већи број (62.9%) завршава образовање на нивоу средње Образовне установе, а око четвртине наставља школовање. Значајан број младих завршава своје школовање у специјалним школама, које услед застарелости образовног система није адекватно, и младих бивају обучени за занимања за којима не постоји потражња на тржишту рада.

Иако је Национална служба за запошљавање увела програме ради њиховог лакшег укључивања на тржиште рада, они су и даље у тешком социо-економском положају, а истраживања показују да су основни узроци физичке препреке и неприхватање од стране друштвене заједнице.

Законом је предвиђено право на помоћ у кући и дневни боравак, ипак се то не остварује у многим локалним самоуправама. Право на помоћ у кући се обично намењује старијим особама и ретко проширује на особе са инвалидитетом, док су услуге дневних боравака генерално мање заступљене. Породични смештај још увек није у довољној мери развијен.

Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом (Сл. гласник РС бр. 33/06)

Основни текст на снази од 25/04/2006., у примени од 25/04/2006)

Овим законом уређује се општи режим забране дискриминације по основу инвалидности, посебни случајеви дискриминације особа са инвалидитетом, поступак заштите особа изложених дискриминацији и мере које се предузимају ради подстицања равноправности и социјалне укључености особа са инвалидитетом.

МЛАДИ РОМИ И РОМКИЊЕ

Млади Роми и Ромкиње су значајно мање обухваћени на свим нивоима школовања од својих вршњака и вршњакиња у општој популацији. Основну школу похађа нешто више од половине ромске деце, много њих одустаје од школовања (већином девојчице). На Универзитете се уписује врло мали број ромске деце, у школској години 2006/2007 год. на територији Србије 0,06% (у популацији младих 15-20 година, Роми/Ромкиње чине 5,7%).

Један од разлога за рано напуштање Образовне установе се наводи и рано склапање брака код ромске заједнице. Проблему образовања се може додати очекивано отежавање ситуације услед повећаног доласка Рома и Ромкиња у оквиру реадмисије. Иако је подржано у оквиру акционог плана Декаде Рома (2005-2015), потребно је уложити додатни напор у промовисању важности образовању као и пружању систематске подршке приликом током школовања.

Стратегија за унапређење положаја Рома у Републици Србији

Стратегија за унапређивање положаја Рома у Републици Србији поставља основе за унапређивање положаја Рома у Републици Србији и смањење разлике између ромске популације и осталог становништва. Такође, овим документом ствара се основа за идентификовање и примену мера афирмативне акције, пре свега у области ма образовања, здравља, запошљавања и становања. Потписивањем *Декларације Декаде инклузије Рома 2005-2015*, у Софији 2. фебруара 2005. године од стране председника влада земаља учесница, започела је реализација иницијативе *Декада инклузије Рома 2005- 2015*.

Циљ ове међу народне иницијативе која окупља државе централне и југоисточне Европе, међународне организације, Удружења и представнике ромског грађанског друштва, је унапређивање положаја Рома, као и смањивање неприхватљивих разлика између Рома и осталог дела становништва. По ред одређених приоритетних области (становање, образовање, запошљавање и здравство), посебна пажња је посвећена и сузбијању дискриминације, смањењу сиромаштва и побољшању положаја же на, а основни принцип је и укључивање представника ромских заједница у све процесе. Република Србија председавала Декадом Рома у периоду од 01. јула 2008. године до краја јуна 2009. године.

ОСЕТЉИВЕ ГРУПЕ МЛАДИХ С ОБЗИРОМ НА ПОЛ

Разлике код младих у односу на пол постоје у више друштвених сфера. У образовању још увек преовладавају стереотипна приказивања мушке и женске улоге. Током школовања, опада број младих жена, а исто тако је већи број њих изложен незапослености и дугорочној незапослености.

Родно засновано насиље, као питање безбедности младих жена, озбиљно је питање којим се треба бавити. Према истраживању које је спроведено између 1998. и 2003. године, свака осма девојка је пријавила да је била сексуално узнемиравана или малтретирана (силовање, покушај силовања, инцест, злоупотреба положаја, уцењивање). У највећем броју случајева су почионици познати, а већина случајева је трајала годинама.

Разлике с обзиром на пол постоје и области здравља (нпр. младе жене су више изложене ХИВ инфекцији него младих мушкарци), спорта (истраживања студентске популације у АП Војводини показују да се младићи више баве спортом него девојке), запослености, изложености факторима ризика сиромаштва.

Сексуална оријентација некада може бити узрок дискриминације и неповољног положаја. У том контексту су познати случајеви насиља према младима другачије сексуалне оријентације од хетеросексуалне, односно истополне оријентације.

Закон о забрани дискриминације („Сл. гласник РС“, бр. 22/2009)

Закон о забрани дискриминације забрањује дискриминацију на основу пола (члан 20). Према овом Закону, дискриминација постоји ако се поступа противно начелу равноправности полова, односно начелу поштовања једнаких права и слобода жена и мушкараца у политичком, економском, културном и другом аспекту јавног, професионалног, приватног и породичног живота. Забрањено је и физичко и друго насиље, експлоатација, изражавање мржње, омаловажавање, уцењивање и узнемиравање с обзиром на пол, као и јавно заговарање, подржавање и поступање у складу са предрасудама, обичајима и другим друштвеним обрасцима понашања који су засновани на идеји подређености или надређености полова, односно стереотипних улога полова.

Закон о равноправности полова („Сл. гласник РС“, бр. 104/2009)

Овим законом уређује се стварање једнаких могућности остваривања права и обавеза, предузимање посебних мера за спречавање и отклањање дискриминације засноване на полу и роду и поступак правне заштите лица изложених дискриминацији.

Равноправност полова подразумева равноправно учешће жена и мушкараца у свим областима јавног и приватног сектора, у складу са општеприхваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима, Уставом Републике Србије и законима, и сви су дужни да је поштују. Јемчи се равноправност полова, у складу са општеприхваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима, Уставом и законима. Органи јавне власти развијају активну политику једнаких могућности у свим областима друштвеног живота. Политика једнаких могућности подразумева равноправно учешће полова у свим фазама планирања, доношења и спровођења одлука које су од утицаја на положај жена и мушкараца.

Дискриминација по основу пола је свако неоправдано прављење разлике или неједнако поступање, односно пропуштање (искључивање, ограничавање или давање првенства) које има за циљ или последицу да лицу или групи отежа, угрози, онемогући или негира признање, уживање или остваривање људских права и слобода у политичкој, економској, друштвеној, културној, грађанској, породичној и другој области.

На основу члана 45. став 1. Закона о Влади („Службени гласник РС“, бр. 55/05, 71/05-исправка, 101/07 и 65/08), Влада доноси *Националну стратегију за побољшање положаја жена и унапређивање родне равноправности*.

Национални план активности за побољшање положаја жена и унапређивање родне равноправности (НПА) је стратешки документ Владе, који утврђује целовиту и усклађену политику државе у циљу елиминисања дискриминације жена, побољшања њиховог положаја и интегрисања родне перспективе у све области деловања институција система, као предуслов демократизације друштва и његовог одрживог развоја. Документ дефинише политику једнаких могућности, утврђује циљеве, мере и план активности ради побољшања друштвеног положаја жена и унапређивања родне равноправности, за период 2007-2010. год. У документу су идентификовани основни проблеми у остваривању, заштити и унапређивању права жена, утврђени су приоритети деловања, одређени су носиоци активности, као и временски оквир за њихову реализацију. НПА је прекретница у јавној политици према женама и основни је инструмент за мобилизацију свих социјалних ресурса у циљу постизања родне равноправности. Индикатори у остваривању циљева НПА и динамика у предузимању планираних активности и мера, биће утврђени Планом реализације НПА.

Стратегија за заштиту насиља у породици и других облика родно заснованог насиља у АПВ 2008-2012. године

Скупштина АП Војводине је на својој четвртој седници, одржаној 23.9.2008. године, прихватила Стратегију за заштиту од насиља у породици и других облика родно заснованог насиља у АПВ за период од 2008. до 2012. године (Одлуку о доношењу Стратегије донела је Скупштина АП Војводине 23. септембра 2008, Сл. лист бр.20/2008). Стратегију је израдила радна група коју је формирао ПС за рад, запошљавање и равноправност полова, у сарадњи са Покрајинским омбудсманом и другим надлежним покрајинским

ПСима, а чиниле су је експерти/киње из области права, предавници/це институција које се непосредно баве спречавањем насиља или решавањем случајева насиља у породици и насиља над женама, као и представници и представнице цивилног сектора.

Стратегијом је предвиђено стварање услова за систематско праћење појаве насиља у породици и родно заснованог насиља, стварање нових и јачање постојећих капацитета за сретчавање и решавање случајева насиља у АП Војводини, као и за подршку жртава насиља, и стварање оквира за успостављање нулте толеранције према овом виду кршења људских права. У складу са завршним одредбама Стратегије, ради конкретног спровођења дефинисаних мера и одређивања активности кроз које се постижу циљеви овог документа, израђен је Акциони план за имплементацију Стратегије.

Пројекат покрајинског ПСа за рад, запошљавање и равноправност полова “Ка свеобухватном систему за сузбијање насиља над женама” (пројекат подржава Фонд УН за подршку акцијама против насиља над женама) настоји да допринесе спровођењу Стратегије за заштиту од насиља у породици и других облика родно заснованог насиља у АП Војводини за период од 2008. до 2012. године.

Потреба за спровођењем посебних мера које су усмерене на превенцију и сузбијање насиља над женама и насиља у породици проистиче из чињенице да је насиље над женама један од најчесталијих видова кршења људских права жена, који оставља последице не само на живот жртве и породице, већ и на развој друштва уопште.

У претходном периоду знатно је порасла свест јавности о насиљу и насилном понашању као о друштвено неприхватљивој појави, као и томе да насиље није приватан, већ друштвени проблем. У прилог овоме, говоре и подаци Покрајинског омбудсмана према којима је број пријављених случајева насиља у породици готово двоструко порастао у претходне три године, што свакако говори о томе да је порасло поверење грађана и грађанки у институције и службе које се баве превенцијом и заштитом од насиља. Циљна група пројекта су жене и девојке, а посебно жене из посебно угрожених група (жене са села, избегле, интерно расељене жене, адолесценткиње, Ромкиње, жене које живе у сиромашту, жене са инвалидитетом, жене различите сексуалне оријентације). Партнери у спровођењу пројектних активности су Центар за социјални рад Општине Сомбор, београдске Удружења Аутономни женски центар и Виктимолошко друштво Србије и Екуменска хуманитарна организација из Новог Сада.

МЛАДИ РОДИТЕЉИ

Млади родитељи, поготово младе самохране мајке, представљају осетљиву групу када је у питању процес образовања, што касније може проузроковати проблемом сиромаштва. Рано родитељство је најчешће повезано са проблемом становања и запошљавања.

Такође, млади људи некада неприпремљени адекватно на родитељство, сусрећу се са различитим васпитним и социјалним проблемима.

Породични закон

Овим законом уређују се: брак и односи у браку, односи у ванбрачној заједници, односи детета и родитеља, усвојење, хранитељство, старатељство, издржавање, имовински односи у породици, заштита од насиља у породици, поступци у вези са породичним односима и лично име.

МЛАДИ УЛИЦЕ

Према подацима полиције, број деце и младих који живе и раде на улици је у Републици Србији је око 400 (око 200 је у Београду). Поуздано се може претпоставити да је овај број већи. Ови млади су најчешће ускраћени за систематску и континуирану помоћ, а постоји и значајан ризик да постану жртве трговине људима.

Нацрт закона о социјалној заштити (у изради је)

Овим законом уређује се систем социјалне заштите, циљеви и начела социјалне заштите, права и услуге социјалне заштите, облици организовања пружања услуга социјалне заштите, права и обавезе корисника, надзор над радом установа социјалне заштите и других пружалаца услуга социјалне заштите, подршка и унапређење квалитета стручног рада, независни мониторинг пружања услуга социјалне заштите, поступак за коришћење услуга и остварење права на материјалну подршку, средства за остваривање и финансирање социјалне заштите, као и друга питања од значаја за социјалну заштиту.

Предлог мера Акционог плана политике за младе за период од 2010 до 2014. године.

Општи циљеви:

1. Развијати услуге (сервисе, саветовалишта и слично) као подршку младима за живот у породици и природном окружењу
2. Радити на смањивању предрасуда према младима из осетљивих група
3. Осигурати остваривање права свих младих на адекватно образовање уз обезбеђивање једнаких могућности за учење и развој.
4. Повећати запошљавање младих који припадају осетљивим групама
5. Промовисати родну равноправност

ЦИЉ	АКТИВНОСТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ	ИЗВОР ФИНАНСИРАЊА	ВРЕМЕНСКИ ОКВИР
1. Развијати услуге (сервисе, саветовалишта и слично) као подршку младима за живот у породици и природном окружењу	1.1. Подржати услугу “помоћ у кући”, “дневни центар” и слично.	Број корисника/ица.	Удружења ЦСР	МРСП. ПС за спорт и омладину ПС за социјалну политику и демографију ЈЛС	Континуирано
	1.2. Развити директне програме помоћи младих на терену.	Број корисника/ица.	Удружења ЦСР	МРСП ПС за спорт и омладину ПС за социјалну политику и демографију ЈЛС	Континуирано
	1.3. Подржати развој свратишта за младе.	Број корисника/ица.	Удружења ЦСР	МРСП МОС ПС за спорт и омладину ПС за социјалну политику и демографију ЈЛС	Континуирано
	1.4. Подржати постојеће сервисе (саветовалишта) за младе.	Број корисника/ица.	Удружења ЦСР Домови здравља	МРСП МОС ПС за спорт и омладину ПС за социјалну политику и демографију ЈЛС	Континуирано

	1.5. Подржати предбрачна саветовалишта за младе или саветовалишта за брак и породицу.	Број корисника/ица.	Удружења ЦСР Домови здравља	МРСП ПС за спорт и омладину ПС за социјалну политику и демографију ЈЛС	Континуирано
	1.6. Кампање промоција одређених актуелних програма сервиса за младе.	Број одржаних промотивних активности и њихова посећеност	Удружења ЦСР Домови здравља	МРСП МОС ПС за спорт и омладину ПС за социјалну политику и демографију ЈЛС	Континуирано
	1.7. Едукација младих да раде у саветовалиштима (вршњачка саветовалишта)	Број обучених младих за вршњачка саветовалишта	Удружења ЦСР Домови здравља	МРСП МОС ПС за спорт и омладину ПС за социјалну политику и демографију ЈЛС	Континуирано
	1.8. Подржати едукације запослених и волонтера/ки у саветовалиштима за рад са осетљивим групама младих.	Број запослених и волонтера/ки прошлих кроз едукацију. Број корисника/ица из те осетљиве групе.	Удружења ЦСР Домови здравља	МРСП ПС за спорт и омладину ПС за социјалну политику и демографију ЈЛС	Континуирано
	1.9. Подржати рад мреже саветовалишта са циљем		Удружења ЦСР	МРСП ПС за спорт и	Континуирано

	размене идеја, искуства и унапређењем рада.		Домови здравља	омладину ПС за социјалну политику и демографију ЈЛС	
2. Радити на смањивању предрасуда према младима из осетљивих група	2.1. Кампање усмерене ка смањивању предрасуда према младим из осетљивих група.	Број промотивних активност и њихова посећеност.	Удружења, Образовне установе ЦСР ЈЛС	МРСП МОС ПС за спорт и омладину ПС за социјалну политику и демографију ЈЛС	Континуирано
	2.2. Укључити младе у развијање кампања (посебно младих из осетљивих група) које промовишу интеркултуралност и толеранцију.		Удружења, Образовне установе ЦСР ЈЛС	МРСП МОС ПС за спорт и омладину ПС за социјалну политику и демографију ЈЛС	Континуирано
	2.3. Оспособљавање младих за организовање промотивних акција на тему заједничког живота различитих група младих, сензибилизација на различитост.	Број младих који похађају едукацију, број спроведених активности	Удружења, Образовне установе ЦСР	МРСП МОС ПС за спорт и омладину ПС за социјалну политику и демографију ЈЛС	Континуирано
	2.4. Едукација на тему толеранције, људских права и забране дискриминације у средњим школама.	Број младих који похађају едукацију, број спроведених активности	Средње школе, Удружења	МРСП, МОС ПС за спорт и омладину ПС за социјалну	Континуирано

				политику и демографију ЈЛС	
	2.5. Обука тима вршњачких едукатора/едукаторки на тему људских права и упознавање са делом наших закона (Закон о забрани дискриминације, Закон о личним подацима, Закон о социјалној заштити, Закон о равноправности полова, Породични закон итд.)	Број вршњачких едукатора/едукаторки, број спроведених вршњачких едукација, број учесника/ца на едукацијама	ПС за спорт и омладину; Удружења	МРСП ПС за спорт и омладину ПС за социјалну политику и демографију	Континуирано
	2.6. Вршњачке едукације на тему толеранције, људских права и забране дискриминације у средњим школама.	Број едукација, број младих који је присуствовао	Удружења Образовне установе	МРСП ПС за спорт и омладину	Континуирано
	2.7. Едукације на тему толеранције, људских права и забране дискриминације са младим људима који студирају.	Број едукација, број младих који је присуствовао	Удружења Образовне установе	МОС; МРСП ПС за спорт и омладину ПС за социјалну политику и демографију	Континуирано
	2.8. Лобирање представника/представница ЈЛС за повећање буџета ЈЛС ради развоја социјалних услуга за младе	Повећање буџета	Удружења, Образовне установе,	МОС; МРСП ПС за спорт и омладину; ПС за социјалну политику и демографију	Континуирано
	2.9. Обезбедити приступачност социјалним, образовним, здравственим и другим	Постигнуте измене.	Образовне установе;	МОС; МРСП	Континуирано

	услугама, у архитектонском, организационом и програмском смислу, младима из осетљивих група.		ЦСР, Домови здравља ЈЛС	ПС за спорт и омладину ПС за социјалну политику и демографију	
	2.10. Подржати различите неформалне активности ка освешћивању проблема дискриминације и рад на смањивању предрасуда, и посебно укључити младе из осетљивих група у ове активности (кампови, трибине, акције итд.)	Број спроведених активности и њихова посећеност.	Удружења ЦСР ЈЛС	МОС; МРСП ПС за спорт и омладину; ПС за социјалну политику и демографију	Континуирано
3. Осигурати остваривање права свих младих на адекватно образовање уз обезбеђивање једнаких могућности за учење и развој.	3.1. Обезбеђивати реализацију индивидуализованих мера подршке младима из осетљивих група у формалном и неформалном образовању у складу са концептом инклузивног друштва.	Број и квалитет мера подршке.	Образовне установе; ЦСР, Удружења	МОС; ПС за спорт и омладину ПС за социјалну политику и демографију	Континуирано
	3.2. Подржати програме неформалног образовања намењене младима из осетљивих група.	Број програма, број учесника/ца	ЦСР, Удружења	МОС; МРСП ПС за спорт и омладину ПС за социјалну политику и демографију	Континуирано
4. Повећати запошљавање младих који припадају осетљивим групама	4.1. Подржати програме неформалног образовања младих из осетљивих група ради оспособљавања за samozапосљавање.	Број програма, број полазника/ца, број samozапослених младих	Удружења, НСЗ ЦСР ЈЛС	МОС; МРСП ПС за спорт и омладину ПС за социјалну политику и демографију	Континуирано
	4.2. Подстицати запошљавање	Број запослених	Удружења, НСЗ	МОС;	Континуирано

	младих који припадају осетљивим групама.	младих који припадају осетљивим групама.	ЦСР, Образовне установе,	ПС за спорт и омладину ПС за социјалну политику и демографију	
5. Промовисати родну равноправност	5.1. Кампање и промотивне активности усмерене ка промовисању родне равноправности (едукације, трибине, округли столови).	Број промотивних активности, посећеност организованих активности.	Удружења, Образовне установе, ЈЛС	МОС; МРСП ПС за спорт и омладину ПС за рад, запошљавање и равноправност полова, ЗРП	Континуирано
	5.2. Подржати спровођење истраживања на тему родно заснованог и секусуалног насиља код младих	Резултати истраживања.	Удружења, ЈЛС, Образовне установе	МОС; МРСП ПС за спорт и омладину ПС за рад, запошљавање и равноправност полова, ЗРП	Континуирано
	5.3. Едукација средњошколаца/средњошколки на тему родно заснованог насиља, његове превенције и начина реаговања	Број полазника/ица едукације	УДРУЖЕЊА, Образовне установе,	МОС; МРСП ПС за спорт и омладину ПС за рад, запошљавање и равноправност полова, ЗРП	Континуирано

	5.4. Едукација студената/студенткиња на тему родно заснованог насиља, његове превенције и начина реаговања	Број полазника/ца едукације	Удружења, Универзитет	МОС; МРСП ПС за спорт и омладину ПС за рад, запошљавање и равноправност полова, ЗРП	Континуирано
	5.5. Едукација наставног кадра у образовним институцијама у вези родне осетљивости приликом реализације образовних програма	Број полазника/ца едукације	Образовне установе, Универзитет, Удружења,	МОС; МРСП ПС за спорт и омладину ПС за рад, запошљавање и равноправност полова, ЗРП	Континуирано
	5.6. Подржати различите неформалне активности ка освешћивању родне равноправности (кампови, трибине, акције итд.)	Број спроведених активности и њихова посећеност.	Удружења ЦСР	МОС; МРСП ПС за спорт и омладину; ПС за рад, запошљавање и равноправност полова, ЗРП	Континуирано

9. Област: БЕЗБЕДНОСТ МЛАДИХ

Пут до стварања одрживе безбедносне заједнице није једноставан, али постоји низ заједничких вредности, норми, правила и начела, који данас представљају њену основу. Те вредности су: поштовање људског достојанства, слободе, демократије, једнакости, владавине права и поштовање људских права. Суштинске вредности на којима почива и сама европска безбедносна заједница су: отвореност, транспарентност, предвидљивост, прилагодљивост, уздржавање од употребе силе и сарадња. "Безбедност је предуслов развоја", стоји и у Европској стратегији безбедности, темељном документу европске спољне и безбедносне политике.

Безбедност и право на здравље су основна људска права а хуманост једног друштва огледа се у ставу према степену безбедности, квалитету живота и нивоу здравља становника.

С обзиром да безбедност младих представља приоритетни циљ државне политике веома је важно да се тај приоритет поштује и на покрајинском нивоу. Потписивањем Уговора са Колаборативним центром Светске здравствене организације за промоцију безбедних заједница са Каролинска института из Стокхолма, две општине у Војводини су проглашене Безбедним заједницама, Бачки Петровац и град Нови Сад.

У време настанка и реализације Акционог плана политике за младе у АП Војводини 2005 - 2008. година, који се састојао од 8 области, није се препознала област безбедност младих довољно битном и приоритетном потребом младих, да би се нашла као појединачно/независно поглавље у оквиру једног од првих стратешких документа битних за младе у нашој држави.

На основу евалуационог извештаја о спровођењу Акционог плана политике за младе у АПВ (2006 -2008) указано је на постојање потребе за унапређењем безбедности младих и имплементацијом пројеката са активностима усмерених ка медијацији, превенцији насиља (посебно вршњачко и родно засновано насиље) и промоцији ненасилне културе. Бављење овим темама је било специфично заступљено само у оквиру области Социјалне политике према младима и Здравља младих (мере 3.5. Повреде) и то на посредан начин. Мере Акционог плана 2005 - 2008 у оквиру области Социјалне заштите су константна едукација о насиљу, ненасилној комуникацији и правној регулативи у овој области. Из евалуативних извештаја се јасно види да није постојао ни један пројекат који се бавио правном регулативом у овој области или безбедношћу младих у саобраћају.

Потреба на терену за системском бригом и променом у домену безбедне средине за младе утицала је на процес издвајања ове области и проблематике младих у сфери безбедности као равноправну са осталим у оквиру Акционог Плана за младе у АП Војводини за период 2010-2014. год.

Присутност насиља и осећање небезбедности младих у својим срединама као и недостатак свеобухватних стратегија и механизма за суочавање са тим проблемима – су довољни индикатори за успостављањем трајинијих параметара који ће допринесити стварању безбедније и подстицајније средине за лични и социјални развој сваке младе особе у Војводини.

Устав Републике Србије гарантује свим грађанима право на личну слободу и безбедност. Безбедност представља предуслов за лични и социјални развој младих.

Најзначајније изазове, ризике и претње по безбедност младих представљају криминал, насиље и саобраћајне незгоде.

Бурна прошлост обележена са војним сукобима и конфликтима, порастом сиромаштва и хиперинфлације, разарањем система вредности, међународном изолацијом и репресијом, као и светска економска криза учинили су се да се у Србији данас само 5,5 % младих осећа безбедним. Као резултат свега тога велики број младих напушта земљу у жељи за безбеднијом заједницом и

сигурнијом будућношћу. Управо у тим настојањима за обезбеђивањем егзистенцијалних услова за живот, млади су честа мета разних манипулација.

Трговина и кријумчарење људи су један од заступљенијих облика организованог криминала. Преовлађује тзв. унутрашња трговина с обзиром да је од укупно 75 жртава – 69 домаћих држављана. Забрињава чињеница да је међу жртвама највећи број деце и малолетних лица (око 60%).

Такође, млади су најчешће поциниоци али и жртве криминала. Истраживања говоре да је насиље међу младима у порасту, без обзира да ли се ради о вршњачком насиљу/насиљу у адолесцентским везама, насиљу у породици, електронском насиљу или системско политичком насиљу. Нове технологије, као што су мобилни телефони и Интернет (посебно *YouTube*, *Facebook*, *My Space*, итд.) доприносе порасту насиља међу младима и отварају простор за злоупотребу слободног времена. Позитивне тенденције су присутне у сузбијању малолетничке делинквенције (смањен је број кривичних дела малолетника за 9,4%, као и број пријављених малолетних учинилаца за 4,4%).

Према **Еусенку (1964)** друштво одређује шта је деликвентно, а што не, што доводи до закључка да је одређено понашање у једној култури декларисано као нормално, а у другој као преступно.

У средствима јавног информисања се упозорава на изражену присутност насиља у школама. Овакво стање потврђују и малобројна истраживања у којима се наводи како је последњих 10 година дошло до повећања насиља у школама.

Испитаници извештавају и о присуству физичког насиља, 48.7% испитаника оцењује да агресивност неких ученика угрожава и њихову безбедност. Већина ученика, 76.9% испитаника сматра да би се бојало пријавити насиље због страха од освете, 16.1% испитаника не би никоме пријавило да трпи насиље. Што се тиче присуствовања у неком од видова насиља, утврђено је да је 78,8% присуствовало тучама, 18,6% пљачкама, 9,5% сексуалном злостављању, 24,4% пуцњави, 57,1% застрашивању.

Резултати најновијег истраживања УНИЦЕФА, спроведеног 2010.године у 9 средњих школа у Војводини показују да најучесталији облик психолошког насиља је исмевање и вређање, а да је најучесталији облик физичког насиља отимање новца и уништавање ствари. Забрињавајући подаци су и да је 9.5% ученика носило у школу оружје.

Неразвијена инфраструктура, слаба саобраћајна култура и неадекватност саобраћајне законске регулативе чине да по броју саобраћајних незгода и жртава Србија спада међу саобраћајно најмање безбедне државе у Европи. Најчешћи починиоци саобраћајних незгода су управо млади.

У мају 2010. године је донет и Закон о безбедности саобраћаја на путевима, који доноси потпуно нова решења са циљем дисциплиновања свих учесника у саобраћају, а тиме и њихове боље заштите и смањења тешких последица саобраћајних незгода. "Стање безбедности саобраћаја карактеришу позитивне тенденције по свим основним параметрима. Смањен је број саобраћајних незгода са настрадалим лицима за 3%, број погинулих за близу 10%, као и број повређених за нешто више од 1%. Смањена је угроженост деце у саобраћају (за половину је мање погинуле деце у односу на једанаест месеци претходне године)".

Национална стратегија за младе има за циљ стварање системских предуслова за сигурност и несметан развој свих категорија младих људи у Србији. Полазећи од тога, Акциони План политике за младе у АПВ за период 2010-2014. год. ће у наредном периоду посебну пажњу поклањати поменути проблемима младих.

У складу са тиме ћемо се руководити следећим општим циљевима за подстицање безбедности младих:

- Промовисање и покретање локалног акционог плана за превенцију насиља и заштиту деце и младих,
- Промовисање културе ненасиља у школама и побољшање и унапређење стања безбедности у школама,
- Умрежавање и развој капацитета установа и удружења у Војводини чији је примарни циљ превенција насиља,
- Унапређење механизма превенције насиља у породици које укључује младе као оне који трпе насиље или оне који врше насиље,

- Ангажовање и учешће младих у конкретним активностима на локалном нивоу усмереним ка унапређењу безбедности младих,
- Активности усмерене ка медијацији и решавању проблема вршњачког насиља,
- Едукација о насиљу, ненасилној комуникацији и правној регулативи у овој области,
- Институционално оснаживање сектора безбедности у циљу унапређивања, оставривања и заштите људских права и права младих,
- Развијати образовне програме и креирати процедуре за препознавање свих облика насиља,
- Спровести истраживања везана за ову област,
- Континуирано промовисати безбедносну културу путем медијских кампања и кроз образовање.
- Развијање културе навијања и промоца фер-плеја.

Предлог мера Акционог плана политике за младе за период од 2010 до 2014. године.

Општи циљеви:

1. Институционално оснажити сектор безбедности у циљу унапређења , остваривања и заштите људских права и права младих
2. Развијати безбедносну културу код младих
3. Стварати безбедније школско окружење
4. Повећати безбедност младих на јавним местима
5. Превенција и сузбијање насиља у породици
6. Стварати услове за примену алтернативних мера које се изричу младима у сукобу са законом.
7. Подржати истраживања о насиљу међу младима и над младима
8. Подстицати и стварати сигурније окружење на спортским објектима
9. Креирање безбедног окружења на интернету и превенција електронског насиља/ *syber* насиље

ЦИЉ	АКТИВНОСТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ	ИЗВОР ФИНАНСИРАЊА	ВРЕМЕНСКИ ОКВИР
1. Институционално оснажити сектор безбедности у циљу унапређења, остваривања и заштите људских права и права младих	1.1. Јачање капацитета институција за сензибилизацију и заштити људских права и права младих	Број укључених институција у обуке	МУП МЉМП МО ПС за прописе, управу и националне заједнице	ПС за спорт и омладину ПС за образовање ЈЛС Други извори финансирања МУП	2010 - 2014
	1.2. Подстицање међусекторске сарадње у циљу унапређења безбедности младих кроз заједничке програме, кампање и пројекте.	Број реализованих заједничких пројеката, програма и спроведених кампања Број потписаних споразума о сарадњи или изјава о заинтересованости	Удружења ЈЛС Средства информисања		
	1.3. Подстицати већи ангажман инспекција и полиције на спровођењу закона: рад на црно, сигурност у саобраћају, игре на срећу, точење алкохола, конзумирање дрога; Говорити јавно о наведеним проблемима;	Процент ангажованости инспекција и полиције на спровођењу закона; Број јавних кампања, гостовања			
2. Развијати безбедносну културу код младих	2.1. Спровести садржаје и програме безбедносне културе у оквиру наставног програма основног и средњег образовања у Војводини	Број спроведених програма и садржаја који промовишу безбедносну културу у оквиру школског система; Број покренутих програма у оквиру наставног програма у основним и средњим школама	Удружења Образовне установе Средства информисања КЗМ	ПС за спорт и омладину ПС за образовање Други извори финансирања	2010-2014
	2.2. Креирати веб-сайте/ он лине платформу о	Број креираних <i>web-site/on line</i>			

	безбедносној култури младих као подршку формалном и неформалном образовању из ове области	платформи Број посетилаца <i>web-site</i>			
	2.3. Промовисати безбедносну културу кроз културне и спортске догађаје	број организованих спортских и културних догађаја који промовишу безбедносну културу; број догађаја емитованих путем средстава јавног информисања; број укључених младих			
	2.4. Спровести континуиране кампање о безбедној вожњи и промоцији закона о саобраћају	број спроведених кампања о безбедној вожњи младих; број одржаних промоција о Закону у саобраћају			
3. Стварати безбедније школско окружење	3.1. Успостављати и развијати механизме процене, идентификације и реакције на безбедносне ризике и проблеме: 1. оснаживати тимове стручњака за превенцију и санирање последица насиља 2. идентификовати и обучавати особе за примену и промоцију ненасилне културе и конструктивног решавања конфликта у свакој школи 3. креирање тимова за кризно реаговање у школама 4. организовати	Број укључених школа; Број креираних тимова за превенцију насиља; Број организованих обука за наставни кадар; Број обучених особа/наставног кадра; Број креираних тимова за кризно реаговање у школама; Број спроведених едукација и кампова; Број младих који је	<i>МО</i> <i>МП</i> <i>ЦЗС</i> <i>ПС за образовање</i> <i>Удружења</i> <i>Образовне институције</i> <i>КЗМ</i>	ПС за спорт и омладину ПС за образовање Други извори финансирања ЈЛС	<i>2010 – 2014</i>

	едукативне кампове и обуке за ученике из основних и средњих школа	учествовао на едукацијама и камповима			
4. Повећати безбедност младих на јавним местима	4.1. Идентификовати и мапирати јавна места ризична за безбедност младих 4.2. Информисање младих о ризицима на мапираним ризичним јавним местима и начини избегавања ризичних локација које млади посећују кроз различите кампање и промотивне догађаје. 4.3. Трансформисати ризичне просторе у места на којима млади могу да буду сигурни, активни, креативни и безбедни кроз опремање и креативну конструкцију.	Број мапираних јавних места ризичних за безбедност младих Број младих информисаних о ризичним јавним местима Број покренутих кампања и промотивних догађаја Број трансформисаних простора	<i>МУП</i> <i>Тужилаштво</i> <i>Удружења</i> <i>ПС за спорт и омладину</i> <i>ЈЛС</i> <i>Средства информисања</i> <i>КЗМ</i>	ПС за спорт и омладину ПС за образовање Други извори финансирања; ЈЛС	<i>2010 – 2013</i>
5. Превенција и сузбијање насиља у породици	5.1. Спровести медијске кампање са циљем повећана новоа свести о проблемима насиља у породици (млади који трпе или врше насиље) 5.2. Спровести образовно-васпитне програме заједно са родитељима/старатељима и релевантним институцијама које брину о младима 5.3. Пружати подршку жртвама насиља у породици	Број спроведених медијских кампања о проблемима насиља у породици Број медија који су испратили и/или објавили активности везане за кампању Број спроведених образовно-васпитно програма Број родитеља/старатеља	<i>ЦЗС</i> <i>ПС за рад,</i> <i>запошљавање и равноправност полова</i> <i>ПС за спорт и омладину</i> <i>ПС за образовање</i> <i>Удружења</i> <i>Средства информисања</i>	ПС за спорт и омладину ПС за образовање Други извори финансирања ЈЛС	<i>2010 - 2014</i>

	ради социјалне инклузије	укључених у образовно васпитне програме			
	5.4. Организовати континуирану обуку за особље свих установа задужених за превенцију и борбу против насиља као и за препознавање насиља и помоћ жртвама насиља у породици.	Број организованих обука за особље установа задужених за превенцију и борбу против насиља Број представника установа и институција укључених у обуку			
6. Стварати услове за примену алтернативних мера које се изричу младима у сукобу са законом.	6.1. Утврдити листу установа и организација у којима се могу реализовати васпитни налози и мере	Број установа и организација у којима се могу реализовати васпитни налози и мере	МПР Судови и тужилаштво ЦСР Удружења	ПС за спорт и омладину ПС за образовање Други извори финансирања ЈЛС	2010 - 2014
	6.2. Направити листу послова које малолетници могу да обављају у склопу васпитних налога и мера у установама и организацијама	Број контактираних установа и организација			
	6.3. Промовисати и креирати мере "Друга Шанса" са циљем ресоцијализације и интеграције у локалну заједницу	Листа послова који малолетници могу да обављају у склопу васпитних налога и мера			
	6.4. Прикупљање података о о васпитним мерама и обезбедити годишње анализе датих података;	Број објављених анализа и извештаја о насиљу међу младима			
	6.5. Подстицати медијацију	Број спроведених			

	као алтернативну меру за малолетне починиоце кривичних дела	обука о медијацији Број младих који су прошли кроз обуке			
7. Подржати истраживања о насиљу међу младима и над младима	7.1. Спровести истраживања на годишњем нивоу: - о насиљу међу младима; - о поверењу младих у сектор безбедности; - о повредама на раду, професионалним болестима младих као и мобингу над младима.	Број спроведених истраживања о насиљу међу младима, поверењу младих у сектор безбедности, повредама на раду и мобингу над младима.	Образовне установе Средства информисања Удружења	ПС за спорт и омладину ПС за образовање Други извори финансирања ЈЛС	2010 - 2014
	7.2. Системски прикупљати податке и публиковање годишњих анализа о насиљу међу младима	Број објављених анализа и извештаја о насиљу међу младима			
	7.3. Креирати Базу података о постојећим организацијама и институцијама које се баве превенцијом насиља младих и промивисањем безбедности младих	Број организација и институција укључених у базу података База података			
8. Подстицати и стварати сигурније окружење на спортским објектима	8.1 Спровести континуиране обуке/програме и кампање за младе навијаче за подстицање ненасилне културе	Број спроведених обука, кампања Број укључених младих навијача у обуку	8.1.МП Научно-истраживачки институти; ПС за образовање; МУП Спортски клубови Образовне установе Средства информисања; удружења	ПС за спорт и омладину ПС за образовање Други извори финансирања ЈЛС	2010 - 2014

	8.2., Промовисати фер-плеј и сарадничке односе и развијати културу навијања посебним програмима у оквиру куркулума физичког васпитања	Број креираних и спроведених програма за промоцију култура навијања			
	8.3. Формирати радно тело/савет за превенцију насиља на спортским теренима на нивоу АПВ (институције, УДРУЖЕЊА)	Број представника институција и УДРУЖЕЊА у формирању Савета за превенцију насиља на спортским теренима			
	8.4. Афирмисати и подстицати примену Закона о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама кроз организовање кампања, округлих, столова, манифестација итд.	Број покренутих манифестација, округлих столова, догађаја који афирмишу и промовишу Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама			

	8.5. Спроводити документарне емисије, филмове, спотове, истраживања о насиљу на спортским теренима, постовању законских регулатива у спорту и промовисати "фер игру"	Број документарних емисија, филмова, спотова, истраживања о насиљу на спортским теренима Број промотивних кампања "фер игра"			
	8.6. Креирање базе података о навијачким групама у Војводини (структура, број чланова, итд)	Број идентификованих навијачких група у Војводини			
9. Креирање безбедног окружења на интернету и превенција електронског насиља/ cyber насиље	Континуирана обука младих, родитеља/старатеља о могућностима заштите на интернету Умрежавање са институцијама и интернет провајдерима за креирање пакета безбедносних мера за децу и младе Подизање нивоа свести младих о ризицима на интернету и субер насиљу кроз израду спотова, организовање округлих столова, трибна и сл. Формирати групе на друштвено социјалним мрежама (<i>facebook</i> , <i>MySpace</i> , <i>Twitter</i> , итд) које ће промовисати безбедност младих и информисати младе о интернету и начинима заштите на интернету	Број спроведених обука Број учесника/ца на обукама; Број умрежених институција и интернет провајдера у креирању пакета безбедносних мера за децу и младе Број креираних спотова, организованих округлих столова и трибина. Број креираних група на социјалним мрежама које промовишу безбедност младих и информишу младе о заштити на интернету Број посетитеља група друштвено социјалних мрежа	МТИД Удружења Образовне установе Средства информисања КЗМ	ПС за спорт и омладину ПС за образовање Други извори финансирања ЈЛС	2010 - 2014

Значење скраћеница:

РС – Република Србија
АПВ – Аутономна Покрајина Војводина
ВВ – Влада Војводине
МОС – Министарство омладине и спорта Републике Србије
МП – Министарство просвете Републике Србије
МЉМП – Министарство за људска и мањинска права Републике Србије
МТИД – Министарство за телекомуникације и информационо друштво Републике Србије
МО – Министарство одбране Републике Србије
МУП – Министарство унутрашњих послова
МРСП – Министарство рада и социјалне политике Републике Србије
МЖСПП – Министарство животне средине и просторног планирања Републике Србије
МПР – Министарство правде Републике Србије
ЕУ – Европска Унија
УН – Уједињене нације
ЈЛС – Јединице локалне самоуправе
КЗМ – Канцеларије за младе
ЦЗС – Центар за социјални рад
ЗРП – Завод за равноправност полова
НСЗ – Национална служба за запошљавање
ПСЗ – Покрајинска служба за запошљавање
ОК – Омладински клубови
ОР – Омладински рад
МЗ – Месна заједница
НАПОР – Национална асоцијација практичара/ки у омладинском раду
ФРНП АПВ – Фонд за развој непрофитног сектора АП Војводине
СКГО – Стална конференција градова и општина
ЖС – животна средина
СЗО – Светска здравствена организација
ППИ – Полно преносиве болести
ИТ (ИТ) – Информационе технологије
КОМС – Кровна организација младих Србије
КОМВ – Кровна организација младих Војводине
ЛАП – Локални акциони план
АППМ у АПВ – Акциони план политике за младе у Аутономној Покрајини Војводини
НПА – Национални план акције

Извори:

Акциони план политике за младе у АП Војводини за период 2005-2008. год., Извештај о реализацији Акционог плана политике за младе у АП Војводини за период 2005-2008 год. - Покрајински секретаријат за спорт и омладину, Национална стратегија за младе за период 2009-2014 год., - Министарство омладине и спорта Р. Србије, Акциони план Националне стратегије за младе за период 2009-2014. год. – Министарство омладине и спорта Р. Србије, Локални акциони планови, Републички завод за статистику, Key Data on Education in Europe 2009, European Commission, 2009, Youth in Europe, A statistical portrait, Eurostat, 2009, Финансирање високог образовања у Југоисточној Европи: Албанија, Црна Гора, Хрватска, Словенија, Србија, Центар за образовне политике, Београд, 2009, Квалитет и праведност образовања у Србији: Образовне шансе сиромашних, анализа података PISA 2003. год. и 2006. год., Влада Републике Србије, Београд, 2009, Закон о високом образовању, Закон о основама система образовања и васпитања, Информација о квалитету живота младих у АП Војводини: извори стреса и начини суочавања са стресом – Покрајински секретаријат за спорт и омладину, Вршњачко образовање – pro et contra, Филозофски факултет Нови Сад, мастер рад/Боровица Т.(2009), /European Youth Forum – Policy Paper on Youth Employment – Adopted by the Council of Members / Extraordinary General Assembly, 2-3 May 2008 (Castelldefels, Catalonia - Spain), Youth Employment – World Youth Report 2003., Информација о стању запослености и незапослености у АП Војводини у периоду Јануар 2009. децембар 2009., АКЦИОНИ ПЛАН за спровођење националне СТРАТЕГИЈЕ ЗА МЛАДЕ у периоду од 2009. до 2014.

НСЗ – www.nzs.gov.rs., Истраживање о систему вредности младих у АП Војводини – Покрајински секретаријат за спорт и омладину, Публикације: Хендикеп је питање људских права, 2006; Положај младих са хендикепом у средњем образовању, 2007; Промоција инклузивног високог образовања у Југоисточној Европи, 2006.

http://www.minrzs.gov.rs/cir/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=25&Itemid=229 <http://www.ljudskaprava.gov.rs/dokumenti/roma/strategija%20za%20web%20sr.pdf>,

Statistički podaci za 1994-2004. Izvor: Pedagoško društvo Srbije u saradnji sa Incest trauma centrom

<http://www.minrzs.gov.rs/doc/rodna/propisi/zakoni/Zakon-ravnopravnosti-polova-SI-glasnik-104-09.pdf>

http://www.minrzs.gov.rs/cir/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=27&Itemid=233&lang=sr

<http://www.psrzrp.vojvodina.gov.rs/index.php?news=usvojena-odluka-strategiji-za-zastitu-od-nasilja-porodici-drugih-oblika-rodno-zasnovanog-nasilja-ap-vojvodini-65047200&newsarc=622911p5>

<http://www.psrzrp.vojvodina.gov.rs/pages/StopNasilju.php>

<http://zakon.co.rs/porodicni-zakon.html> <http://www.demograf.vojvodina.gov.rs/index.php/sr/dokumenta/zakoni.html>

http://www.minrzs.gov.rs/cir/index.php?option=com_content&view=article&id=1027&Itemid=299

Резултати рада Министарства унутрашњих послова Републике Србије у периоду од јануара до новембра 2009. године

Резултати рада Министарства унутрашњих послова Републике Србије у периоду од јануара до новембра 2009. године

Посаеџ-Бабић 1990

Гашић-Павишић, 2004; према Попадић & Плут, 2007

Истраживање спроведено у оквиру пројекта "Србија, Зона ненасилља – обука представника школа, удружења и младих за примену ненасилних техника", финансијски подржано од стране Министарства омладине и спорта (септембар – децембар 2010, у Београду, Новом Саду, Смедервској Паланци и Велликој Плани) на популацији од 1005 средњошколаца.

Истраживање спроведено у 9 средњих школа из Новог Сада, Суботице, Бечеја и Бачког Петровца (обухваћено укупно 6254 ученика и 830 одраслих, запослених у школама) у оквиру пројекта „Школа без насилља“ у организацији УНИЦЕФ канцеларије у Београду, Института за психологију у Београду и Одсека за психологију Филозофског Универзитета у Новом Саду

Резултати рада Министарства унутрашњих послова Републике Србије у периоду од јануара до новембра 2009. године

Baza podataka - Kancelarije za mlade u AP Vojvodini – Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu

Izvestaj o Kancelarijama za mlade u AP Vojvodini (2009.) – Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu

Program Evropske komisije – Mladi i akciji

Zakon o udruzenjima

Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja

Nacionalna strategija za poboljšanje položaja žena i unapređivanje rodne ravnopravnosti za period 2009-2015. god.

Uredbu o osnivanju Kancelarije za saradnju sa civilnim društvom.

EУ Стратегија Млади - Улагање и оснаживање (2009)

EУ Стратегија за младе `Млади: Улагање и Оснаживање, 2010-2018. год.(2010)